

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1938.

1938

KOLENDAR

MOHORJEVE DRUŽBE

DRUŽBA ima še v zalogi sledeče knjige:

Cena za 1 izvod	Cena za 1 izv. a poštalino	
	tuzemstvo	inozem.
Lir	Lir	

<i>Živi ogenj</i> , življenje Pija X	3.—	3.50	4.—
Jalen: <i>Ovčar Marko</i> , povest	4.50	5.20	—
Rožencvet: <i>Leteče copate</i> , pravljice	2.—	2.30	2.60
<i>Proti novim svetovom</i> , zgodovinske črtice	2.50	3.—	3.50
<i>Za Kristusa!</i> Življenje p. Pro-ja	2.80	3.40	3.80
Krasnov-Hrastnik: <i>Pri podnožju Božjega prestola</i>	3.50	4.20	5.—
Finžgar: <i>Strici</i> , novela	2.—	2.30	2.60
Bednarik Rado: <i>Križem sveta</i>	2.—	2.30	2.60
Dr. Valjavec: <i>Don Bosco</i> , življenjepis	2.—	2.30	2.60
Bertrand-Rejec: <i>Sanguis martyrurum</i> , roman iz mučeništva prvih kristjanov	4.—	4.60	5.—
Achermann: <i>V službi pri trinogu</i> . Povest iz francoske revolucije	3.—	3.40	4.—
Dr. A. Zdešar: <i>Sv Vincencij Pavelski</i>	3.50	4.—	4.50
<i>Zimske urice</i> . Povesti in črtice	2.—	2.40	2.80
Grafenauer: <i>Ljubezen, zakon, družina</i>	3.—	3.40	4.—
Jaklič Fr.: <i>Nevesta s Korinja</i> , dolenska povest	2.—	2.30	2.60
Kralj dr. J.: <i>Socialna čitanka</i> , zbornik poljudnih spisov o socialnem vprašanju	5.—	3.40	3.70
Rustja inž. Jos.: <i>Travnštvo</i>	2.—	2.40	3.—
Vodopivec: <i>Božji spevi</i> , 92 pesmi za cerkveno leto, vez.	12.—	14.—	16.—
Vodopivec: <i>Gospodov dan</i> , mašne in blagosl. pesmi, vez.	14.—	16.—	18.—
Vodopivec: <i>Zdrava Marija</i> , zbirka Marij. pesmi vez.	15.—	16.20	18.40
Slavko Savinšek: <i>Delavci</i> , povest	2.—	2.50	3.—
Dr. Jos. Bitežnik: <i>Nove postave</i> , razlaga italijanskega civilnega zakonika	3.50	4.20	4.90
Marta Uršičeva: <i>Družinska kuhinja</i> , 500 receptov	5.—	5.40	5.80
<i>Molimo!</i> (molitve in svete pesmice)	5.—	5.40	—
Tavčar Ivan: <i>Visoška kronika</i> , (povest)	3.—	3.70	—
Rustja inž. Jos.: <i>Gospodarsko berilo</i>	2.20	2.70	5.40

Knjige se pošiljajo samo, če se plača vnaprej. — Za nepriporočene pošiljke družba ne sprejema nikake odgovornosti. — Naročniki iz tuzemstva lahko pošljejo znesek v nepokvarjenih poštinih znamkah.

N A S L O V: Sodalizio di S. Ermacora

GORIZIA - Via Orzoni N. 38

Poštni ček. rač.: Trieste 11-105 - Ljubljana 20446

ČEVLJI „ALPINA“

GORIZIA

CORSO VERDI, 32

KOLEDAR

ZA NAVADNO LETO

1 9 3 8

SODALIZIO S. ERMACORA - GORIZIA

STAB. TIP. S. SPAZZALI - TRIESTE (novembre 1937 - XVI)

8414/1938

4198/33

NAVADNO LETO 1938

ima 365 dni in se začne in konča s soboto.

Začetek leta 1938.

Občno državno leto se začne na novega leta dan 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo dne 27. novembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 7.45. — Poletje se začne 22. junija ob 3.4. — Jesen se začne dne 23. septembra točno ob šestih zvečer. — Zima se začne dne 22. decembra ob 13.14. — Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj ☾ Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec ☾ Zadnji krajec ☾

Mrki sonca in lune v letu 1938.

V letu 1938. bo mrknilo sonce dvakrat in luna dvakrat. V Evropi bo viden samo popolni mrk lune v noči od 7. na 8. novembra.

I. Popolni mrk lune bo 14. maja od 9. ure in 18 minut do 10 ure 9 minut. Viden bo v zapadnem delu Atlantskega oceana, v Severni in Južni Ameriki, na Južnem Lednem morju, v Avstraliji, na Tihem oceanu in na skrajnem severovzhodu Azije.

II. Popolni mrk sonca bo 29. maja od 12.46 do 16.53. Viden bo v južnovzhodnem delu Tihega oceana, v južnega delu Južne Amerike, v južnem delu Atlantskega oceana in na skrajnem jugu Afrike.

III. Popolni mrk lune bo 7. in 8. novembra od 22.45 (7. nov.) do 0.8 (8. nov.). Viden bo v Evropi, Aziji, v zapadni Avstraliji, v Afriki, v Indijskem in Atlantskem oceanu, v Severnem Lednem morju, v Severni Ameriki (razen v severozahodnem delu) in v Južni Ameriki.

IV. Delni sončni mrk bo 21. in 22. novembra od 22.45 (21. nov.) do 2.59 (22. nov.). Zakrite bodo tri četrtine sončnega premera. Mrk bo viden v severovzhodni Aziji, na severozakodu Amerike in v severnem delu Tihega oceana.

Vremenski ključ

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t.j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾, in mlaj ☾). — Ta vremenski ključ je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska Kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna:

Ob uri	Poleti	Pozimi	Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku. dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. — Celo leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo; za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

Cerkveni zapovedani prazniki so razen nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, sobota 1. januarja.

Sveti trije kralji ali razglasenje Gospodovo, četrtek, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin Marije Device, sobota, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja, 17. aprila.

Kristusov vnebohod, četrtek, 26. maja.

Binškošči ali prihod sv. Duha, nedelja, 5. junija.

Sv. Rešnje Telo, četrtek, 16. junija.

Sv. Peter in Pavel, apostola, sreda, 29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, ponedeljek, 15. avgusta.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo 2. marca. — Ob božiča do pepelnice je 66 dni ali 9 tednov in 3 dni.

Praznik vseh svetnikov, torek, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, četrtek, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, nedelja, 25. decembra.

Posti in zdržki.

1. pomladne (postne) kvtare 9., 11. in 12. marca.

2. poletne (binkoštna) kvatre 8., 10. in 11. junija.

3. jesenske kvatre 21., 23. in 24. septembra.

4. zimske (adventne) kvatre 14., 16. in 17. decembra.

Dnevi zgolj zdržka (da se ne sme

uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje *.

Dnevi zgolj posta (sme se uživati meso, a do sita se sme človek najesti le enkrat) imajo znamenje †.

Dnevi strogega posta (ne sme se uživati meso in sme se najesti do sita le enkrat) imajo znamenje ††.

Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Poglavar katoliške cerkve.

Papež Pij XI., (260. naslednik sv. Petra) rojen 31. maja 1857 v mestu Desio pri Milanu z imenom Ahil Ratti; za mašnika posvečen 20. decembra 1879; apostolski nuncij na Poljskem 6. junija 1919; kardinal in nadškof v Milenu 15. junija 1921; za papeža izvoljen 6. februarja 1922; kronan 12. februarja 1922.

Katoliški vladike v Julijski krajini.

Dr. Karel Margotti, knez in nadškof goriški, apostolski administrator tržaške škofije, rojen 22. aprila 1891. v Alfonsine, posvečen za nadškofa 25. marca 1931.

Dr. Trifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864. v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913.

Dr. Anton Sanjin, škof reški, rojen 9. decembra 1895. v Rovignu, posvečen za škofa 29. oktobra 1933.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj in cesar, rojen 11. novembra 1869., vlada od 29. julija 1900.

Helena, kraljica in cesarica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1873., poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, roj. 19. nov. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904., poročen z Marija José Belgijsko.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907., poročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

Kraljična Marija, roj. 26. dec. 1914.

Marija Pia, hči prestolonaslednika Humberta, rojena 24. septembra 1934.

Viktor Emanuel, sin prestolonaslednika Humberta, rojen 12. februarja 1937.

Državni in civilni prazniki.

Celodnevni civilni prazniki.

Vse nedelje in zapovedani cerkveni prazniki. — 11. februar, obletnica konkordata 21. april, praznik dela. — 28. oktober, Marcia su Roma. — 4. november, obletnica zmage.

Sledeče praznike se dela samo dopoldne.

8. januarja, rojstni dan kraljice Helene. — Pustni torek. — 24. maja, napoved vojne. — 29. junija, obletnica smrti kralja Humberta. — 18. avgusta, god kraljice Helene. 15. septembra, rojstni dan prestolonaslednika Humberta. — 2. novembra, vseh vernih duš dan. — 11. novembra, rojstni dan N. V. kralja. — 24. decembra, božični večer. — 31. decembra, Silvestrovo.

Prazniki, na katere se samo razobešajo državne zastave.

4. januarja, obletnica smrti prve kraljice Italije. — 9. januarja, smrt kralja Viktorja Emanuela II. — 23. marca, ustanovitev fašjev. — 25. aprila, rojstni dan V. Marconija. — 3. junija, praznik ustave. — 12. oktobra, obletnica odkritja Amerike.

JANNUAR

PROSINEC

1	Sobota	●	NOVO LETO. Obrezovanje Gospodovo
2	Nedelja		Nedelja po novem letu. Ime Jezusovo.
3	Ponedeljek		Genovefa, devica; Antér, papež.
4	Torek		Tit, škof; Angela, vdova.
5	Sreda		Edvard, kralj; Emilijana, devica; Telesfor, muč.
6	Četrtek		Sv. trije kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Petek	*	Valentin, škof; Lucijan, mučenec.
8	Sobota		Severin, opat; Teofil, mučenec.
9	Nedelja	☉	1. po razglašenju Gospodovem. Sveta družina.
10	Ponedeljek		Pavel, puščavnik; Viljem, škof; Agaton, papež.
11	Torek		Higin, papež; Pavlin Ogl., škof; Božidar, opat.
12	Sreda		Ernest, škof; Alfred, opat.
13	Četrtek		Veronika Mil., devica; Hilarij, cerkveni učenik.
14	Petek	*	Feliks Nolanski, duhovnik.
15	Sobota		Pavel, puščavnik; Maver, opat; Habakuk.
16	Nedelja	☼	2. po razglašenju Gospodovem. Marcel, papež.
17	Ponedeljek		Anton, puščavnik; Marijan, mučenec.
18	Torek		Sv. Petra stol v Rimu; Priska, devica, mučenica.
19	Sreda		Marij in tovariši, mučenci.
20	Četrtek		Fabijan in Sebastijan, mučenca.
21	Petek	*	Neža, devica, muč.; Fruktuoz, škof.
22	Sobota		Vincencij, mučenec; Anastazij, mučenec.
23	Nedelja	☾	3. po razglašenju Gospodovem. Zaroka Marije Dev.
24	Ponedeljek		Timotej, škof; Evgenij, mučenec.
25	Torek		Pavlovo spreobrnjenje.
26	Sreda		Polikarp, škof; Pavla, vdova.
27	Četrtek		Janez Zlatousti, cerkveni učenik.
28	Petek	*	Julijan, škof; Roger in tovariši.
29	Sobota		Francišek Saleški, cerkveni učenik.
30	Nedelja		4. po razglašenju Gospodovem. Martina, dev.
31	Ponedeljek	●	Peter Nolanski, spoznavalec; Marcela, vdova.

● Mlaj dne 1. ob 19.58 (lepo).

☉ Prvi krajec dne 9. ob 15.15 (lepo).

☼ Ščip dne 16. ob 6.53 (sneg in dež).

☾ Zadni krajec dne 23. ob 9.9 (jasno, mrzlo).

● Mlaj dne 31. ob 14.35 (mrzlo).

JANUAR IMA 31 DNI.

Nedelja po novem letu: Ko je pa Herod umrl (Mat. 2,19 - 23).

1. nedelja po razglasenju Gospodovem: Ko je Jezus dopolnil 12 let. (Luk. 2,42 - 52).

2. nedelja po razglasenju Gospodovem: O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan. 2,1 - 11).

3. nedelja po razglasenju Gospodovem: Jezus ozdravi gobavca. (Mat. 8,1 - 5).

4. nedelja po razglasenju Gospodovem: Jezus pomiri vihar na morju. (Mat. 8,23 - 27).

Z A P I S K I

JANUAR

FEBRUAR

1. nedelja	1. januar
2. nedelja	2. januar
3. nedelja	3. januar
4. nedelja	4. januar
1. februar	5. januar
2. februar	6. januar
3. februar	7. januar
4. februar	8. januar
5. februar	9. januar
6. februar	10. januar
7. februar	11. januar
8. februar	12. januar
9. februar	13. januar
10. februar	14. januar
11. februar	15. januar
12. februar	16. januar
13. februar	17. januar
14. februar	18. januar
15. februar	19. januar
16. februar	20. januar
17. februar	21. januar
18. februar	22. januar
19. februar	23. januar
20. februar	24. januar
21. februar	25. januar
22. februar	26. januar
23. februar	27. januar
24. februar	28. januar
25. februar	29. januar
26. februar	30. januar
27. februar	31. januar

Sonce stopi v znamenje *vodnarja* dne 20. ob 17.59.]- Dan zraste za 1 uro 1 minuto.
 Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut.

DAVKI: Izobešeni so sezname davkoplačevalcev. Dobro jih preglej!

FEBRUAR

SVEČAN

1	Torek	Ignacij, škof, mučenec; Brigita, devica.
2	Sreda	Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Četrtek	Blaž, škof; Oskar, škof.
4	Petek	* Andrej Kortonskj, škof; Veronika.
5	Sobota	Agata, devica, mučenica; Albuin, škof.
6	Nedelja	5. po razglasenju Gospodovem. Doroteja, dev.
7	Ponedeljek	Romuald, opat; Julijana, vdova.
8	Torek ☽	Janez Matajski, spoznavalec; Emilijan.
9	Sreda	Apolonija, devica; Ciril Aleks., cerkv. učenik.
10	Četrtek	Skolastika, devica.
11	Petek	* Lurška Mati božja; Viktorija, devica, mučenica.
12	Sobota	Sedem sv. ustanoviteljev. Obletnica kronanja Pija XI.
13	Nedelja	1. predpepelnična nedelja. Katarina R.
14	Ponedeljek ☽	Valentin, mučenec; Avksencij, opat.
15	Torek	Favstin, mučenec; Jordan, spoznavalec.
16	Sreda	Julijana, devica, mučenica; Onezim, škof.
17	Četrtek	Frančišek Kle; Konstancija; Gregor.
18	Petek	* Simeon, škof; Flavijan, mučenec.
19	Sobota	Konrad, puščavnik; Julijan mučenec.
20	Nedelja	2. predpepelnična nedelja. Eleverij, škof.
21	Ponedeljek	Feliks, škof; Irena, devica.
22	Torek ☾	Sv. Petra stol v Antiohiji. Marjeta K
23	Sreda	Peter Damijan, cerkveni učenik; Romana.
24	Četrtek	Matija.
25	Petek	* Viktorin in tovariši, mučenci; Valpurga, devica.
26	Sobota	Matilda, devica; Viktor; Aleksander, škof.
27	Nedelja	3. predpepelnična nedelja. Gabrijel od Žal. M. božje.
28	Ponedeljek	Roman, opat; Antonija Flor.; Rajmund.

☽ Prvi krajec dne 8. ob 1.32 (burja, mrzlo).

☾ Ščip dne 14. ob 18.14 (dež in sneg).

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 5.24 (lepo).

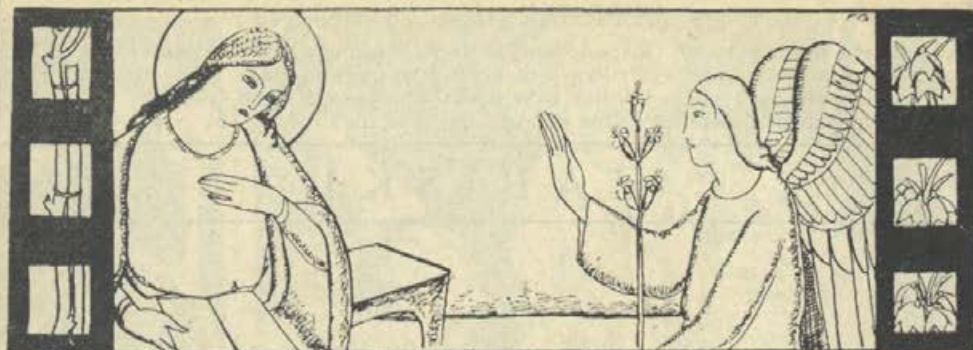
FEBRUAR IMA 28 DNI.

5. nedelja po razglasenju Gospodovem: O dobrem semenu in ljujki (Mat. 13,24 - 30).
1. predpepelnična nedelja: Prilika o delavcih v vinogradu. (Mat. 20,1 - 16).
2. predpepelnična nedelja: Prilika o sejavcu in semenu. (Luk. 8,4 - 15).
3. predpepelnična nedelja: Jezus ozdravi slepca. (Luk. 18,31 - 43).

ZAPISKI

Sonce stopi v znamenje *rib* dne 19. ob 8,20. — Dan zraste za I uro 28 minut.
Dan je dolg od 9 ur 29 minut do 10 ur 57 minut.

DAVKI: Plačaj obrok od 10. - 18.

MAREC

SUŠEC

1	Torek		Pust. Albin, škof; Antonina, mučenica.
2	Sreda	†† ●	Pepelnica. Simplicij, papež; Neža Praška.
3	Četrtek	†	Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec.
4	Petek	††	Kazimir, spoznavalec; Lucij, papež.
5	Sobota	†	Friderik; Évzebij; Janez Jožef od Križa.
6	Nedelja		1. postna nedelja. Perpetua in Felicita, mučenici
7	Ponedeljek	†	Tomaz Akvinski, cerkveni učenik.
8	Torek	†	Janez od Boga, spoznavalec.
9	Sreda	† ☽	Kvatre. Frančiška Rimska.
10	Četrtek	†	40 mučencev; Makarij, škof.
11	Petek	††	Kvatre. Krištof Mil.; Kostantin.
12	Sobota	†	Kvatre. Gregor Vel., papež; Bernard.
13	Nedelja		2. postna nedelja. Teodora; Kristina.
14	Ponedeljek	†	Matilda, kraljica; Pavlina.
15	Torek	†	Klemen M., spoznavalec; Ludovika M.
16	Sreda	† ☼	Hilarij in Tacijan, mučenca.
17	Četrtek	†	Jedert, devica; Patrik, škof.
18	Petek	††	Ciril Jeruzalemski, cerkveni učenik.
19	Sobota	†	Jožef, ženin Marije Device, zavetnik sv. Cerkve.
20	Nedelja		3. postna nedelja. Aleksandra, muč.
21	Ponedeljek	†	Benedikt, opat; Serapion, škof.
22	Torek	†	Lea; Katarina Genovska.
23	Sreda	†	Sredpostna. Jožef Oriol; Pelagija, muč.
24	Četrtek	† ☾	Gabrijel, nadangel; Simon, mučenec.
25	Petek		Oznanjenje Marije Device.
26	Sobota	†	Emanuel, mučenec; Maksima, mučenica
27	Nedelja		4. postna (sredpostna) nedelja. Janez D.
28	Ponedeljek	†	Janez Kapistran; Sikst, papež.
29	Torek	†	Ciril, škof in muč.; Bertold, spoznavalec.
30	Sreda	†	Janez Klimak, opat; Angela Folinjska, vdova.
31	Četrtek	† ●	Modest, škof; Benjamin.

● Mlaj dne 2. ob 6.40 (mrzlo).

☽ Prvi krajec dne 9. ob 9.35 (sneg, naliv).

☼ Šcip dne 16. ob 6.15 (vetrovno).

☾ Zadnji krajec dne 24. ob 2.6 (sneg, vetrovno).

● Mlaj dne 31. ob 19.52 (mrzlo).

MAREC IMA 31 DNI.

1. postna nedelja: Hudi duh Jezusa skuša. (Mat. 4,1 - 11).
2. postna nedelja: Jezusovo spremenjenje na gori. (Mat. 17,1 - 9).
3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča. (Luk. 11,14 - 28).
4. postna nedelja: Jezus nasiti 5000 mož. (Jan 6,1 - 15).

ZAPISKI

Sonce stopi v znamenje *ovna* dne 21. ob 7.43. — Začetek pomladi. — Noč in dan sta enako dolga. — Dan zraste za 1 uro 45 minut. — Dan je dolg od 11 ur 1 minute do 12 ur 46 minut.

DAVKI: Od I. - 8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom.

APRIL

MALI TRAVEN

1	Petek	††	Hugo, škof; Venancij, škof.
2	Sobota	†	Frančišek Pavelski.
3	Nedelja		5 postna (tiha) nedelja. Rihard, škof.
4	Ponedeljek	†	Izidor, škof.
5	Torek	†	Vincencij Fererski; Irena, devica.
6	Sreda	†	Sikst I. papež; Krescencija, devica.
7	Četrtek	† ☽	German Jožef, spoznavalec; Epifanij.
8	Petek	††	Marija sedem žalosti; Albert, škof; Julija.
9	Sobota	†	Marija Kleofa; Tomaž Tol., mučenec; Monika.
10	Nedelja		6. postna (cvetna) nedelja. Ecehijel, pr.
11	Ponedeljek	†	Leon Veliki, papež, cerkveni učenik.
12	Torek	†	Julij I., papež; Angel, spoznavalec.
13	Sreda	†	Hermenegild, mučenec; Ida, devica.
14	Četrtek	† ☉	Veliki četrtek. Justin, mučenec.
15	Petek	††	Veliki petek. Helena, kraljica.
16	Sobota	††	Velika sobota. Bernarda.
17	Nedelja		VELIKA NOČ. Vstajenje Gospodovo.
18	Ponedeljek		Velikonočni ponedeljek. Apolonij, muč.
19	Torek		Leon IX., papež; Konrad.
20	Sreda		Viktor, mučenec; Božidar; Neža.
21	Četrtek		Anzelm, cerkveni učenik; Simeon, škof.
22	Petek	* ☾	Soter in Gaj; Leon, škof.
23	Sobota		Adalbert, škof.
24	Nedelja		I. povelikonočna (bela) nedelja. Jurij, muč.
25	Ponedeljek		Marko, evangelist; Ermin.
26	Torek		Mati božja dobrega sveta; Klet in Marcelin, škofa.
27	Sreda		Peter Kanizij, cerkveni učenik; Peregrin.
28	Četrtek		Pavel od Križa; Vitalij, mučenec.
29	Petek	*	Peter, mučenec; Robert, opat; Antonija, devica.
30	Sobota	☉	Katarina Sienska, devica; Marijan, mučenec.

☽ Prvi krajec dne 7. ob 16.09 (spremenljivo).

☉ Ščip dne 14. ob 19.21 (hladno).

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 21.14 (lepo).

☉ Mlaj dne 30. ob 6.28 (lepo).

APRIL IMA 30 DNI.

5. postna (tiha) nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8,46 - 59).

6. postna (cvetna) nedelja: Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem. (Mat. 21,1 - 9).

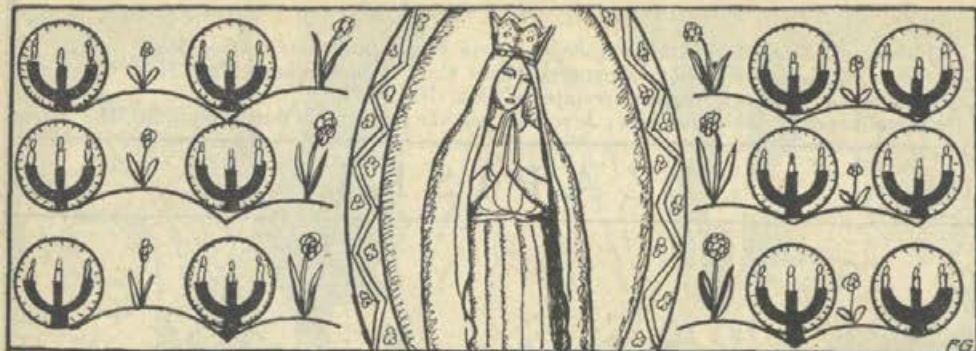
Velikonočna nedelja: Jezusovo vstajenje. (Mk. 16,1 - 7).

1. povelikonočna (bela) nedelja: Jezus se prikaže pri zaprtih durih. (Jan. 20,19 - 31).

Z A P I S K I

Sonce stopi v znamenje *bika* dne 20. ob 19.15. — Dan zraste za 1 uro 38 minut.
Dan je dolg od 12 ur 49 minut do 14 ur 27 minut.

DAVKI: Plačaj drugi obrok davkov od 10. - 18. — Do 9. pa vložil morebitni rekurz
proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju!

MAJ

VELIKI TRAVEN

1	Nedelja	2. povelikonočna nedelja. Filip in Jakob, apostola.
2	Ponedeljek	Atanazij, cerkveni učenik.
3	Torek	Najdenje sv. križa. Aleksander, papež.
4	Šreda	Varstvo sv. Jožefa. Florijan, muč.; Veronika, vdova.
5	Četrtek	Pij V., papež; Irenej, škof.
6	Petek * ☾	Janez Ev. pred lateranskimi vrati.
7	Sobota	Stanislav, mučenec; Gizela.
8	Nedelja	3. povelikonočna nedelja. Prikazanje Mihaela nadan
9	Ponedeljek	Gregor Nac., cerkveni učenik.
10	Torek	Antonin, škof; Izidor; Janez Av.
11	Šreda	Francišek Hier.; Mamert, škof.
12	Četrtek	Pankracij, mučenec.
13	Petek *	Servacij, škof; Peter Regalat, spoznavalec.
14	Sobota ☽	Bonifacij, mučenec; Pashal I., papež.
15	Nedelja	4. povelikonočna nedelja. Zofija.
16	Ponedeljek	Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof.
17	Torek	Bruno, škof; Pashal Bajlon, spoznavalec.
18	Šreda	Erik, kralj; Aleksandra, devica.
19	Četrtek	Peter Celestin, papež.
20	Petek *	Bernardin Sien.; Bazila, devica, mučenica.
21	Sobota	Feliks Kantalski, spoznavalec; Valent, mučenec.
22	Nedelja ☾	5. povelikonočna nedelja. Emil; Julija.
23	Ponedeljek	Deziderij, škof.
24	Torek	Marija Devica, pomoč kristjanov. } Križevo
25	Šreda	Urban, papež; Gregor VII., papež.
26	Četrtek	Kristusov vnebohod. Filip Neri, spoznavalec.
27	Petek *	Beda častit., cerkveni učenik; Janez, papež.
28	Sobota	Avguštin, škof; Viljem, opat.
29	Nedelja ☽	6. povelikonočna nedelja. Marija Magd. P., devica.
30	Ponedeljek	Ivana Orleanska, devica; Ferdinand.
31	Torek	Angela, devica.

☾ Prvi krajec dne 6. ob 22.24 (spremenljivo).

☽ Šcip dne 14. ob 9.39 (deževno).

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 13.36 (lepo, jasno).

☽ Mlaj dne 29. ob 15.0 (prijetno).

MAJ IMA 31-DNI.

2. povelikonočna nedelja : Jezus dobri pastir. (Jan. 10,11 - 16).
3. povelikonočna nedelja : Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan. 16,16 - 22).
4. povelikonočna nedelja : Jezus obljubi pomoč svetega Duha. (Jan. 16,5 - 14).
5. povelikonočna nedelja : Jezus uči o moči molitve. (Jan. 16,23 - 30).
6. povelikonočna nedelja : Kadar pa pride Tolažnik. (Jan. 15,26 - 16,4).

Z A P I S K I

ROŽNIK	LUNJI
1. nedelja	1. nedelja
2. nedelja	2. nedelja
3. nedelja	3. nedelja
4. nedelja	4. nedelja
5. nedelja	5. nedelja
6. nedelja	6. nedelja
1. nedelja	1. nedelja
2. nedelja	2. nedelja
3. nedelja	3. nedelja
4. nedelja	4. nedelja
5. nedelja	5. nedelja
6. nedelja	6. nedelja
1. nedelja	1. nedelja
2. nedelja	2. nedelja
3. nedelja	3. nedelja
4. nedelja	4. nedelja
5. nedelja	5. nedelja
6. nedelja	6. nedelja

Sonce stopi v znamenje *dvojkov* dne 21. ob 18.51. — Dan zraste za 1 uro 15 minut.
 Dan je dolg od 14 ur 30 minut do 15 ur 45 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi,
 če ne opravljaš več obrti ali pa če lahko kako opraviš zahtevo po znižanju.

JUNIJ

ROŽNIK

1	Sreda	Feliks ; Fortunat, spoznavalec ; Simeon, spok.
2	Četrtek	Erazem, škof ; Marcellin, mučenec ; Evgen.
3	Petek *	Klotilda, kraljica ; Pavla, devica.
4	Sobota ††	Frančišek Karm. ; Kvirin, škof.
5	Nedelja ☽	BINKOŠTI. Prihod sv. Duha. Bonifacij, škof.
6	Ponedeljek	Binkoštni ponedeljek. Norbert, škof ; Bertrand, škof.
7	Torek	Robert, opat ; Lukrecija.
8	Sreda †	Kvatre. Medard, škof ; Maksim, škof.
9	Četrtek	Primož in Felicijan, mučenca.
10	Petek ††	Kvatre. Margareta, kraljica ; Bogomil.
11	Sobota †	Kvatre. Barnaba.
12	Nedelja	1. pobinkoštna nedelja. Presveta Trojica.
13	Ponedeljek ☉	Anton Padovanski, spoznavalec.
14	Torek	Bazilij, cerkveni učenik ; Elizej, prorok.
15	Sreda	Vid in tovariši, mučenci ; Germana.
16	Četrtek	Sveto Rešnje Telo.
17	Petek *	Adolf, škof ; Lavra, devica.
18	Sobota	Efrem Sirski, cerkveni učenik ; Marko in Marcel.
19	Nedelja	2. pobinkoštna nedelja. Gervazij in Protazij.
20	Ponedeljek	Silverij, papež ; Florentina, devica.
21	Torek ☾	Alozij, spoznavalec.
22	Sreda	Ahacij, mučenec ; Albin, mučenec ; Pavlin N., škof.
23	Četrtek	Agripina, devica.
24	Petek *	Srce Jezusovo. Kres. - Janez Krstnik.
25	Sobota	Viljem, opat ; Henrik, škof.
26	Nedelja	3. pobinkoštna nedelja. Janez in Pavel, mučenca.
27	Ponedeljek ☉	Hema, vdova ; Ladislav, kralj.
28	Torek	Irenej, škof ; Leon II, papež.
29	Sreda	Peter in Pavel, apostola.
30	Četrtek	Spomin sv. Pavla ; Oton, spoznavalec.

☽ Prvi krajec dne 5. ob 5.32 (veter in dež).

☉ Ščip dne 13. ob 0.47 (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 21. ob 2.52 (vetrovno).

☉ Mlaj dne 27. ob 22.10 (jasno, lepo).

JUNIJ IMA 30 DNI.

Binkoštna nedelja : Jezus govori o sv. Duhu in o ljubezni. (Jan. 14,23 - 31).

1. pobinkoštna nedelja : Dana mi je vsa oblast. (Mat. 28,18 - 20).

2. pobinkoštna nedelja : Prilika o veliki večerji. (Luk. 14,16 - 24).

3. pobinkoštna nedelja : Prilika o izgubljeni ovci. (Luk. 15,1 - 16).

Z A P I S K I

Sonce stopi v znamenje *raka* 22. ob 3.4. — Začetek poletja. — Najdaljši dan in najkrajša noč. — Dan zraste do 21. za 19 minut in se zopet skrči za 3 minute. Dan je dolg od 15 ur 46 minut do 16 ur 2 minuti.

DAVKI: Plačaj tretji obrok od 10. - 18.

JULIJ

MALI SRPAN

1	Petek	*	Presveta Rešnja Kri. Teobald.
2	Sobota		Obiskanje Marije Device.
3	Nedelja		4. pobinkoštna nedelja. Bernardin.
4	Ponedeljek ☽		Urh, škof; Berta, devica.
5	Torek		Ciril in Metod, slov. apostola.
6	Sreda		Izaija, prerok; Dominika, mučenica.
7	Četrtek		Vilibald, škof.
8	Petek	*	Evgenij III., papež; Elizabeta, kraljica.
9	Sobota		Nikolaj in tovariši, mučenci.
10	Nedelja		5. pobinkoštna nedelja. Amalija, devica.
11	Ponedeljek		Pij I., papež; Olga; Savin, mučenec.
12	Torek ☿		Mohor in Fortunat, mučenca.
13	Sreda		Anaklet, papež, mučenec.
14	Četrtek		Bonaventura, škof in cerkveni učenik.
15	Petek	*	Henrik, kralj; Vladimir.
16	Sobota		Devica Marija Karmelska.
17	Nedelja		6. pobinkoštna nedelja. Aleš, spoznavalec.
18	Ponedeljek		Friderik, mučenec.
19	Torek		Vincencij Pavelski, spoznavalec.
20	Sreda ☾		Marjeta, devica; Hieronim; Emil, spoznavalec.
21	Četrtek		Danijel, prerok; Prakseda, mučenica.
22	Petek	*	Marija Magdalena, spokornica; Teofil, mučenec.
23	Sobota		Apolinarij, škof, mučenec.
24	Nedelja		7. pobinkoštna nedelja. Kristina, devica.
25	Ponedeljek		Jakob, apostol; Krištof, mučenec.
26	Torek		Ana, mati Device Marije.
27	Sreda ●		Rudolf, mučenec; Pantaleon, mučenec.
28	Četrtek		Viktor, papež; Nazarij in tovariši, mučenci.
29	Petek	*	Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Sobota		Abdon in Senen, mučenca.
31	Nedelja		8. pobinkoštna nedelja. Ignacij Loj., spoznavalec.

☽ Prvi krejec dne 4. ob 14.47 (deževno).

☿ Ščip dne 12. ob 16.4 (lepo)

☾ Zadnji krajec dne 20. ob 13.19 (spremenljivo).

● Mlaj dne 27. ob 4.53 (veter in dež).

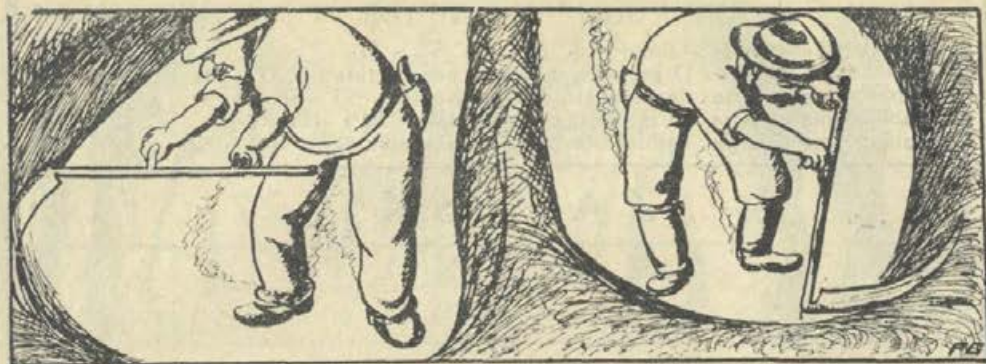
JULIJ IMA 31 DNI.

4. pobinkošna nedelja: Obilni ribji lov. (Luk. 5,1 - 11).
5. pobinkošna nedelja: O grehu v mislih in besedi. (Mat. 5,20 - 24).
6. pobinkošna nedelja: Jezus nositi 4000 mož. (Mk. 8,1 - 9).
7. pobinkošna nedelja: O lažnivih prerokih. (Mat. 7,15 - 21).
8. pobinkošna nedelja: Prilika o krivičnem oskrbniku. (Luk. 16,1 - 12).

Z A P I S K I

Sonce stopi v znamenje *leva* dne 23. ob 13.57. — Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 55 minut. — Dan je dolg od 16 ur 2 minuti do 15 ur 7 minut.

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Čas za utok proti odmeri davka od premičnega premoženja (dohodnine), ako se ti to zdi upravičeno.

AVGUST

VELIKI SRPAN

1	Ponedeljek	Vezi sv. Pavla. Makabejski bratje.
2	Torek	Porciunkula. Alfonz M. Liguori, cerkv. učenik.
3	Sreda ☽	Najdenje sv. Štefana; Lidija, vdova.
4	Četrtek ☽	Dominik, spoznavalec.
5	Petek *	Marija Devica Snežnica. Ožbolt, kralj.
6	Sobota	Gospodovo spremljenje. Sikst II, papež.
7	Nedelja	9. pobinkoštna nedelja. Kajetan, spoznavalec.
8	Ponedeljek	Ciriak in tovariši, mučenci.
9	Torek	Janez M. Vianney, spoznavalec; Roman.
10	Sreda	Lavrencij, mučenec; Hugo, škof.
11	Četrtek ☽	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica.
12	Petek *	Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Sobota	Janez Berhmans, spoznavalec; Kasijan.
14	Nedelja	10. pobinkoštna nedelja. Evzebij, spoznavalec.
15	Ponedeljek	Vnebovzetje Marije Device.
16	Torek	Rok, spoznavalec; Joahim, oče Marije Device.
17	Sreda	Hiacint, spoznavalec; Julijana, devica.
18	Četrtek ☽	Helena, cesarica; Agapit, mučenec.
19	Petek *	Ludovik T., škof; Julij, mučenec.
20	Sobota	Bernard, opat; Samuel, prerok.
21	Nedelja	11. pobinkoštna nedelja. Ivana Franč. Š., vdova.
22	Ponedeljek	Timotej, mučenec; Hipolit, škof.
23	Torek	Srce Marijino; Filip B., spoznavalec.
24	Sreda	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Četrtek ☽	Ludovik, kralj; Patricija, devica.
26	Petek *	Zefirin I., papež; Bernard Of.
27	Sobota	Jožef Kal., spoznavalec; Gebhard, škof.
28	Nedelja	12. pobinkoštna nedelja. Avguštin, cerkv. uč.
29	Ponedeljek	Obglavljenje Janeza Krstnika. Sabina, mučenica.
30	Torek	Roza Limanska, devica; Feliks, spoznavalec.
31	Sreda	Rajmund, spoznavalec; Izabela, devica.

☽ Prvi krajec dne 3. ob 3.0 (lepo)

☽ Ščip dne 11. ob 6.57 (deževno).

☽ Zadnji krajec dne 18. ob 21.30 (spremenljivo).

☽ Mleč dne 25. ob 12.17 (lepo).

AVGUST IMA 31 DNI.

9. pobinkošna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Luk. 19,41 - 47).
 10. pobinkošna nedelja: Prilika o farizeju in cestinarju. (Luk. 18,9 - 14).
 11. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi gluhtonemega. (Mk. 7,31 - 37).
 12. pobinkošna nedelja: Prilika o usmiljenem Samaritanu. (Luk. 10,25 - 37).

Z A P I S K I

KINAVEC ————— SEPTEMBER

1. nedelja	1. avgust
2. nedelja	2. avgust
3. nedelja	3. avgust
4. nedelja	4. avgust
5. nedelja	5. avgust
6. nedelja	6. avgust
7. nedelja	7. avgust
8. nedelja	8. avgust
9. nedelja	9. avgust
10. nedelja	10. avgust
11. nedelja	11. avgust
12. nedelja	12. avgust
13. nedelja	13. avgust
14. nedelja	14. avgust
15. nedelja	15. avgust
16. nedelja	16. avgust
17. nedelja	17. avgust
18. nedelja	18. avgust
19. nedelja	19. avgust
20. nedelja	20. avgust
21. nedelja	21. avgust
22. nedelja	22. avgust
23. nedelja	23. avgust
24. nedelja	24. avgust
25. nedelja	25. avgust
26. nedelja	26. avgust
27. nedelja	27. avgust
28. nedelja	28. avgust
29. nedelja	29. avgust
30. nedelja	30. avgust
31. nedelja	31. avgust

Sonce stopi v znamenje *device* dne 23. ob 20.46. — Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 34 minut. — Dan je dolg od 15 ur 4 minute do 13 ur 30 minut.
 DAVKI: Od 10. - 18. plačaj četrti obrok.

SEPTEMBER

KIMAVEC

1	Četrtek	☽	Egidij, opat ; Verena.
2	Petek	*	Štefan, kralj ; Maksima, mučenica.
3	Sobota		Evfemija, Doroteja in tovarišice, mučenice.
4	Nedelja		13. pobinkoštna nedelja. Rozalija, devica.
5	Ponedeljek		Lavrencij Just., škof ; Viktorin, škof.
6	Torek		Caharija, prerok ; Peregrin.
7	Sreda		Marko in tovariši, mučenci ; Regina, devica.
8	Četrtek		Rojstvo Marije Device.
9	Petek	* ☿	Peter Klaver, spoznavalec ; Serafina.
10	Sobota		Nikolaj Tol., spoznavalec ; Pulherija, cesarica.
11	Nedelja		14. pobinkoštna nedelja. Prot in Hiacint, muč.
12	Ponedeljek		Ime Marija. Gvido, spoznavalec.
13	Torek		Virgilij, mučenec ; Notburga, devica.
14	Sreda		Povišanje sv. križa. Ciprijan, škof, mučenec.
15	Četrtek		Marija Devica sedem žalosti. Nikomed.
16	Petek	*	Kornelij, p. ; Ljudmila, vdova.
17	Sobota	☾	Lambert, škof ; Rane sv. Franciška.
18	Nedelja		15. pobinkoštna nedelja. Jožef Kup., spoznavalec.
19	Ponedeljek		Januarij in tovariši, mučenci.
20	Torek		Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Sreda	†	Kvatre. Matej, evangelist ; Jona, prerok.
22	Četrtek		Tomaz Vilanski, škof.
23	Petek	†† ●	Kvatre. Lin, papež ; Tekla.
24	Sobota	†	Kvatre. Marija Devica, rešiteljica ujetnikov.
25	Nedelja		16. pobinkoštna nedelja. Kamil in tovariši, muč.
26	Ponedeljek		Ciprijan in Justina, mučenca.
27	Torek		Kozma in Damijan, mučenca.
28	Sreda		Venčeslav, kralj, mučenec.
29	Četrtek		Mihael, nadangel.
30	Petek	*	Hieronim, cerkveni učenik ; Zofija, devica.

☽ Prvi krajec dne 1. ob 18.28 (lepo).

☿ Ščip dne 9. ob 21.8 (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 17. ob 4.12 (deževno).

● Mlaj dne 23. ob 21.34 (lepo).

SEPTEMBER IMA 30 DNI.

13. pobinkošna nedelja : Jezus očisti deset gobavcev. (Luk. 17,11 - 19).
 14. pobinkošna nedelja : Nihče ne more služiti dvema gospodoma (Mat. 6,24 - 33).
 15. pobinkošna nedelja : Jezus obudi mladeniča iz Najma. (Luk. 7,11 - 16).
 16. pobinkošna nedelja : Jezus ozdravi vodeničnega. (Luk. 14,1 - 11).

Z A P I S K I

SEPTEMBRO	OKTOBER
1. nedelja	1. nedelja
2. ponedeljek	2. ponedeljek
3. torek	3. torek
4. sredo	4. sredo
5. četrtek	5. četrtek
6. petek	6. petek
7. sobota	7. sobota
8. nedelja	8. nedelja
9. ponedeljek	9. ponedeljek
10. torek	10. torek
11. sredo	11. sredo
12. četrtek	12. četrtek
13. petek	13. petek
14. sobota	14. sobota
15. nedelja	15. nedelja
16. ponedeljek	16. ponedeljek
17. torek	17. torek
18. sredo	18. sredo
19. četrtek	19. četrtek
20. petek	20. petek
21. sobota	21. sobota
22. nedelja	22. nedelja
23. ponedeljek	23. ponedeljek
24. torek	24. torek
25. sredo	25. sredo
26. četrtek	26. četrtek
27. petek	27. petek
28. sobota	28. sobota
29. nedelja	29. nedelja
30. ponedeljek	30. ponedeljek

Sonce stopi v znamenje *tehtnice* dne 23. ob 18. — Začetek jeseni: — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 40 minut. — Dan je dolg od 13 ur 26 minut do 11 ur 46 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo seznama oseb, ki so podvržene davku od premičnega bogastva.

OKTOBER

VINOTOK

1	Sobota ☽	Remigij, škof.
2	Nedelja	17. pobinkoštna nedelja Angeli varuhi.
3	Ponedeljek	Terezika Deteta Jezusa, devica.
4	Torek	Frančišek Serafski, spoznavalec.
5	Sreda	Placid in tovariši, mučenci.
6	Četrtek	Brunon, spoznavalec; M. Frančiška.
7	Petek *	Marija Devica, Kraljica sv. rožnega venca. Justina.
8	Sobota	Brigita, vdova; starček Simeon.
9	Nedelja ☽	18. pobinkoštna nedelja. Dionizij, mučenec.
10	Ponedeljek	Frančišek Borgia, spoznavalec; Danijel, mučenec.
11	Torek	Nikazij; Firmin, škof.
12	Sreda	Maksimilijan, škof; Serafin, spoznavalec.
13	Četrtek	Edvard, kralj; Teofil, škof.
14	Petek *	Kalist, papež; Just, škof.
15	Sobota	Terezija, devica; Avrelija, devica, mučenica.
16	Nedelja ☾	19. pobinkoštna nedelja. Gal, opat.
17	Ponedeljek	Margareta Marija Alakok; Hedviga, vdova.
18	Torek	Luka, evangelist; Julijan, puščavnik.
19	Sreda	Peter Alkantara, spoznavalec; Etbin, opat.
20	Četrtek	Janez Kancijan, spoznavalec; Felicijan.
21	Petek *	Uršula in tovarišice, mučenice.
22	Sobota	Kordula, mučenica; Fides.
23	Nedelja ☉	20. pobinkoštna nedelja. Klotilda, mučenica.
24	Ponedeljek	Rafael, nadangel; Kristina.
25	Torek	Krizant in Darija, mučenca; Krispin, mučenec.
26	Sreda	Ėvarist, papež; Amadej.
27	Četrtek	Frumencij, škof; Antonija, devica.
28	Petek *	Simon in Juda, apostola.
29	Sobota	Narcis, škof; Ida, devica.
30	Nedelja	21. pobinkoštna nedelja. Kristus Kralj; Alfonz R.
31	Ponedel. †† ☽	Volbenk, škof; Krištof, mučenec.

☽ Prvi krajec dne 1. ob 12.45 (hladno).

☽ Ščip dne 9 ob 10.37 (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 16. ob 10.24 (lepo).

☉ Mlaj dne 23. ob 9.42 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 31. ob 8.45 (mrzlo, jasno).

OKTOBER IMA 31 DNI.

17. pobinkošna nedelja: Največja zapoved. (Mat. 22,34 - 46).
18. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mat. 9,1 - 8).
19. pobinkošna nedelja: Prilika o kraljevi svatbi. (Mat. 22,1 - 14).
20. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan. 4,46 - 53).
21. pobinkošna nedelja: Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mat. 18,23 - 35).

ZAPISKI

Sonce stopi v znamenje *skorpijona* dne 24. ob 3.21. — Dan se skrči za 1 uro 42 minut. — Dan je dolg od 11 ur 43 minut do 10 ur 1 minuta.

DAVKI: Od 10. - 18, plačaj peti obrok.

NOVEMBER

LISTOPAD

1	Torek	Praznik vseh svetnikov.
2	Sreda	Spomin vernih duš. Just, mučenec.
3	Četrtek	Viktorin, škof; Hubert, škof.
4	Petek	* Karel Boromejski, škof.
5	Sobota	Caharija in Elizabeta; Emerik, kralj.
6	Nedelja	22. pobinkoštna (zahvalna) nedelja. Lenart.
7	Ponedeljek ☺	Engelbert, škof.
8	Torek	Bogomir, škof; Klavdij in tovariši, mučenci.
9	Sreda	Teodor, mučenec.
10	Četrtek	Andrej Avel, spoznavalec; Trifon, mučenec.
11	Petek	* Martin, škof; Mena, mučenec.
12	Sobota	Martin, papež; Avrelij, škof.
13	Nedelja	23. pobinkoštna nedelja. Stanislav Kostka.
14	Ponedeljek ☹	Jozafat Kunčević, škof, mučenec.
15	Torek	Leopold, kralj; Albert Vel., cerkv. učenik.
16	Sreda	Edmond, škof; Otmар, opat.
17	Četrtek	Gregor čudodelnik, škof; Viktorija, mučenica.
18	Petek	* Odon, opat; Roman, mučenec.
19	Sobota	Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež.
20	Nedelja	24. pobinkoštna nedelja. Feliks, spoznavalec.
21	Ponedeljek	Darovanje Marije Device.
22	Torek ☉	Cecilija, devica, mučenica.
23	Sreda	Klemen, papež, mučenec; Felicita, mučenica.
24	Četrtek	Janez od Križa, spoznavalec; Flora, devica.
25	Petek	* Katarina, devica, mučenica.
26	Sobota	Silvester, opat; Konrad, škof.
27	Nedelja	1. adventna nedelja. Virgilij, škof.
28	Ponedeljek	Gregor III., papež; Jakob M., spoznavalec.
29	Torek	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež.
30	Sreda ☽	Andrej, apostol.

☺ Ščip dne 7. ob 23.23 (dež, hladno)

☹ Zadnji krajec dne 14. ob 17.20 (mrzlo).

☉ Mlaj dne 22. ob 1,5 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 30. ob 4.59 (spremenljivo)

NOVEMBER IMA 30 DNI.

22. pobinkoštna nedelja: Davčni denar. (Mat. 22,15 - 21).

23. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi Jairovo hčer. (Mat. 9,18 - 26).

24. pobinkoštna nedelja: O razdejanju Jeruzalema in posl. sodbi. (Mat. 24,15 - 35).

1. adventna nedelja: In znamenja bodo na soncu in luni. (Luk. 21,25 - 33).

Z A P I S K I

Sonce stopi v znamenje *strelca* dne 23. ob 0.7. — Dan se skrči za 1 uro 16 minut.
Dan je dolg od 9 ur 58 minut do 8 ur 42 minut.

DECEMBER

GRUDEN

1	Četrtek		Eligij, škof; Edmund in tovariši, mučenci.
2	Petek	*	Pavlina, mučenica.
3	Sobota		Francišek Ksaverij, spoznavalec.
4	Nedelja		2. adventna nedelja. Barbara, devica.
5	Ponedeljek		Saba, opat; Krispin, mučenec.
6	Torek		Miklavž (Nikolaj), škof.
7	Sreda	☉	Ambrozij, škof in cerkveni učenik; Urban, škof.
8	Četrtek		Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Petek	*	Peter Fourier, škof; Delfina.
10	Sobota		Lavretanska Mati božja; Melkijad, papež.
11	Nedelja		3. adventna nedelja. Damaz, papež.
12	Ponedeljek		Aleksander, mučenec; Maksencij, mučenec.
13	Torek		Lucija, devica, mučenica; Otilija, devica.
14	Sreda	† ☾	Kvatre. Spiridion, opat.
15	Četrtek		Kristina, dekla; Valerijan.
16	Petek	††	Kvatre. Evzebij, škof; Albina.
17	Sobota	†	Kvatre. Lazar, škof.
18	Nedelja		4. adventna nedelja. Gracijan, škof.
19	Ponedeljek		Urban V., papež; Favsta, vdova.
20	Torek		Evgen in Makarij, mučenca.
21	Sreda	●	Tomaz, apostol; Severin, škof.
22	Četrtek		Demetrij, mučenec; Flor, mučenec.
23	Petek	*	Viktorija, devica, mučenica.
24	Sobota	††	Adam in Eva; Hermina, devica.
25	Nedelja		BOŽIČ. Rojstvo Gospodovo.
26	Ponedeljek		Štefan, prvi mučenec.
27	Torek		Janez Evangelist, apostol.
28	Sreda		Nedolžni otročiči; Kastor, mučenec.
29	Četrtek	☾	Tomaz, mučenec.
30	Petek	*	Liberij, škof; David, kralj.
31	Sobota		Silvester, papež; Melanija; Pavlina.

☉ Ščip dne 7. ob 11.22 (lepo).

☾ Zadnji krajec dne 14. ob 2.27 (mrzlo, veter).

● Mlaj dne 21. ob 19.7 (deževno.)

☾ Prvi krajec dne 29. ob 23.53 (mrzlo).

DECEMBER IMA 31 DNI.

2. adventna nedelja: Janez Krstnik zgled Judom. (Mat. 11,2 - 10).
 3. adventna nedelja: Pričevanje Janeza Krstnika o Jezusu. (Jan. 1,19 - 28).
 4. adventna nedelja: Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot. (Luk. 3,1 - 6).
- Božič: Tiste dni je izšlo povelje od cesarja Avgusta. (Luk. 2,1 - 14).

Z A P I S K I

Sonce stopi v znamenje *kozla* dne 22. ob. 13.14. — Začetek zime. — Najkrajši dan in najdaljša noč. — Dan se do 22. skrči za 40 minut in zopet zraste za 4 minute. — Dan je dolg od 8 ur 40 minut do 8 ur 24 minut.

DAVKI: Od 10. - 18. plačaj zadnji obrok. — V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

Princ VIKTOR EMANUEL

sin prestolonaslednika Humberta, rojen 12. februarja 1937.

KRIVČKI IN ROŽMARIN

Povestica ===== Anton Komar

I. HARAŠO!

Veronika, zakonska hči malega posestnika Martina Martinčka in Jerice, rojene Burja, je prišla na svet 5. julija 1903. na Prvinah št. 3 in bila krščena zoper postavo gošpoda župnika Mateja Grkmana šele četrty dan: iz mesta botra je tako odločila.

Veronika je imela že dva brata in dve sestrici, ko je stopila v ponavljalno šolo. Ona v ponavljalno šolo, oče na vojsko.

Dolgo, predolgo ni bilo očeta; ujet je bil tam daleč v Turkestanu, kakor je sporočil z dopisom na brezovem lubju. Martinčkovi so dobivali podporo, tako se mladi materi Jerici ni preveč bridko zdelo, ko so drugi zdihovali; celò dobro se je počutila, ker je bil mož, ki sicer ni bil čmerika, vendarle po njeni sodbi z njo prestrog ali zanjo vsaj premoder.

Še pomočnika so dobili - ruskega ujetnika, Martinčkovka si ga je na županstvu sama izbrala. «Glejte, mama, tistegale s pšeničnimi brki», je pokazala Veronika na mladega Rusa. In mama ga je vzela. Gospod župnik Grkman je prišel mimo, ko so ženske izbirale ujetnike, in ko je spoznal, za kaj gre, je od jeze pogledal proč in užaljen izginil v župnišče kakor kmet, ki je bil sejal pšenico na njivo, pa najde polno ljuljke.

Martinčkov Rus ni bil kakšen lôle, temveč zelo veder človek. Ker se je z otroki rad bavil, se je hitro prikupil otrokom in materi. Posebno všeč je bil Veroniki, štirinajstletni. Koj prvi dan je pregledal domačijo in večše nasvetoval gospodinji potrebna popravila, ki jih je izvršil z izurjeno roko, tako da se je zdelo, da k hiši ni prišel tujec, ampak bolj več gospodar. Ime mu je bilo Peter, Imel je sicer še dva priimka kakor sploh Rusi, a kdo bi si jih zapomnil, ko mu je najprej deca in za njo vsa vas zrekla

ime Harašò, ker je s to besedo potrjeval, ker mu je bilo pogodu.

Torej Peter Harašò je gospodaril in gospodinja sama ni vedela, kdaj in kako je začela ravnaty po njegovi volji. Rad je postajal v hiši, zlasti v nedeljo je bilo čuti veselo govorico ujetnika in otrok in vmes zabaven smeh gospodinjin. Sodček žganja je bila nakuhala, ki je zanj vsako leto iztržila lep denar, a ker je Harašò rad pil «vodko», mu ga ni kratila med tednom; v nedeljo pa mu je od časa do časa napolnila kozarec, da je bil še zgovornejši. Veronika se je tako rada mudila v njegovi bližini, da jo je mati svarila, naj ne tišči vanj, ker se to ne spodobi.

Junakom je sreča mila, ujetnikom ne! Niti tri nedelje. V soboto pred tretjo se je pojavil kakor kragulj star narednik iz Loga, ki je vladal ujetnikom v okraju. Ž njim je prišel vaški vojak z eno zvezdo. Narednik je zapovedal ujetniku Petru Pavloviču, ki je v Martinčkovem suknjiču in predpasniku kot vojak presneto malo pomenil, da se mora takoj odpraviti v jetniški tabor v Logu. Sam je odšel, ker se mu je mudilo, na avto, ukazal pa je vaškemu vojaku, da morata biti z dvema drugima v dveh urah na mestu.

Čez pol ure je bil kmet Peter zopet ujetnik Harašò, ki je jemal slovo. Nekam hladno mu je segla gospodinja v roko, da je švignila Rusu nejevolja čez obraz. Veronika pa je zajokala, ko mu je dala roko in jo je pogladil po laseh.

Vaška mladež, ki je začutila, da odhaja ljubi Harašò, se je zbrala na križpotu, da ga še enkrat vidi. Prišel je z vojakom. Pri znamenju se je ustavil. Snel je čepico, potegnil z roko preko čela in lās ter izrekel besedo, ki je otroci niso poznali in so pričakovali drugo; rekel je: Ničevò! To jih je zmedlo, da so ga tudi sami pozdra-

vili s krstnom imenom: «Z Bogom, Peter!» Le tisti zaprtek Ravšelj je zaklical: «Adijo, Harašò!»

Spomin za njim je bil še dolgo živ. Dečki so govorili med seboj po njegovo, da se je gospod učitelj čudil, kako paglavci, ki jim je pravopis španska vas, bolje čebļjajo po rusko, nego more on, ki se je tega jezika učil iz nemške knjige.

Teško bo pozabila mladega kot riba gibčnega Rusa Veronika. Njegova povest se ji je neprestano motala in snovala po glavi. NaOgrskem so ga «zabrali» (= ujeli) in spravili v Slovenijo, po vojski se bo vrnil na Pripet, a zapomnil si bo Ljubljano. Daleč, daleč onkraj Karpatov teče Pripet. Počasen pride iz velikanskih močvar, trstja in blata. Tam kjer se vode združijo v eno strugo, da začne reka hitreje teči, stoji velika hiša z mlinom - Petrov dom. Obilno imajo pšenice za beli kruh, glav živine na stepi gospodar ne šteje do zadnjega repka. - Za Pripetom rasto visoki topoli in kosate jelše, dalje proč od brega stoletni hrasti. Na jesen prihajajo z mrzlega severa jate gosi in rac in čapelj; Peter v čolnu pa za njimi s puško. - S Petrom bi se vozila Veronika, vse bi ji prijazno in zgovorno razložil, ona bi postala njegova žena, zakaj tam se dekleta možijo zelo zgodaj. Dobro ji je delo, da jo je cenil za doraslo dekle, dočim jo domačini norčavo devajo med otroke.

Mlada mati, ki je pogrešala pomagljivega Rusa, je pa tuhtala in vohala, če je ni kdo hotel osebno zadeti, ko je tolika naglica vzela ujetnika. Zato je svojo mater, ki je prišla v nedeljo na obisk, iznenadila na slepo srečo z vprašanjem:

«Kaj ste iskali oni dan v župnišču?»

«Kaj naj iščem», jo je pogledala mati, «dala sem za eno sveto mašo v dober namen».

«Pa kaj ste z gospodom govorili?»

«Nič takšnega, da bi bilo komu v škodo in nečast», jo je zavrnila mati resno.

Martinčkova je našla zadostno sled. Spomnila se je, kako je župnik šel mimo, kako nerodno je bilo, ko jo je med ženskami videl izbirati ujetnike, kakor izbirajo na sejmu voličke in teličke. Povrh ji je pa še župnikova dekla povedala, da je bil tisto soboto pri župniku ujetniški narednik z županom in da ju je gospod zoper navado pogostil s klobaso in dvema litroma vina. Torej za dva litra vina so jo spravili ob delavca. Vnemal se ji je gnev in hkrati sram pred župnikom, ki nemara hoče hudo misliti in se drži kot lipov svetnik.

Toda čas odpira oči. Že pregled soda je očital trpkò: Le kam je šlo toliko dobre slivovke. In otroci? Vse si upajo, ne znajo več soditi svojih moči. Tonček je hotel preskočiti mlako in je padel v gnojnico, naganjal je velikega psa, da ga je ugriznil v nogo. Milka namerava z enim hlebcom kruha iti atu naproti, ki gotovo že gre iz Rusije; če prej ne, ga bo srečala na Dunaju. Anka je naročila pri šivilji novo obleko, češ ko bo narejena, bodo že mama plačali. Odkod imajo vse to, če ne od Petra, ki je pripovedoval o Iliji Muromcu; o tolovaju Soloveju, ki je žvižgal v gozdu, da so padala drevesa; o beraču, ki mu je služil za kučmo zvon, o velikanu, ki je metal mlinske kamne v oblake in jih zopet z rokami lovil; vse to pa nekam preroško, na videz norčavo, a v resnici zelo modro. S tem je v otrocih, zlasti v Veronikini duši zanetil željo po tujih krajih in čudnih dogodkih. Nobena reč se ni zdela otrokom nemogoča. Celo njej, Martinčkovi, se zdi Peter zraven spomina na moža kakor gozdnati, v vetru šumeči Krim zraven puste golote Žalostne gore, ki jo edino cerkvice na vrhu varuje prezira. Reči si mora, da je bil ujetnik pošten in delaven, njegova govorica jo je mikala, vendar ni postala z njim domača, ker se ji je včasih za trenutek zazdelo, kakor da njegove oči preveč iščejo.

Martinčkova je kakor še nikoli uvidela potrebo šeste prošnje v očenašu. Kakor blisk jo je preletel

strah, da je bila morda v nevarnosti tudi Veronika. Hvaležna Bogu je šla za veliko noč nalašč h gospodu župniku k spovedi ter zvečer goreče molila z otroki za srečno vrnitev moža. Če je bila tista spotika v jeseni župnikovo delo: harašò-ničevo! ¹⁾ Kako dolgočasna in žalostna je vojska!

II. VERONIKA.

Sobotni popoldan je zvalil gospoda Mateja na vrt, ko je bil pripravil cerkveni govor in oznanilo za drugi dan ali misijonsko nedeljo. Sijajno je kraljevalo nad ozko dolino jesensko sonce, plamenilo sinjo vedrino in oblačke neka ter užigalo na levo in desno do vrha visokih robov segajoči gozd, ki je žarel v listnatem delu v vseh barvah; vmes pa so majhne skupine iglastega drevja kakor zeleni otočki omiljevali sijaj, vse skupaj podoba zrelosti in moči, podoba človeka, ki je po mladostnih bojih v trudu in viharjih delavnih let spravil v trden sklad vest in vero in svet, da je zaslužil veljavo, pa tudi čast in slavo, ker ni živel zase in zaman.

Te svoje podobe v naravi gospod Grkman kajpak ni spoznal, ker si je domišljal, da vidi na vsak dan obilneje padajočem listju mile dopise vernih duš iz vic.

Vračal se je skozi kuhinjo, kjer je delala vreme njegova dve leti starejša sestra. Z glasom, ki naj bi bil nejevoljen, je začel očitati: «Sem pojdi, Rotija, ki se vedno rotiš, da mi ni za hišno korist. Odpri oči in se prepričaj, koliko koristim, pa prekličí svojo krivično sodbo. Kaj bi sicer imel Nikolaj, kaj božič, ko bi mene ne bilo pri hiši. Samo verovice bi kihale in se nam posmehovale. Joh, joh, če nima človek sam gospodarskih oči povsod, se ne more zanesti niti na domačega človeka.»

Med takšim govorom je gospod Matej deval iz napetega žepa orehe na mizo.

«Res velik gospodar: vrabce lovi, golobe izpušča.» Rotija ve, da brat ni slabe volje, kadar govori kot skrben gospodar.

«Če bi golobe izpuščal, kaj bi rekli kmetje? Ali ne, da jih spuščam na ljudsko proso? Dekle, to ti povem, ti še nisi brala narodne ekonomije, jaz pa sem jo, ekonomijo, to je gospodarstvo, povrh sem poslušal moža, ki mu midva ne bi smela sezuti čevljev, zato vem, kako treba gospodariti. Ti pa menda samo veš, da je boljše prihranjeno jajce nego sneden vol, jaz pa pravim in pri tem ostanem, prav rad bi jaz imel vola, čeprav bi bil že sneden.»

«O, bomo že imeli snedenega vola, ko še krave nimamo.»

«Čemu bi nam bila krava; ne le da bi jo zeblo pozimi samo, povrh bi ji bil še dolčas.»

«Če smo tako usmiljeni z živino, ki je nimamo, bi bili tudi orehe lahko pustili vevericam, ki so sirote.»

«Naj si jih sade, če so takšne sirote, da ne morejo biti brez orehov. Potem bi jim dal še moke za božič, da bi si naredile potico.»

«Moke pa že ne, moram jaz voziti v mlin, pa skrbeti za nazaj, da jo imamo.»

«Odkod in komu pa pride žito, vprašam! Anžička je rekla Jakatu na beri, da sem tudi sam slišal: Ker so dober gospod, bom navrgla pehar pšenice in ovsu za petelina. Povej potemtakem, komu je šlo žito v čast, meni ali tebi?»

«Kajpak tebi in petelinu, ker vidva sta dobra, jaz pa ne.»

Gospod je šel v pisarno, ker je že dišalo po prepiru in je kazalo nehati, dokler se je zdela še njegova plat zmagovita.

Gospod Grkman še ni začel dobro moliti z Davidom: «Odpri moje ustnice...», ko je pri kuharici vstopilo cve-toče dekle, kmetiško, a okusno napravljeno.

«Kam bomo to zapisali», se je čudila Rotija. «Veronika, naša rajna pevka. Kaj pa vendar ti?»

1) Prav dobro — Nič ne de.

«Kostanja sem prinesla.»

«Kaži, da vidim. Res lep kostanj imate letos Podgorci.»

«Veste, teta, rada bi se vami nekaj pomenila, če bi mi hoteli pomagati. Tudi mama mi je tako svetovala.»

«Kako bom jaz starica takemule dekletu pomagala?»

«Veste kaj, že z več strani sem slišala, da je pri nas cerkveno petje slabo, odkar mene ni na koru.»

«Beži, beži!» je rekla previdno Rotija, «saj prav dobro pojejo, na zahvaljeno nedeljo je bilo naravnost veličastno, seve, ker je prišlo nekaj sosednih pevcev.»

«Pa jaz bi še rada pela, prav tako kakor sem poprej.»

«Kdo te je silil, da nehaj. Saj smo te vsi radi poslušali.»

«Bila sem jezna, ker so me izključili iz dekliške družbe, nato mi je pa še tista Lona, ki misli, da zna več kot organist, potrkala na čelo.»

«Na tvoje čelo je potrkala?»

«Potrkala je na svoje, a jaz sem vedela, da misli na moje.»

«Beži, beži, če je potrkala na svoje čelo, je storila prav.»

«Ali bi vi, teta, rekli organistu kako dobro besedo zame?»

«Rada, prosila ga bom, ampak ne vem, če bom uslišana; on bi še bil najbrž za besedo, toda pevke so hude, ker si se skujala, in to na Marijin praznik.»

«Poslej želim peti samo za božjo čast in ne maram nobene odlike med njimi.»

«Lepo je tako! Sedi, bova pili čaj.»

«Nikar, teta!».

Pa sta čaj vseeno pili. In pri tem je šla Veronika naprej. Tudi v dekliško družbo bi se rada vrnila, ako bi se dalo. Njena mama je za to. Morda bi teta Rotija pri gospodu župniku zanjjo kaj storila.

«Jaz mu ne smen nič reči», je tožila teta, «takoj me požene h kuhalnici. Pravi, da so pastirske zadeve njegova reč in da mora biti en pastir. Pojdi sama k njemu in se nikar ne boj; saj lahko veš, da je dober; boš videla, da ti bo ustregel, če bo mogoče. Poskusi; kar bo, to bo!»

Drzna Veronika je zbrala ves pogum, da je potrkala na vrata župničkove pisarne.

«Naprej!» je rekel čez čas užaljeni glas.

Odprla je in plaho pozdravila: «Hvaljen Jezus!»

«Amen!» je široko pogledal, kakor bi mu bilo umreti, gospod Matej. «Ali si, ali nisi, Veronika s Prvin?»

«Sem. In prosim vas, da mi odpustite, ker sem vam storila žalost.»

«Kaj moja žalost, stanovsko breme, ki se mora nositi; ampak škoda, ki si jo naredila sebi ter drugim, se ne bo dala tako lahko popraviti.»

«Vse bom popravila!» je rekla Veronika.

«Rad slišim takšno besedo; toda bojim se, da bo v svetu ta tvoja beseda hitro zvođenela.»

«Ne mika me svet.»

«Dekle, ti nisi samo danes na svetu, bržkone boš tu veliko let, pa ne veš, kaj se pravi, biti na svetu vsak dan, ko jemlje človeka košček za koščkom da ga mora nekoč zmanjkati, ako ne dobiva pomoči od drugod.»

«Jaz verujem in bom po veri živela.»

«Prav, brez vere ni vredno živeti, še manj umreti.» Zamislil se je gospod Grkman. «Praviš, vse popravim. Ali pa veš, kaj ti je storiti?»

«Priti med pevke na kor in ze dekliško družbo.»

Gospodu je bila dekletova smelost všeč in se je nasmehnil: «Že, toda bo mučeniška pot, tako ti bo kakor popotniku, ki je za minuto zamudil vlak in mora peš za njim.»

«Kri dam! Če bi mi vi, gospod župnik, pomagali, vem da bi vlak hitro ujela.»

«Ne boš! Očitno te ne smem podpirati, ker bi dekleta pohujšal; postal ti bom neviden pomočnik, drugo mora biti tvoja skrb. Najdi si sama pot po kamenju in skozi trnje.»

«Samo da niste vi zoper mene, pa se nič ne bojim.»

«Začni drugače. Čul sem, da te je več fantov norilo.»

«Niso fantje mene, gospod župnik, ampak jaz sem fante.»

«Da bi bil v tem velik razloček, ne vidim, zakaj po tvojem bi se tvoja krivda še povečala.» Požugal ji je s prstom: «Dekle, ne šali se, ti še ne veš, kaj fantje znajo.»

«Jaz jim bom že pokazala, da mi je malo zanje.»

«Le stori tako, dekleta te bodo rajši imele in ti spregledale veliko. In veselje boš napravila dobrim ljudem.»

«Pa nikar ne zamerite.»

«Nič. Dobro si mi storila. Z Bogom!»

Gospod župnik Matej Grkman je veselejši molil brevir in vpletal Veroniko v molitev. In nato je šel še v cerkev.

III. KRIVČKI.

Ej Veronika, poboljšala se boš, krenila na desno. Samo poskusi, boš videla hudirja.

Veronika je bila to nedeljo v domači cerkvi, četudi je sicer že več tednov hodila k jutranji službi božji v sosedno župnijo. Vse znance je osupnilo, ko se je kakor prejšnje čase napotila kar na kor. Tam je pokleknila pred ograjo in se zatopila v svoj molitvenik. Pevke je zaskrbelo, ker so poznale bistrino in pogum njenega duha, kaj neki hoče: gotovo ima kakšno posebno v glavi. Mar meni nagajati? Ni videti, saj se ni še nikoli tako skromno ponašala. Ali pa prositi? Verjetno, ampak nikakor ne obrača prosečih oči. Uganka!

Gospod župnik je navezal svoj govor na veledušni izrek Pija XI.: «Gre za milijardo poganov.» Pripovedoval je, kako se prebuja velikanska Azija iz tisočletne dremote, zlasti Kitajska se silno giblje; kako proti Afriki strašna nevarnost, da jo zalije islam; povrh še v širni Rusiji kale nade Cerkvi. Zadnji čas je torej, da se razzorani svet poseje s semenom Kristusove ljubezni. Treba moliti, pa tudi kaj storiti v ta namen. Bog pa ne bo dolžan ostal, temveč bo blagoslovil domovino in premladil njeno vero in življenje.

Malone vsa cerkev se je napotila okrog oltarja, da žrtvuje svoj darček za pogane. Šla je tudi Veronika. Tisti čas pa je stopila na njeno mesto pevka Polonica z Golka. Segla je po njeno mašno knjižico, Hojo Tomaža Kempčana, odpirala svete podobice ter odprla - moj Bog, pred očmi se ji je zameglilo in bridka bolečina ji je preletela srce - odprla je krivčke, dva črna in enega belega, in ona je poznala te krivčke, o, še več, ljubila je fanta, ki jih je nosil v znak, da nima z nobeno žensko nič. Grd sum se ji je zavrtil v možgane. Sedaj ve in vidi, zakaj Staničev Slavko ne nosi več krivčkov za klobukom: zapravlil jih je pri Veroniki, nič mu ne pomaga, da si je nato kupil žametast klobuk. Pol zmešana je v naglici skrila peresa k sebi in stopila dol v spreved misijon-skih darovalk.

Ni dobro pela Polonica danes, zakaj begala jo je vest, da si je nepošteno prilastila tujo reč. Ali še slabše je storila, da je pokazala krivčke bratu Vinku, ki je bil zagledan v Veroniko. «Na tu poglej», mu je rekla, ko sta bila po južini sama v hiši, «le poglej, da boš vedel, za kakšnim dekletom tiščiš. Tole je imela Veronika v mašni knjižici.»

Brat je vzel krivčke, jih takoj spoznal, pa se ni razburil, ampak nekaj sivega, starega mu je šinilo čez obraz. Vtaknil je peresa v žep, četudi ga je sestra prosila, naj jih da nazaj. Tih se je umaknil na vrt, sleherni predmet pazljivo motril in razgledoval okolico na vse strani, kakor bi jemal slovo. A to je bilo samo na videz, kajti gledal je, pa ni nič videl. V resnici je prav trdo mislil in preudarjal. Eno je takoj doumel, da ni stčila Veronika nič takšnega, na kar sestra najbrž misli; bila je sicer dobra plesalka, toda še ne razuzdana. Mislil je in mislil, slednjič se je odločil. Stopil je najprej v klet, si natočil čašo slivovke, ki jo je zvrnil vase, da mu je skoro sapo zaprla. Nato se je odpravil z doma v dolino.

Bolno mu je bilo srce, žganica v njem je še grela njegovo razbolelost,

da je začel žvižgati in kasneje peti pesmico: Obračati na dva oči, to dobro ni, to zdravo ni, iz tega se gorje rodi. Bolj in bolj je verjel, da je vsega kriva Veronika, in se tako zajedel v pesmico, da je sklenil storiti kaj huđega. «Iz tega se gorje rodi», je že v gozdu z ihto zaključil svoje temne misli.

In glej, ali je privid ali resnica, tam spredaj mu gre naproti njegova sovražnica, muka njegovega srca, Veronika. Bila je pri popoldanski uri in se je vračala domov, zakaj harmonika pri Raznožniku ni bila zanjo več nobena skušnjava. Silno se je prestrašila, ko je zaslišala pevca pred seboj; rada bi se skrila za grm, a je bilo že prepozno. O, da bi le srečno prišla mimo njega.

Vinko jo je že zagledal: «Oho, Veronička! Kar prav, da se midva snideva, kot nalašč! Malo boš potrpeła, da se nekoliko pomeniva o najinih računih, zakaj midva imava račune, majhne račune.»

Obstala je, ko je fant kolovratil bliže; noge so se ji zašibile, ko je opazila njegove lokave oči. Toda nagla misel, da je izgubljena, ako ne bo odločna, ji je vrnila pogum. Ozrla se je na desno in levo, kam bi pobegnila.

«Kaj gledaš v hosto, ko ti moram jaz neke reči pokazati! Kaj praviš ti, deklič, k temle peresom, ko dobro veš, kateremu racmanu si jih izplela; povej mi, kje objokuje svojo nesrečo tvoj oskubljeni fantič. Jaz mu moram tole pred pričami vrniti, zakaj moje ni.» Pomolil ji je z iztegnjeno roko nesrečne tri krivčke.

Spoznala jih je, bliskovito hlastnila s prsti in mu dva izpulila, žal, da mu je tretji - beli - ostal v roki.

«Tako pa ne, ptička», je navalil nanjo. «Boš dala perje!»

Z naglim zasukom in z dvema skokoma se je Veronika pognala na obpotni nasip in se spustila v gozd med smreke.

On za njo. Z enim skokom je hotel doseči ledino, a mu je spodletelo, da je zaostal nekaj korakov. Ona je tekla

na vso moč, vendar je bil fant hitrejši in je prihajal bliže. Tu se je znašla med posekovjem, zaraslim s kopinjami. «O Marija!» je obupno vzkliknila in se vrgla v goščo, ko se je še prej spretno izognila razrasli robidi, in kar slepo drla čez neširoki pas k leskovim grmom.

To je bila njena rešitev, zakaj fant se je zapletel v robido, ki ga je s trnjevim poganjkom udarila v obraz, ga opraskala in mu vzela klobuk, da je zaklel in odnehal. Videl je dekle, kako je izginila za leščevjem, in spoznal, da je več ne ujame.

Upehana je Veronika pritekla vse-skozi do domačega travnika, kjer se je čutila varno, in je zato počasi hodila proti domu. Pregledala je molitvenik. Peresa, ki jih je bila zjutraj dejala v knjižico, da bi jih, ako bo prilika, vrnila lastniku, so ji bila res vzeta, pa je takoj vedela, kako in kdo jih je; no, dva krivčka je že zopet imela, tretji pa sam menda ne bo naredil posebne nesreče. Nekaj prask na rokah in pretrgano krilo je bila, hvala Bogu, vsa škoda. Smuknila je prav naglo v svojo sobico in skrila raztrgano mašno krilo, da ga bo med tednom lepo zašila.

IV. ŠE KRIVČKI.

Zguba v robidi Vinko Golkar je v sramu in srdu omahoval, kaj naj stori, ali se naj potuhne ali naj razgraja. Začel je: najbolj moško bo, če gre za svojo pravdo naprej. Zavriskal je iz slabe vesti ter se izmotal na pot. Pri Raznožniku bo dobil duška in utehe.

Kako je že z Raznožnikom?

Petnajsto leto že gospod Matej boj bije trd, brez upa zmage, z Raznožnikom, krčmarjem: boj ni enak, orožje ni enako.

Za čuda ljubijo ljudje ples in godca, ki kvanta. Vendar zelo ljubijo tudi gospoda Grkmana, saj prav učijo in lepo skrbijo za cerkev, otroke imajo radi; nezakonski jih bolijo, pa jih krstiti morajo, res, da zraven godrnjajo, pa naj, saj beseda ni konj. Ni-

so slabi verniki njegovi župljani, vsako nedeljo hodijo v cerkev, pa stopijo tudi, da bi jim pridiga ne škodila, še k Raznožniku na požirek žganice. Z gostoljubnim krčmarjem popravijo po potrebi župnikov govor s kratkočasnimi dodatki. Zakaj župnik nima družine, pa ne ve, kako je hudo po svetu. Raznožnik pa to ve, plačuje velike davke, sirota, in trdi, da se trudi za stonj. Špranje ima sicer taka govoriča, dovolj velike špranje, da vidiyo ljudje skozi, ker vedo, kako govornik dokupi vsako leto kos gozda ali njivo. Pa kdo bi se prerekal v nedeljo z drugače prav zabavnim krčmarjem?

Današnja nedeljo je v krčmi pri Raznožniku dolgečas. Pri veliki mizi sede štirje mladi moški, a se drže, kakor da so prišli semkaj za pokoro; pri drugi mizi sta dva kubikarja, kakor pravijo tujim tesačem; v kotu za okroglo mizo dremlje godec Gobec, ki je včeraj odnekod primotovilil; majhen kosmat možic žuli za vrati o sminko žganja; samo pri mali mizi ob peči teče polglasen in živahen pogovor med tremi gosti, ki jih ni videti vsako četrletje: učitelj, Levčev študent in Slavko Stanič; govore o neki potrebnih prosveti. Če ni to kakšna mestna gospodična?

«Veste kaj», se oglasi pri veliki mizi suh fant, «pusto je v krčmi. Človek pride in čaka, da bo kaj, pa gre bolj nejevoljen, kot je prišel, samo denar je proč vrgel.»

«Vsak človek nekaj čaka, mačka pa miš», se je oglašil mali možic pri vratih, čigar geslo je najbrž: majhen pa hud.

«E, pred leti je bilo drugače, prihajali so v krčmo tudi boljši fantje in boljše dekleta; pa so zaplesali, da se je hiša tresla. In kadar so se stopili, je kaj zaleglo in kdor je kaj dobil, se je skrtil v seno, dokler se ni izlizal, ne kakor sedaj, ko teče takoj k zdravniku po izpričevalo, če ga je kdo po nosu opraskal. Na,» se je ogrel godec Gobec, «pa je župnik Grkman zapel drugačno pesem. Najprej je ločil dekleta v pšenico in ljuljko in sedaj tako trobenta, da se niti njegova ljuljka

ne upa na sramotni ples. Za dekleti so se razdelili fantje v jagnjiče in kozličice. Ej, stari Raznožnik je znal in duhovnika častil, mladi mu pa povsod nasprotuje, kjer mu more; zato pa je tako.»

Kar dobro je storilo, da se je pojavil Golkar. Toda njegova beseda za pozdrav je bila: Auf biks! Takoj se je učitelj odstranil, da ne dobi kakšne pike pri predstojnikih.

Prišel je Raznožnik: «Ali ste pusti, fantje! Kaj ste bolni? Zdaj naj bo veselo, ko smo mi na svetu. Danes, to je beseda!»

«Čakaj, Raznožnik, boš videl, ko pridejo dekleta, pa bo danes vse veselo.» Mali možic je hudoben.

Krčmar presliši njegovo besedo.

Tedaj se je razgibal godec: tralala je rekel in svoj meh nategnil. Tralalala - tralala - lalala - trala - lala - lalala. Nato je zapel s harmoniko: «Zatorej rečem jaz, najlepša je mladost, mladost ne pride več nazaj.» Ponočil je in so peli vsi. Še v tretje; vsa krčma je grmela.

Dijak pa je nadaljeval svoj pogovor s Slavkom:

«Veš, gospod župnik je starokopiten, ne pozna več mladega sveta, ali bolje, preveč ga pozna, vendar mu ne smemo polen metati pred noge, ampak pri prosvetnem delu tudi njega vprašati za svet; zakaj zaslužil je, da ga spoštujemo. Saj si slišal, kakšna je bila naša župnija pred njim; kakor za kazen so prihajali prej duhovniki k nam, poslej si bo vsak štel v čast.»

Toda Slavko je to zeleno modrost komaj na pol poslušal, kajti njegovo pozornost je budilo nekaj drugega. Vinku Golkarju se je namreč zdelo, da je čas in prilika ugodna, da pride na dan s svojo zadevo. Segel je v žep in položil beli krivček na sredo mize: «Uganko imam, tole pero, kdo ugane, čigavo je?»

«Tvoje ni, ker je prebelo», je rekel suhi fant.

«Ne, jaz sem ga dobil na izmikavni način; šlo je skozi več rok.»

«Potem ga vrni, čigaver je!» je pogledal suhi fant k mizi za pečjo. «Jaz

vem za nekoga», je nadaljeval suhi fant, «ki ti ga bo vzela.»

Golkar še ni vedel, da je v krčmi tudi njegov tekmeec, zato je siknil: «Jazbec, ali bi ga ti rad?»

«Lisjak, tvoje ne bo!» je zaničljivo zatrdil suhi fant.

Slavko je vstal in stopil k veliki mizi. Segel je po pero, pogledal na tulec in ga spoznal po dveh rdečih pikah. Potem si ga je zataknil za žametasti klobuk, rekoč, da bo to sam pošteno nosil.

Iznenaden je Golkar planil kvišku: «Doslej sem ga jaz imel in ti ga bom dal, kadar bo mene volja, oskubljenec», pa je stegnil roko po klobuku. Dobil je takšno za uho, da se je kakor vreča otrobov zmekhužil na stol. Toda zaužita pijača mu ni pustila razsočnosti.

Vstal je in se zapodil v Slavka. Ta ga je s pestmi sunil v prsi, da je odletel v steno ob oknu. Srdit in obupan je Vinko zagrabil z okna utež za tehtnico in jo z vso silo zadegal proti nasprotniku. Ta je zakričal, se opotekel proti vratom in padel: «Oslepil si me!» Dijak je priskočil in videl, da Slavku izteka oko kakor velike, črne, steklene kaplje.

Strah je prevzel vse, zlasti krčmarja.

Malo nato se je ustavil pred krčmo avto, namenjen v mesto. Dijak je prosil, naj ponesrečenca prepeljejo v bolnico.

Hiter je šel po soseski glas, da je Slavko malo manj ko ubit; ni verjetno, da bo kaj iz njega. Bajka raste, ko hodi, in zelo narasla je prišla bajka do Veronike.

V. PA ROŽMARIN.

Sonce je tonilo za gorami. Nikdar še ni Veronika s strahom gledala za njim. Prava reč, ako je zvečer tam nekje za Krasom zatonilo, ko pa se je zjutraj s hrvaških goric bleščeče prismejalo. Toda nocoj se zdi, da zahaja za vekomaj v umazano rdečo zarjo, zdi se, da bo v njej jok in šklepet, vročina in mraz, noč in ogenj.

Nepopravljivo se je skvarilo vse, kar je doslej želela in delala. Svarila jo je mati: Dekle, ti še ne veš, kako je na svetu. Pa ji je v mislih odgovarjala: Tako je, kakor človek hoče. Ampak tega, kar je sedaj prišlo, ni hotela.

Res, močiti se je hotela, ali je to kaj hudega, ko je stara že devetnajst let. Bogata nisem, si je mislila, za lepo veljam, porabim prvo priliko, da dobim ženina, zakaj ura zamujena ne vrne se nobena. Kako majhno veljavo ima samska ženska na vasi, omoženi pa je kakor otroku za pečjo, ko naletava sneg. Stradala bi rajši pri možu, nego bila v strahu vaškim smrkolinom.

To so srečne nekatere ženske. Ona iz Meljave, Bregarjeva. Na koleslju jo pripelje mož pred cerkev, skoči dol in ji pomaga z voza: «Mamica, dobro se zavij, bojim se, da se boš premrazila, ko je v cerkvi tako hladno. Opravi kmalu in pridi dol k Raznožniku na čaj.» — Pa ni nič imela, ko jo je vzela.

To je sreča. Veronika ni letala tako visoko. Š četrtno tega bi bila čez mero zadovoljna. Kaj pa je dosegla?

Gotovo jo je neki vrag vzela na piko. Zakaj prvi sad je bil: ven iz dekliške družbe! Plesala je, to je res. Pa so plesale tudi druge. Če so fantje rajši njo jemali, je to njih reč, ona jih ni kradla drugim dekletom. Spoštuje gospoda Grkmana, pošteno se trudi, toda pravičen ni popolnoma. Njo je zmeraj nekoliko preganjal, njo je videl, da je šla na ples, drugih ne. Samo ona je morala iti iz družbe.

Takoj nato drugi sad. Tako so ji zagrenili petje na koru, da je rajši sama šla.

Prišla je še tretja zoprnost. Ni miru doma, krega se, zmerja in joka mati. Oče bi bil bolj pravičen, kaj, ko ga že dolgo ni več. Umrl je tisto leto, ko se je po nečloveškem trudu peš povrnil iz Azije.

Sedaj se ji zajeda v srce četrti črv. Ona bo kriva pred ljudmi nesreče dveh fantov, ki sta zavoljo nje prišla v tepež. In kdo ve, če je že konec, zakaj v dogledu so še druge motnje rodù. Le malo časa je dajala slab zgled, pa ji rasto spotike liki bezeg

ob gnoju. Dekleta so sirote, najbolj nesrečna pa je ona, Veronika. In tenko je zajokala kakor čebelica.

Nekoliko ji je odleglo. Ozrla se je v nebo, zarje ni bilo več, vse temno, a svetlo je gorela večernica. O, ko bi bila tistale zvezda Marija. Kako bi jo prosila! In že je zvezda Marija. «O Marija, vem, da sem grešnica, da sem nespametna, vem tudi, da hočeš, naj se poboljšam. Usmili se me, pomagaj mi! Kriva sem, da umira tam v mestu mlad človek, ki ni storil hudobije, razen da je bil dober z mano. Ozdravi ga! Nič več se ne bom s fanti šalila in pomenkovala, nikdar več ne pojdem na ples in če bo oni ljubi človek ozdravel, pojdem na Brezje in Bled tebe zahvalit. O, usmili se me, blažena Devica Marija!»

Spomnila se je na nesrečne krivčke. Kako jih je dobila? Mislija je, da so fantje trdni, kakršni so videti. Prosila je fanta, ko je bila z njim v pomenku, malo za šalo, malo zares, naj dà njej krivčke. Presneti fant je vzel klobuk: «Tebi jih dam!» In je hodil brez njih in mu ni bilo čisto nič mar, če so ljudje mislili, da jih je nepošteno zgubil. Na takšne migljaje se je veselo smejal in kakšnega fanta s krivčki prijateljsko svaril: Glej, da ne boš tudi ti tako nesrečen, kakor sem jaz, ki sem si moral kupiti za drag denar žametast klubuk, odkar sem ob krivčke. Vnovič je zajokala.

Večernica je bila svetla kakor prej. Veronika je sklenila: Ne, ne smem obupavati. Še sem živa, še lahko kaj storim. Previdna bom, tudi zvitá bom, če bo treba, norčevala pa se ne bom z nobenim človekom, saj so vsi božji otroci; kdo je boljši, ve sam Bog.

Pokleknila je k postelji, opravila večerno molitev, pa še zahvalila angela, ki jo je danes varoval na begu po gozdu.

Čez štirinajst dni je prejela Veronika pismo iz mesta. V pismu ji je naznanil Slavko, da bo kmalu zdrav, obenem ji je vrnil beli krivček, češ, kar je dal, je dal. Veronika se je

pisma najbolj razveselila, nato se je pa takoj zresnila. Vzela je belo pero, šla v knjižnico po obe črni in vse skupaj vrgla v ogenj, ker ne mara ne malikoy ne vraž.

Na dan, ko se je Slavko vračal iz mesta, je odromala na Brezje, kakor se je bila zaobljubila. Naredila je tam dolgo spoved čez vse življenje, prejela sveto obhajilo ter ostala pri sedmih mašah. Dolgo je molila v Marijini kapeli. Nato si je ogledala spomenike okrog oltarja in obšla jo je misel, da bi morala tudi ona v kakšni obliki označiti, da je bila uslišana. Ko bi imela denar, bi dala napraviti oko, lepo, drago oko!

Za drugimi romarji je obiskala še Bled, tudi pozvonila na otoku; kaj pa je takrat želela, tega ta povest noče povedati naravnost.

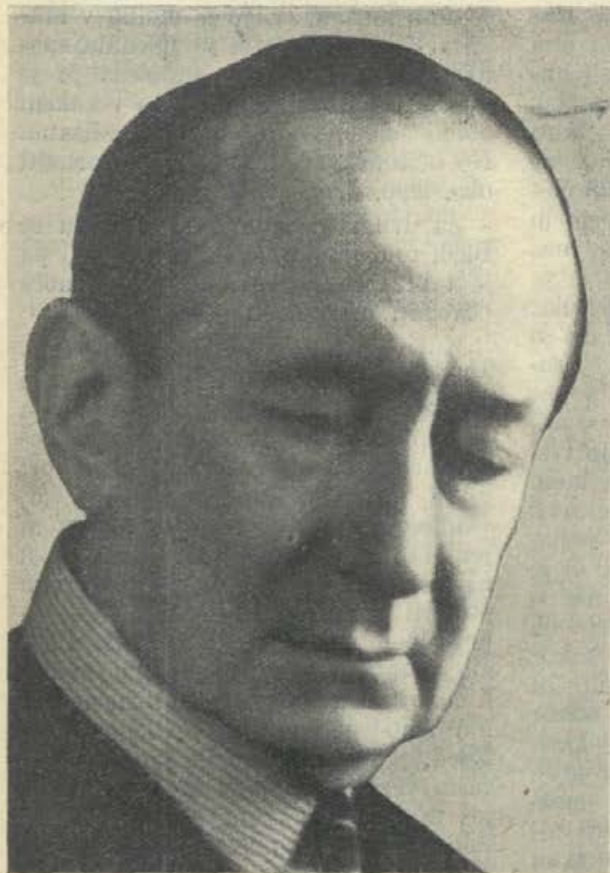
Kako je bilo doma, to radi povemo.

Po tisti nesreči pri Raznožniku je vsa župnija slabo govorila in črtila Veroniko. Plaha je hodila deklet sledede nedelje v cerkev. Prav ta plahost jo je varovala zbadljivih besed ali sramotečih prizorov. Kljub vsemu ni jenjala zahajati na kor: organist ji ni branil, dà, za božič jo je celo sam povabil med pevke. Pela je lepše in pristrčneje nego kdaj. Po vrnitvi z božje poti je vsako nedeljo pristopala k obhajilni mizi tako preprosto in nič narejeno pobožno, da je njen lepi zgled potolažil žene in jo primilil vsem vernikom. Ker ni begala fantov in je bila z vsako prijazna, so jo tudi dekleta nehale gledati robato. Torej je tiho nedeljo naročil gospod Grkman predstojnicam dekliške družbe, naj poizvedujejo, ali bi kazalo Veroniko zopet sprejeti.

Doslej se je Veronika samo enkrat srečala s Slavkom, ker se mu je drugače umikala. Pri tisti priliki mu je s tugo v srcu svetovala, naj si omisli umetno oko, da se bo lahko prosto kretal med svetom, ki tujca ceni po videzu, pa je češče neprijetno razkladati svojo zgodbo. Poslušal jo je in od Golkarja zahteval, da mu je iz prisojene odškodnine poravnal samo stroške za oko.

Cvetno nedeljo je želel Slavko iskreno in do dna govoriti z Veroniko. Imel je že dvoje oči, ko jo je na dobro srečo mahnil čez Prvine in res naletel na ugodno priliko. Da porabi sončni dan, je Veronika zračila in čistila sobico, ki jo je delila s svojo mlajšo sestro Milko.

Radost je zaplala v Veronikinem srcu, ko je iznenada zagledala pod

G. Marconi

oknom Slavka nepoškodovanega. Zavzeta je pomencala oči: «Ali se mi sanja ali je čudež, vidim Slavka, takšen je, kakršen je bil nekdanj.»

«Ne vem», se je veselil fant, «mišlim da sem bil preveč zagledan, zato je moralo eno oko ugasniti.»

«Ubožec, veliko si trpel, kajne?»

«Prestano je in vse bo dobro, če dovoliš, da pridem za veliko noč k tebi po pirhe.»

Dekletu se je v neznanem strahu stisnilo srce. Nato jo je v deklškem sramu oblila rdečica, oči je napolnila nezmerna žalost, njen obraz obdala neslutena miloba.

«Veš, ljubi Slavko, to je minilo. Ko sem v grozi trepetala, da bom kriva tvoje smrti, sem za vselej obljubila Mariji, da se ne bom igrala z nobenim človeškim srcem več, najmanj pa s tvojim. Tudi ti pusti vsako igračo, ako me imaš kaj rad. Premislila sem dobro, kar ti povem.»

Fant je prebledel, kolena so mu klecnila, da se je naslonil na okno in tiho čakal.

«Moja obljava je ta», je nadaljevala Veronika: «Dve leti hodiva midva drug mimo drugega, kakor da si nisva to, kar sva si. Ti mi ne smeš hoditi na pot, ne vabiti me na ples, ko bi kdaj voglaril okrog mene ali kateri drugi prigovarjal, bom vse razdrila; ako boš tak, potem ti bom dala roko v zakon, če jo boš maral, ko si prišel zavoljo mene v nesrečo.»

«Dve leti!» je vzdihnil fant.

«Je prav, le ubogaj!» je rekla Veronika.

«Moj Bog», je vzkliknil fant, «strah me je, kaj me šele čaka v zakonu, ko si mi že sedaj postavila takšno komando.»

«Sedaj ti mene ubogaj, potem bom jaz tebe, saj

pravijo, da je mož glava in žena srce v družini.»

«Naj velja, ti ljuba trdosrčnost! Pa nekaj mi moraš dati v spomin. Jutri je cvetna nedelja — je fant gledal po evetličnih lončkih — jaz bi tudi rad kaj nesel k blagoslovu, kaj tvojega, daj mi vršič rožmarina.»

«Tebi ga dam!» je kratko ponovila njegovo besedo izza okna. Odščipnila je dolgo vejico in mu jo ponudila. Z

desnico je jemal rožmarin, z levico pa je dekleta k sebi pritisknil in jo poljubil. Iznenadena in zardela se je hitro odmaknila ter fantu požugala s plamtečimi očmi, ki pa niso prav nič razodevale, da bi bila huda.

Kakor pijan je šel Slavko nato proč od Veronike, da je skoro zadel na poti ob čudečo se Milko, ki bo to pomlad zacvetela.

Ob tistem času je deček prinesel župniku pošto. Gospod Matej je odprl pismo z glavarstva, ga pogledal in rekel Rotiji: «Dobra je ta! Glavar to pot ni samo našobil ust, ampak tudi hudo zažvižgal. Zavoljo zadnjega poboja na nedovoljeni plesni veselici bo moral Raznožnik zapreti krčmo za šest mesecev. Žene bodo vesele, a dedcem ne bo škodilo.» In mislil je župnik Grkman, kako bi to na strmih poti pro-

ti nebesom svojim ovčicam v korist najboljše porabil.

Dve leti je Veronika vedro in brez motnjav preživela v dekliški družbi, da se je okrepila in pripravila za težave zakonskega stanu, zakaj ko je bil enkrat rok potekel, tedaj je Slavko po veljavni pogodbi hotel imeti svojo svatbo.

Tako smo, hvala Bogu, dovolj srečno prišli čez najsilnejši veletok življenja, da sta dve srci dozoreli v zvezo, ki lahko kljubuje svetu in hudiču. Hvala Prečisti pa svetcu Nikolaju, da se nam je posrečilo, ker smo se že močno bali najhujšega, pa smo vendar prispeli na veselo ženitnino.

Kdor to bereš — bil sem svat — ne bodi nevoščljiv, da sem pečenko jedel in vino pil pa dobre volje bil.

MARCONI

Marconija ni več. Dne 20. julija ga je smrt nenadoma odtrgala od neutrudnega dela in s tem zadala svetovni znanosti neprecenljivo izgubo. O življenju in snovanju tega velikega raziskovalca naravnih skrivnosti bi se dale napisati debele knjige.

Marconi se je rodil 25. decembra 1874. v Bologni. Srednje šole je obiskoval v Firenze in Livornu. Že od mladega se je silno zanimal za elektriko. Ves drobiž, kar ga je tu in tam dobil, je porabil za nabavo predmetov, ki so potrebni za gradbo električnih strojkov. Največje učenjake tistega časa je zanimal vpliv elektrike na zrak. Nemški učenjak Hertz je odkril, da se zrak trese, če gre skozenj električni tok. To so tako zvani valovi. Hertz je prej umrl, preden je mogel svoje odkritje zaključiti in izrabiti. Marconiju pa je že l. 1894. prišlo na misel, da bi električne valove uporabil za brezžično brzojavljanje. Vse naslednje leto je delal poizkuse, dokler se mu ni posrečilo, da je brez žice prenesel znak za črko S na razdaljo 1500 m.

Njegova mati, ki je bila angleškega oziroma irskega rodu, je takoj spoznala važnost te iznajdbe. Pisala je o tem svojim sorodnikom in znancem na Angleško in ti so povabili mladega izumitelja v London, da bi iznajdbo izpopolnil. V začetku l. 1896. je odpotoval na Angleško in tam svoj izum kmalu močno zboljšal. Obvladal je že razdaljo 15 km.

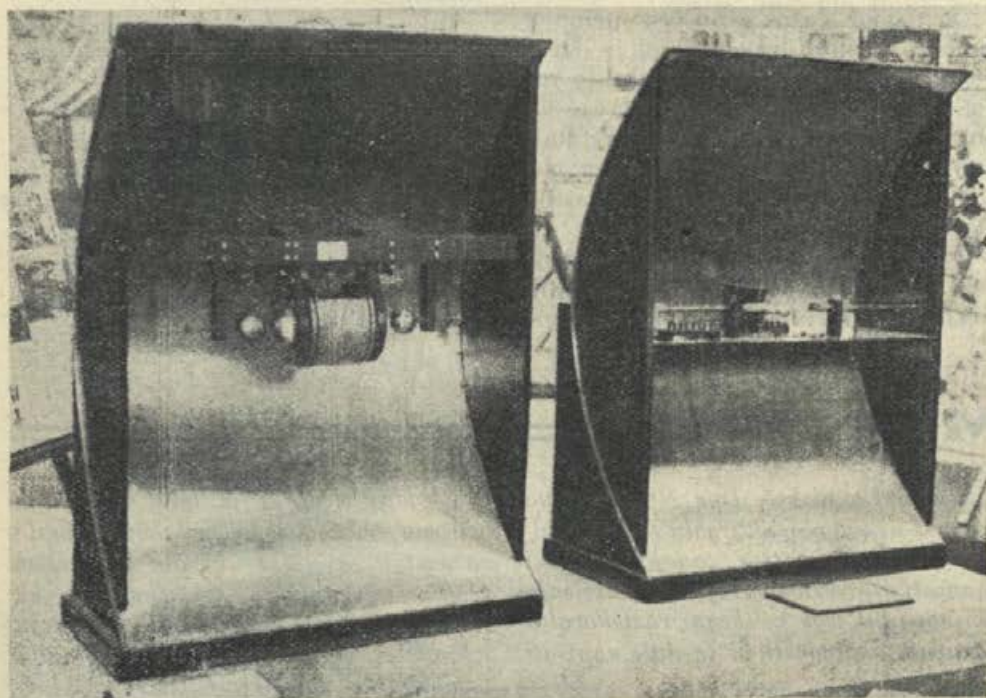
Tedaj je Marconija povabila italijanska vlada, naj bi delal poskuse na domačih vojnih ladjah. Tu se mu je posrečilo, da je dosegel razdaljo 18 km. Premagana razdalja se je pri vsakem novem poskusu večala. V decembru l. 1901. je že poslal prve znake iz Evrope v Ameriko. Tedaj so začeli brezžične aparate vpeljavati na ladje. Negotovost na morju se je silno zmanjšala. Dandanes je pa brezžični brzojav tako popolna naprava kakor malo takih.

Zadnja letu je Marconi delal zlasti s kratkimi valovi, s katerimi je izvršil nekaj zelo znamenitih stvari. Tako je 26. marca 1930. iz Genove prižgal

električne žarnice v občinski hiši v Sidney-u v Avstraliji (20.000 km). L. 1931. je prav tako prižgal velikanski svetilnik v Rio de Janeiro v Južni Ameriki, 2. oktobra 1933. pa žarnice na svetovni razstavi v Chicago.

Človeška družba je bila Marconiju za zasluge zelo hvaležna in jih je skušala deloma poplačati z najvišjimi častmi.

Kralj Viktor Emanuel III. ga je imenoval za senatorja in ga povzdignil v plemski stan. Mnoge inozemske univerze so ga imenovale za častnega doktorja. Postal je predsednik Italijanske akademije, ki je najvišja italijanska znanstvena ustanova. Vodil je tudi Svet za znanstveno preiskovanje. Njegova nenadna smrt se bo poznala na mnogih poljih človeške znanosti.

Prvi Marconijevi aparati.

JANEZ MARIJA VIANNEY

Sv. Janez Krstnik Marija Vianney je sin Francije preteklega stoletja. Ni še sto let, odkar je delal in trpel. Umrl je namreč samo par let pred našim velikim škofom Slomškom, in sicer l. 1859. Četudi je od njegove smrti preteklo tako malo časa, je vendar že maja l. 1925. bil prištet svetnikom. Istočasno ga je sv. Oče proglasil za vrhovnega zavetnika vseh katoliških duhovnikov v dušnem pastirstvu. Taka slava je doletela tega

revnega, dosti časa tako preziranega kurata iz Arsa.

Rodil se je naš svetnik 8. maja 1786. v vasi Dardilly dve uri severozapadno od Lijona kot četrti otrok v družini Mateja Vianneya. Bila je to zgledna krščanska družina; zlasti mati Marija je ugodno vplivala na malega Janezka, ki se je pozneje tudi kot sedemdesetleten starček spominjal na mater le s solzami v očeh in je dejal, da za Bogom dolguje največ svoji materi, ki

ga je tako lepo vzgojila v kreposti in čednosti. Že kot majhen otrok je kazal veliko nagnjenost k molitvi in bogoljubnemu življenju, tako da so ljudje govorili, da bo treba iz malega Janezka napraviti »gospoda« ali pa meniha. Vemo tudi, da je kot štirileten otrok dobil v dar od matere majhen lesen kip Matere božje, ki ga je povsod nosil s sabo; če ga ni imel zvečer v postelji, ni hotel zaspati.

Tedaj so vladali v Franciji hudi časi. L. 1789. je izbruhnila francoska revolucija. Postopoma so revolucionarji jemali Cerkvi njeno svobodo in njene pravice. Nastopilo je pravo preganjanje. Duhovniki so se morali skrivati, ker bi jih sicer umorili. Obhajanje krščanskih obredov je bilo kot zločin prepovedano. Vendar so dobri duhovniki skrivaj po zasebnih hišah maševali in delili zakramente. Mali Janez Vianney je bil tudi pri teh obiskih v zgled svojim bratom in sestram.

S sedmim letom je naš Janezek postal pastirček. Na paši je skupaj z drugimi tovariši prirejal procesije, včasih pa so peli in se igrali. Vendar iger ni posebno ljubil. Bolj ga je mikala molitev pred ljubljnim kipom Matere božje, večkrat pa je iz ilovice delal kipec svetnikov.

Ko mu je bilo devet let, ni še znal čitati in pisati. Šole namreč v vasi ni bilo, ker so jo med revolucijo zaprli. Šele l. 1795. je neki star učitelj odprl šolo v vasi in devetletni Janezek se je takoj vpisal. Toda naučil se je le najpotrebnejšega, ker so šolo kmalu zopet zaprli.

Cerkev so v Franciji še vedno preganjali. Ob nekem tajnem obisku pri družini Vianney, je duhovnik Groboz vprašal našega Janezka:

- Koliko let ti je? —
- Enajst. —
- Kdaj si bil zadnjič pri spovedi? —
- Nisem še bil nikoli. —
- Dobro, se boš pa zdaj spovedal. —
- In res sem se spovedal kar tam v domači hiši zraven ure — je pozneje pripovedoval svetnik.

Prav tako je moral tudi prvo sv. obhajilo prejeti šele s trinajstim letom v hiši neke dobre gospe v sosedni vasi. Bil je ta dan Janezek tako srečen, da kar ni hotel iti iz dvorane — je pozneje pripovedovala njegova sestra Margareta.

S prvim sv. obhajilom je bilo tudi konec njegovega šolanja. Doma je moral očetu in bratu pomagati pri kmetovanju tako kakor vsak drugi fant s štirinajstim letom.

Medtem so se verske razmere na Francoskem obrnile na bolje. Napoleon je l. 1799. znova dovolil javno obhajanje službe božje. To je bilo Janežu Vianney v veliko uteho in kadar je mogel, je prihitel v cerkev k maši tudi v delavnik. Delal je pridno in ni prav nič zaostajal za drugimi, četudi je vse svoje delo posvečeval z molitvijo. Ko se je zvečer po delu z drugimi tovariši vračal s polja, je rad zaostal in na tihem molil rožni venec, četudi je za to moral prenesti marsikako zabavljico.

V tem času je tudi zaslišal v sebi glas božji, ki ga je klical v božjo službo, da bi reševal duše. Zaželel je postati duhovnik. To svojo željo je najprej zaupal svoji materi, potem pa še neki teti. Nazadnje je govoril z očetom. Toda oče ni bil voljan ugoditi njegovi želji. Preveč je potreboval Janeza doma pri delu. Toda sin je vztrajal in mati ga je prav tako stanovitno podpirala. In res se je oče čez dve leti vdal. Zdaj je moral Janez v šolo, saj ni znal drugega nego brati in pisati. Sklenili so, da ga bodo poslali k fari v Ecully, kjer je župnik Balley žiral fantiče, da bi jih pripravil za višje šole v semenišču. Sprva župnik Balley ni hotel nič slišati, da bi sprejel v svojo šolo tega devetnajstletnega mladeniča. Ko pa so mu ga pripeljali v ogledi, je takoj spoznal, kaj se skriva v tem mladeniču, in mu je potem ostal zvest prijatelj do svoje smrti.

Tako se je Janez Marija Vianney z devetnajstim leti začel učiti latinščine skupaj s tremi tovariši, več let mlajšimi od njega. Toda glej smolo!

Latinščina mu ni šla v glavo pa mu ni šla. Cele dneve in noči si jo je utepal v glavo, pa vendar ni mogel doseči potrebnih uspehov. Že se je zdelo, da bo moral opustiti učenje, ko se je zaobljubil, da poroma na grob sv. Frančiška Regisa in si tam izprosi

Sv. Janez M. Vianney.

potrebne pomoči za učenje latinščine. Sto kilometrov dolgo pot je vso napravil peš in se preživljal z beračenjem. Ko se je vrnil in se znova lotil latinščine, je dosegel toliko, kolikor je bilo najnujnejše potrebno, več pa ne.

Vse je kazalo, da bo dobri mladenič šel svojo pot naprej do oltarja, ko je v oktobru l. 1809. nenadoma dobil poziv, da mora v vojake na Špansko. Šel je in se zgasil na pristojnem poveljstvu v Lijonu. Toda težka vojaška služba ni bila za njegovo od učenja, posta in bdenja oslABLJENO telo. Zbolel je. Ko je ozdravel, so ga samega poslali peš za njegovim oddelkom, ki je bil že odpotoval. Po poti je proti večeru omagal, da je moral sestiti kraj ceste. Tedaj je prišel k njemu neki tujec in ga povabil s sabo. Vianney

mu je sledil misleč, da mu bo tujec pomagal. Toda po par urah hoda se je znašel v oddaljeni zagorski vasi sredi gozdov, kjer je bilo skrivališče dezertarjev. Ko se je zavedel kako in kaj, ni več mogel nazaj, saj bi ga tako in tako imeli za beguna. Ostal je torej v tisti vasi pri neki vdovi, sorodnici vaškega župana. Skoro dve leti je preživel tukaj, dokler ni Napoleon I. l. 1811. ob svoji poroki z Marijo Luizo podelil vsem splošne amnestije. Tedaj se je Vianney vrnil domov, da bi nadaljeval začeto učenje.

Prihodnje leto ga je njegov učitelj župnik Balley že poslal v semenišče najprej v Verrières, pozneje pa v Lijon. Kakor pričajo njegovi součenci, je bil Janez Vianney že tedaj svetnik. V šoli mu je šlo zelo slabo, tako da so ga čez nekaj mesecev odslovili, češ da ne bo nič iz njega. Toda Janez in njegov župnik nista obupala. Sama sta se doma lotila učenja bogoslovnih nauk in res je neutrudni učenec konec leta pred posebno komisijo napravil izpite.

Ko so generalnega vikarja mons. Gourbon-a vprašali, kaj naj naredijo s tem mladeničem, ki razume tako malo latinščine, je samo pobaral:

— Ali je ta g. Vianney pobožen? Časti Marijo in zna dobro moliti rožni venec? —

— O, to pa to! Vzor pobožnosti! —

— Dobro, ga sprejemem; ostalo bo napravila božja milost. —

Tako je bilo odločeno, da bo Vianney postal duhovnik. In res so ga prihodnje leto 1815. posvetili za duhovnika. Bilo mu je devet in dvajset let.

Tri leta je bil za kaplana v domači župniji, potem pa so ga predstavili v Ars, kjer je ostal do svoje smrti l. 1859. Že prej je sveto živel, veliko molil in se postil. Ko pa je prišel v Ars, njegova želja reševati duše z molitvijo in pokoro ni poznala meje.

Ars je bil majhna vas s tri sto prebivalci. Sledovi francoske revolucije so se poznali tudi tukaj. Ljudje so malo hodili v cerkev in zato so bili v

verskih rečeh zelo nevedni. Skrunili so Gospodov dan z delom na polju in plesali so zelo veliko. Novi dušni pastir pa je hotel, da bi vsi postali dobri kristjani. Zato je takoj začel z delom. Predvsem se je zanašal na molitev. Vstajal je že pred zorom in hodil v cerkev molit, kjer je potem ostal skoro ves dan. Drugo sredstvo pri spreobračanju fare mu je bila pokora. Žimnico je daroval nekemu revežu in sam spal na golih tleh. Za vzglavje mu je služil tram. Dostikrat se je pred nočnim počitkom ostro bičal do krvi. Včasih je pri tem omedlel in njemu najbližje osebe so potem opazile krvave madeže po tleh in po zidu. Okoli ledij je skoraj ves čas do svoje smrti nosil opasano verižico z žebli.

Posebno pa moramo v sv. kuratu Vianneyu občudovati njegovo zdržnost v jedi. Kuharice ni imel nikoli. Prva leta si je kahal sam. Po l. 1827. pa je hodil jest v zavod za revne deklice «Previdnost» imenovan, ki ga je sam ustanovil. Dokler si je sam kahal, je navadno živel ob samem krompirju. V kotlu si ga je skuhal za ves teden. Ko je prišla nekdanja sestra Margareta k njemu v obiske, ji ni mogel ponuditi drugega nego par plesnivih krompirjev. Ona jih je zayrnila, sam pa jih je s slastjo pojedel in pristavil: «Niso še skvarjeni. Še so dobri.» Neka njegova soseda, ki je smela pasti kravo po njegovem zanemarjenem vrtu, ga je nekoč dobila, kako je stikal za kislico. «Jeste torej travo?» ga je vprašala. Nevoljen, ker ga je zalotila, ji je odvrnil: «Da..... poskusil sem živeti od trave, pa nisem mogel nadaljevati.»

Molitvi in zgledu je sveti duhovnik pridružil še besedo. In koliko je sv. Vianney pridigal in učil! Pozneje so postali njegovi «katekizmi» poleg spovedovanja tisto, kar je deset tisoče ljudi vsako leto privleklo v Ars.

S svojim svetim življenjem in z neprestanim opominjanjem je svojo župnijo popolnoma spreobrnil. Vendar ga je stalo to precej truda: 25 let se je boril, da je odpravil ples v svoji vasi, in skoro prav toliko, da je svoje

ljudi naučil posvečevati Gospodov dan. Bil je glede tega zelo strog. Kdor je plesal, ni dobil odveze. Neka omožena ženska je pod prisego izpovedala, da ji, ko je bila mlada, šest let zaporedoma ni dal odveze, ker je vsako leto hodila k sorodnikom v sosednjo vas na praznik in tam malo plesala. Drugače pa ni nikoli šla iz vasi; v Arsu pa tedaj že par let niso več plesali.

Svetost tega čudovitega duhovnika pa ni imela ostati znana samo Arsu in bližnji okolici. Kmalu se je namreč začelo v Ars veliko ljudsko romanje iz vse Francije. Od l. 1827. pa do svetnikove smrti 1859. so leto za letom prihajale v nezatni Ars tisočere množice po tolažba in svet v dušnih stiskah. To romanje se je začelo samo ob sebi in je bilo v življenju sv. Vianneya najglasnejša priča njegove svetosti, a obenem tudi najhujša preizkušnja njegovih čednosti. Kmalu je bil namreč naš svetnik primoran, da se za skoro vse življenje zapre v spovednico. Računajo, da je v zadnjih letih svetnikovega življenja prišlo v Ars do sto tisoč ljudi na leto. In skoro vsi, ki so prišli, so se hoteli spovedati pri njem. Zato tudi pripovedujejo iz njegovega življenja, da je presedel v spovednici do osemnajst ur na dan, spal pa samo tri ure.

Napisali so, da je bil največji čudež kurata Vianneya njegova spovednica, od vseh strani oblegana noč in dan. Toda prav tako bi lahko pristavili, da je bila izpreobrnitev grešnikov njegov čudež čudežev. Sv. Vianney sam je rekel, da se bo samo na dan zadnje sodbe videlo, koliko duš je našlo v Arsu pravo pot. Nekdanj je nekemu prijatelju priznal, da je tisto leto spreobrnil že več ko 700 izrednih grešnikov. Prihajali pa so grešniki k njemu od vseh strani Francije in čakali dneve in dneve, da so mogli priti na vrsto za spoved. Nosili so včasih hrano kar s sabo, samo da niso izgubili vrste.

Imel je sv. Janez Vianney poseben dar božji, da je videl v duše. Takih zgledov je prav dosti. Neka mlada dama iz Pariza je iz radovednosti prišla

v Ars. Ko se je sprehajala na trgu pred cerkvijo z neko drugo žensko, jo je srečal kurat Vianney in jo povabil: — Vi, gospa, sledite mi.... Oni drugi pa je dejal: — Vi lahko greste. Ne potrebujete me. — Vzel je torej mlado grešnico v stran in ji razkril vse njene grdobije. Hudo jo je zadelo to nenadno razkritje, ostrmela je, potem pa prosila za spoved.

«Spoved vam je brez koristi», odvrne svetnik. «Jaz berem v vaši duši

Pastirska polja pri Betlehemu.

in vidim v njej dva hudiča, ki jo držita zvezano: hudiča napuha in hudiča nečistosti. Ne morem vam dati odveze, če se vrnete v Pariz, in vem, da se vrnete.»

In v preroškem videnju ji je pokazal, kako globoko bo še padla....

Ta ženska je verjela njegovim besedam in se je pozneje spreobrnila.

Toda sv. Janez Vianney je delal tudi drugačne čudeže. Nekoč je zmanjkalo pšenice za njegove sirote, ki jih je hranil. Na kašči je bilo le še nekaj prgišč zrnja, raztresenega po podu. Pomoči pa od nikoder. Tedaj se z največjim zaupanjem obrne na sv. Frančiška Regisa. Pomel je na kup žito, kar ga je še ostalo, in skril vanje majhno relikvijo sv. Frančiška Regisa ter

ukazal vsem moliti. Ko ga je prišla ženska opozoriti, da nimajo s čim zamesti, jo je poslal na kaščo. Ubogala je. Ko je hotela odpreti vrata, se niso dala. Kašča je bila do vrha polna žita.

Še dosti drugih čudežev je napravil sv. Vianney, a jih je v svoji ponižnosti vse pripisoval sv. Filomeni, katero je zelo častil.

Sestra Doroteja je bila jetična in zdravnik ji je dejal, da bo šla, ko bo odpadlo listje. Prišla je v Ars in sv. kurat ji je svetoval, naj gre prosit pred oltar sv. Filomene za zdravje. Šla je in hipno ozdravela. Učakala je potem 89 let.

Ker se je v Arsu reševalo toliko duš, je hudobni duh bil zelo nevoljen in je zato skoro vse življenje nadlegoval svetega služabnika božjega. Zlasti ponoči mu ni dal miru. Hodil je v njegovo sobo in delal vsakovrsten ropot, da bi svetnik ne mogel spati: praskal je, mukal, tulil, rjovel, tolkel po vratih, plesal s poseljo po sobi. Tudi druge osebe so bile včasih priča teh prizorov.

Za vse te napore in žrtve pa je Bog svojega služabnika odlikoval že na tem svetu z izrednimi milostmi. Res da o teh ne vemo dosti, ker je svetnik znal molčati, vendar se zdi, da je svetnik med mašo v zamaknjenju užival pričujočnost Kristusovo na oltarju. Enkrat pa je bila neka mladenka Štefka Durié priča, ko ga je v njegovi sobi obiskala Mati božja.

Bil je tudi v zvezi z dušami v vicah, kakor priča sledeči prizor. Prišla je nekdanj neznan gospa v Ars. Ko se je svetnik vračal iz cerkve v župnišče, je stala na trgu pomešana z drugimi romarji. Sv. Janez Vianney se ji je približal in ji pošepetal na uho: — Rešen je! — Neznana gospa je kazala, da ne verjame. Tedaj je svetnik razločno povedal besedo za besedo:

— Rečem vam, da je rešen. Sedaj je v vicah in je treba zanj veliko moliti. Med ograjo na mostu in vodo je imel čas, da se je pokesal. Sv. Mati božja mu je izprosila to milost; spomnite se majskih pobožnosti v vaši sobi.

Vaš mož se je včasih, četudi brezbožen, pridružil vaši molitvi in radi tega je zaslužil odpuščenje. —

Mož te žene se je namreč v obupni vrigel z mosta v vodo in se utopil. Žena je za trdno mislila, da je pogubljen, in bi skoro bila prišla ob tej misli ob pamet. Slučajno pa jo je pot zanesla v Ars in tu je našla utelo svoji boli.

Zadnje leto je bil svetnik že tako ši-

bak, da ga, ko je pridigal, nití razumeti ni bilo moči. Kljub temu je še vedno spovedoval kot navadno od polnoči do devetih zvečer. Tudi življenja ni spremenil razen v toliko, v kolikor ga je v to prisilila pokorščina do škofa, ki ga je skrbelo svetnikovo zmeraj slabše zdravje. Končno je 4. avgusta 1859. umrl. Podoba je, da mu je bilo razodeto, kdaj bo umrl, ker je nekaterim osebam naprej napovedal svoj skorajšnji odhod iz te solzne doline.

NA SVETOPISEMSKIH TLEH

Oljska gora iz Jeruzalema.

V Sveti deželi vre že leto dni. Bije se boj, kdo bo gospodar. Ti kraji so sveti vsakemu kristjanu. Prav je torej, da si stvar nekoliko ogledamo.

Sveta dežela ali Palestina je bila do konca svetovne vojne pod turško oblastjo. Ob sklepu miru pa jo je Zveza narodov dala v upravo Angliji ali, kakor se pravi, Anglija je dobila mandat za Palestino. Angleži so mandat sprejeli.

Prebivalci Svete dežele so bili večinoma Arabci, ki so tam naseljeni že več kot tisoč let. Judov tam ni bilo nikoli mnogo, ker so lahko živeli po svetu in jih skoraj nihče ni preganjal. Že pred vojno pa se je med Judi začela širiti narodna judovska

zavest in težnja po lastni državi. Vojna je kakor mnoge druge podobne težnje podžgala in pospešila tudi to. Judje so bogati ljudje in lahko marsikaj koristijo ali škodijo. To so vedeli tudi Angleži, ki so se zvezali z njimi. Kot nagrado za pomoč med vojno so jim obljubili ustanovitev neodvisne judovske države v Sveti deželi. To je v glavnem vsebina znamenite izjave angleškega ministra Balfour-ja od 2. novembra 1917. Na to izjavo, ki Angleže veže, se Judje zdaj sklicujejo.

Vsa povojna leta so judovski vodilni krogi obračali tok judovskega izseljevanja iz Evrope in drugih delov sveta v Palestino. V letih od

1920. do konca 1932. je prišlo v Sveto deželo povprečno 8000 judovskih naseljencev na leto; skupno torej nekaj nad 100.000 duš. L. 1933. se je pa priseljevanje ojačilo z nemškimi Judi, ki jim doma ni bilo

Kristusov grob v grobni kapeli.

več obstanka. Tako je v zadnjih treh letih prišlo v Palestino nad 130.000 nemških Judov. Po vojni se je torej v tej deželi naselilo skoraj četr milijona novih prebivalcev in to je Arabce, ki so do tedaj tvorili glavni del prebivalstva, jelo vznemirjati. Zbali so se, da jih bodo novodošleci izkoriščali - glas, ki gre o Judih po svetu, ni baš najboljši - in končno izpodrinili. Tudi se zadnja desetletja silno dviga arabski nacionalizem, ki je prav tako zagrižen, kakor je bilo nekdanj zagriženo mohamedansko versko gibanje, ki je ob turških navalih butalo ob Evropo. Arabci so začeli zahtevati, naj se priseljevanje Judov ustavi. Ker zahteve niso zalegle, so kmalu jele pokati puške in bombe.

V Palestini pa imajo svoje koristi tudi Angleži. Za britansko svetovno

državo je Palestina važno ozemlje. Tu so postojanke za brambo Sueškega prekopa, tu je veliko vojno pristanišče, konec dolgega petrolejevoda iz Mosula, vmesna postaja na zračni pti med Anglijo in Indijo in začetek avtomobilne ceste proti Aziji. Vse to so stvari, ki jih Anglija ne more pogrešati. Rešiti je treba torej kup narodnostnih, verskih, gospodarskih in vojaških vprašanj.

Arabci so svoje zahteve hoteli izpeljati s silo. Začeli so dejansko napadati Jude. Angleški vojaki so delali red in pri tem je tudi teh nekaj padlo. Spopadi in poboji so bili na dnevnem redu. To je trajalo nekaj mesecev. Angleži so spredvideli, da je treba nekaj ukreniti. Preden bi se odločili za kako globoko segajočo spremembo, pa so poslali v Palestino komisijo z nalogo, naj razmere preišče in predlaga rešitev. Ta komisija je delo končala in izdala poročilo. V njem predlaga, naj se Sveta dežela razdeli na tri dele: Severni del, ki obsega Galilejo in skoro vso obalo, naj dobe Judje, ki naj tam ustanovijo svojo državo. Srednji del z Jeruzalemom in Betlehemom naj ostane še dalje pod angleško vlado. Tudi Nazaret, ki leži v Galileji, naj še nadalje upravljajo Angleži. Ti sveti kraji so namreč dragi kristjanom vseh veroizpovedi, ker je tu živel, delal in umrl Kristus Odrešenik; sveti pa so tudi Judom radi tempeljna in starega zakona sploh in mohamedancem. Tukaj morajo vladati nepristranski ljudje, sicer bi se najsvetejše ozemlje na svetu lahko izpremenilo v pozorišče stalnih bojov. V južnem delu pa naj Arabci ustanovijo svojo neodvisno državo.

Načrt angleške komisije je pri Judih in Arabcih naletel na odpor. Poznavalci pravijo, da predstavlja najboljšo rešitev iz zapletenega položaja. Dal Bog, da bi bili vsaj ti sveti kraji obvarovani večnega prepira, „ki burno hruje med ljudmi.“

LEGENDA O SVETI BARBARI

France Bevk

Bilo je v jeseni božjega leta tisoč petstodvaintridesetega; gozdovi na obronkih, ki obdajajo idrijsko kotlino, so že rumeneli; v zgodnjih urah je redke njivice in laze pokrivala bela slana.

Pred zarjo, ko še niso ugasnile zvezde in je mrzel krivec suho listje ko jate rjavih ptic nosil po zraku, so v rudarskih hišicah ob klancih in stezah že zagoreli ognji; potlej so izpod krovov stopali možje, prihajali posamič in v majhnih skupinah z jamščaricami v rokah in v temi, v kateri se je komaj za spoznanje svetilo, odhajali proti rovom.

Pred kapelico sredi vasi, v kateri je stala soha svete Barbare, je vsakteremu izmed njih zastal korak, odkril se je in se pobožno pokrival, se priporočil svoji priprošnjici. Bili so vsak dan v smrtni nevarnosti in bogaboječi možje, a sveto Barbaro so častili še posebno goreče. Njen god so praznovali s procesijo in petjem; preden so zgrabili za delo, so se ji vselej priporočili z molitvijo, ki jih je že mnogokrat rešila iz nevarnosti; pred njeno soho je noč in dan gorela lučka in če je kdaj ugasnila, ker ji je zmanjkalo olja, ga je ta ali oni nalil iz svoje svetilke v nadi, da bo tudi njemu na zadnjo uro svetila luč in ga svetnica v nesreči ne bo zapustila...

Potem je vstala zarja; skozi redke oblačke, ki jih je veter podil po nebu, je na orumenele obronke posijalo sonce. Nenadoma pa je polovico neba zagrnil velik oblak nenavadne podobe - bil je sličen smrtnemu angelu. Njegova senca je težka legla nad mesto, na pobočje in na grape, na cerkev svete Trojice in na rudarske hišice, da je zemlja vzdihnila in se stresla. Srca so zastala kot v smrtni grozi, za trenutek je vse onemelo, še Nikova ni žuborela, še veter ni šumel v gozdovih.

Potem se je oblak razklal in se raztrgal v ovčice, voda je zapela, gozdovi so zašumeli, po zraku so zapla-

vati oblaki listja, posijalo je sonce, srca so si oddahnila - vse je bilo kot prej.

Nihče ni slutil, kaj se je zgodilo...

* *

Pod zemljo, v rovih so rudarji iskali virov živega srebra; udarci so zveneli, vozički z rudo ropotali, jamščarice so pršile medlo svetlobo na potne obraze, na znojna čela, za katerimi se je med delom venomer utrinjala misel na drage nad njimi, na vsakdanji kruh, na jesensko sonce in porjavela pobočja, na njihovo priprošnjico sveto Barbaro in na Boga, brez čigar volje niti las ne pade z glave. Niso videli smrtnega angela, ki je bil v podobi oblaka stopil na nebo; čutili pa so njegovo strahotno senco, stresljaj zemlje, ki mu je sledilo pokanje, kakor da se lomijo gozdovi in posipajo stene; v rov je buhnil val zraka, da so plamenčki jamščaric zatrepotali, se zakadili in skoraj ugasnili, na stenah pa so se zazibale velike, grozeče sence.

In potem je bilo nenadoma vse mirno in tiho, plamenčki niso več trepetali, sence na stenah so obstale, roké so kot mrtve obvisle ob telesu, zastala so tudi srca, nihče ni dihal. Iz temnega rova, ki je vodil na sonce, k dragim v borne hišice ob klancih in stezah, je zavel hladen dih smrti. Vsi so ga čutili, groza jih je spreletela, a nihče ni zinil besede, le s pogledi so se sporazumeli, vendar še niso mogli verjeti.

«Kaj se je zgodilo?»

«Naj gre kdo pogledat!»

Vsi so šli, drug za drugim kakor v žalostni procesiji z jamščaricami v rokah; obstali so pred grozečo steno rjave zemlje, skal, ostankov tramov in desak, ki jih je bila teža zdobila kot krhko steklo. Pobelneli so; v medlem soju svetlobe so bili njihovi obrazi kakor mrliški.

«Sveti Bog, zasuti smo!»

Štirideset src je vzdihnilo v smrtni grozi.

Niso še izgubili upanja. Začeli so kopati, a ko so zadeli ob trde skale, so opustili jalovo početje. Pogrešili jih bodo, jih klicali z one strani, glasovi bodo izmerili daljavo in možnost rešitve. Poleg tega jih Bog, ki so mu bili vdani otroci, ne bo zapustil, in sveta Barbara, njihova varuhinja, ne bo gluha za njihove prošnje. Že stokrat so bili v nevarnosti oni in njihovi očetje, voda je bila vdrla v rove, suhi les se je bil vžgal, a so se vedno rešili z njeno pomočjo.

«Hoj!» so klicali; glas se je odbijal od sten in se lovil v odmevih. «Hoj! Tu smo! Živi!»

Poslušnili so brez sape - nič, na oni strani je bilo vse tiho, niti zamenja kakega glasu.

«Hoj!»

Nič, nič! Smrtne srage so jim stopile na čelo.

«Sveti Bog, pomagaj nam!»

«Sveta Barbara, pridi nam na pomoč!»

Posedli so izmučeni od dušnega trpljenja, strmeli v plamenčke, njihove misli pa so se mudile tam zunaj, pod jesenskim nebom, pred vhomom v jamo, kjer njihovi dragi vpijejo od žalosti, blaznijo od groze, vijejo roke in jih kličejo, ki jim ne morejo pomagati; trpeli so tudi zanje.

Tedaj je ena izmed jamščaric iznenada visoko zaplapolala in ugasnila; vsi so se ozrli.

«Moja,» je rekel mlad mož, ki so mu od smrtnega znoja mokri lasje viseli na čelo; «zjutraj sem sveti Barbari prilil olja, pa ga je zmanjkalo.»

«Najbolje, da jih vsi ugasnemo; le zrak nam kvarijo.»

V rovu je postajalo zadušno, zrak težji in težji, zastrupljen, da so se prsi težko dvigale, žile so jim razbijale v sencih, telesa so se kopala v znoju.

«To nas ne reši, ako nam ne pomaga sveta Barbara. Če se že moramo ločiti od tega sveta, vsaj luč naj nam sveti na zadnjo uro...»

In so pustili jamščarice, da so gorele. Besede, ki so bile izgovorjene zamolklo, skoraj tiho, kakor s poslednjim naporom, so jim ugasnile zadnje, še tako rahlo upanje. Obrazi so se jim v trenutku postarali, znova so zastrmeli predse, a niso videli ne plamenčkov ne senc; njihove duševne oči so se poslednjič pomudile tam zunaj, v življenju... Zdaj je jesen, potem nastopi zima z zmrzaljo in meteži, pride pomladno deževje z naraslimi vodami; in ko se bo nebo zopet zjasnilo, bo pogrnala trava, odprlo se bo cvetje, splezalo na hruške in na jablane, vse bo v zelenju in potem vse v rumenih sadovih, pod jasnim nebom bodo peli zvonovi, po klancu pa bo šla procesija z banderi in nebom, monštranca se bo svetila v soncu... Privid življenja, ki ga ne bodo več uživali; upi in sanje, v katere se ne bodo več zazibavali; starši, bratje in sestre, žene in otroci - srca se jim nikoli več ne bodo grela ob njihovi ljubezni... O, o! Možem so tekle po licih solze, dragocenejšje od virov živega srebra; najmlajši izmed njih, ki mu je bila ugasnila svetilka, je obupno zahlipal.

«Solze nam ne operejo grehov», je rekel najstarejši, ki mu je siva brada segala do prsi. «Poglejte vase, izprašajte si vest, pokesajte se, opravite z Bogom, da homo čistj stopili pred božjo sodbo!»

Nastal je molk; štirideset rok se je pobožno sklenilo, štirideset ustnic se je šepetaje za vedno odpovedovalo življenju, se izpraševalo po grehah, molilo kesanje in svoje poslednje vzdihle pošiljalo k Bogu.

«Sveta Barbara!» je iznenada zavpilo iz tišine.

Ni bilo vpitje na pomoč, poslednji žarek upanja, bil je vroč klic duše, ki se je že odpovedala posvetnemu, se očistila s samoizpovedjo in hrepeni le še po enem, poslednjem — po zadnji tolažbi Gospodovega telesa.

In vsi ki so v življenju vdano čistili svetnice, se s toplim zaupanjem obračali nanjo, upogibali kolena pred njeno soho, prilivali olja njeni svetilki

in jo nosili v procesijah, so isto čutili v svojih srcih.

«Sveta Barbara, ozri se na nas, ki se poslavljamo od življenja, usliši našo prošnjo na zadnjo uro, napoji in nasi! naše duše!»

Molitev je vroča trepetala med stenami, umirala in zopet vzplamenevala kot plamenčki v jamščaricah.

* * *

Zunaj se je bilo že znočilo; na nebu so gorele redke zvezde, voda je žuborela, veter je šumel v drevju, zemlja je bila zavita v trdo temo. Rudarske hišice ob stezah in klancih so bile zapuščene, v nobeni ni gorela luc, iz nobene se ni glasila uspavanka; izpraznila jih je bila črna novica, ki je niso mogli zatajiti, na mah je bila dobila glas in peroti, letela je po vseh stezah, zavpila skozi slednje okno, preplašila slednje srce, ki se je zvilo od bridkosti.

Ženē so vpile in z otroki v naročju sibile v jašek; le s težavo so jih zadrževali, jim dopovedovali, da še ni vse izgubljeno, a resnice ljubečemu srcu ni mogoče prikriti; ne leži tako globoko, da bi je ne zaslutilo. Nastal je vik in tarnanje, da so se srca trgala in so možem tekle solze po licih. In četudi je bila noč hladna, se nihče ni vrnil domov; tisti večer na nobenem ognjišču ni zagorel ogenj, niso čutili lakote, tam so ždeli in zahlipani vzdihali k Bogu, kakor da pričakujejo čudeža.

«Sveta Barbara!»

Tih in pridušen klic, kakor da se ni izvil iz prsi žene, ki je ves večer preklečala ob jami kakor ob grobu in pritiskala k sebi v eunje zavito dete, ampak iz nedrij temne, globoke zemlje. Moj Bog, kaj je tiste ure pretrpela v svoji ljubezni, zaradi otroka, ki bo poslej ostal sirota na svetu, ob misli na moža, ki umira tam spodaj, najbolj ob misli na moža; prisluškovala je njegovemu trpljenju, slednjemu vzdihu njegove duše, njegovi poslednji želji, ki je rahlo odmela v njenem srcu...

«Sveta Barbara!»

Dvignila se je, otroka tesneje privi-

la k sebi in se opotekla po klancu, v mrak, proti lučki, ki je gorela pred sveto Barbaro.

«Sveta Barbara!»

Zgrudila se je na kolena na mrzlo kamenje, pogledala v trepetajočo svetlobo, se ozrla v obraz svetnice, ki se je smehljala od nebeške blaženosti, ker se je združila z Gospodom, za katerega je toliko trpela.

«Sveta Barbara, usliši ga!»

In zopet, še bolj skrušeno, z vdano nagnjeno glavo, vroče, iz dna duše:

«Sveta Barbara, usliši ga — usliši jih, ki te častijo in se z zaupanjem obračajo nate!»

In ko je čez nekaj trenutkov zopet dvignila obraz in hotela pogledati svetnico, se je začudila; kapelica je bila prazna, ob steni je slonel meč, s katerim je bila od očetove roke prejela mučeništvo, a svetnice ni bilo. Žena se je ozrla v sveti grozi in glej — sveta Barbara je stopala po poti, s krono na glavi, s kelihom v rokah; plašč, ki ji je prej togo pokrival ramena in telo, se je zgibal v vetru, od nje pa se je širila taka žarka svetloba, kakor da je posejana z belimi zvezdami.

Ženi se je ob čudežu, ki ga je dano gledati le izvoljenim, z globoko hvaležnostjo napolnilo srce; dvignila se je in z otrokom v naročju odhitela za svetnico.

Sveta Barbara je šla do cerkve svete Trojice, ki je kot ponižna romarica stala v mraku. Vrata so bila zaklenjena; svetnica se jih je le rahlo dotaknila s prsti in odprla so se na stežaj. Z neslišnimi koraki je šla skozi ladjo, med lesenimi stenami, stopila v prezbiterij v medlo svetlobo, ki se je pršila od večne luči, viseče izpod stropa.

Bela angela, ki sta klečč molila ob straneh tabernaklja, sta se dvignila, odprla pozlačena vrata, vzela ciborij, iztresla svete hostije v kelih svete Barbare, zopet zaprla bivališče Gospodovo, pokleknila ob straneh in sklenila roké.

Svetnica je zapustila prezbiterij, odšla skozi leseno ladjo, stopila na prosto in hitela po klancu proti jami,

da je žena z otrokom, vsa v sveti grozi ni mogla dohitevati in je žarka svetloba njenega telesa v hipu izginila v daljavi.

Rudarji so še zmeraj moliti, toda njihovi glasovi so bolj in bolj pojemali; vedno gostejše kaplje smrtnega potu so jim stopale na čela; ugašala je jamščarica za jamščarico, da je ugasnila poslednja in je nastala neprodinna tema.

Tedaj se je tema iznenada preklala, iz črne stene se je prisvetlikala lučka, sprva majhna kot kresnica; postajala je večja in večja, prikazala se je sveta Barbara, vsa v beli svetlobi, z zlatim kelihom v rokah, z milostnim nasmehom na obrazu.

Rudarji so spoznali veliko milost, duše so jim postale lahke, kakor da niso več od tega sveta; na mah je bilo izbrisano vse trpljenje, štirideset kolen se je upognilo pred nebeško svetlobo in Gospodovim telesom.

Svetnica je vzela hostijo in jo je podržala nad kelihom.

Glejte Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta...»

Možje so sklanjali glave in se skrušeni trkali na prsi.

«Gospod, nisem vreden...»

Sveta Barbara je pristopila k onemu, ki je bil tisto jutro njeni svetilki prlil olja in čigar žena je z otrokom klečala pred njeno kapelico, in ga obhajala prvega. Nato je obhajala vse po vrsti, ki so jo v življenju častili in se izročali njenemu varstvu.

In ko so prejeli Gospodovo telo, jih ni zapustila; na zadnjo uro jim je bila v živo tolažbo; sedla je med nje in se jim nasmehnila kot tovarišica.

«Zapojte», jim je rekla, «da s pesmijo pridete v nebeško veselje!»

Rudarji so zapeli staro pesem, svetnica je pela z njimi.

«Prišla je pošta z nebes,
da moram dat' življenje čez...»

Utihnil je glas za glasom, glava za glavo je omahnila. Sveta Barbara je pristopila k vsakemu posebej, mu sklenila roke, zatisnila veke in ga pokrižala. In ko je utihnil zadnji glas in

je nastala popolna tihota ter je svetnica poslednjemu zaprla oči, je vzela kelih in odšla skozi steno, rov pa je zagrnila večna tema.

Glas o čudežu se je bil še tisto noč raznesel med ljudmi. Ženi z otrokom, ki je bila z novico pritekla do jame, niso takoj verjeli; mislili so, da se ji je od žalosti pomošalo. Toda njen glas in njene oči so bile tako prepričevalne, da niso več oklevali; dvignili so se in hiteli do kapelice.

Res, meč je slonel ob steni, a soha je bila izginila. Cerkev svete Trojice je bila odprta na stežaj. In ko je kaplan Jernej Singer, ki je tisto noč preživel najtežje ure svojega dušnega pastirovanja, odprl tabernakelj in pogledal v ciborij, so spregledali tudi najtrdovratnejši dvomljivci.

Pred čudežem sta jim bila pobledela beda in žalost; ljudje so ves ostarek noči do jutra preklečali pred soho svete Barbare, ki se je bila zopet vrnila, in ji peli hvalnice. Častili so jo bolj kot kdaj prej in ji na mestu, kjer je stala kapelica, sezidali farno cerkev. Spomin na čudež, ki ga je Langusov čopič ovekovečil na podobni v glavnem oltarju, nikoli ni pobledel; šel je iz roda v rod in še danes živi v pobožnih sreih.

Rov, v katerem je našlo grob štirideset rudarjev, so krstili za «Mrtvaško jama».

IGRALEC IN PEKI.

Nestroy je bil znan dunajski gledališki igralec v veseloigrah. Včasih se je na odru rad krepko pošalil. Tako je nekdanj nastopal v Gradcu, kjer je bilo znano, da peki peko premajhne zemlje. Nestroy je prišel na oder v obleki, ne kateri so bile mesto gumbov majhne zemljice. Občinstvo je bučno ploskalo, peki so bili pa hudi. Njihovo stanovsko društvo je tožilo igralca zaradi javnega žaljenja časti in Nestroy je dobil dva dni zapor. Sklenil pa je, da bo pekovskemu društvu vrnil z obrestmi. Ko je po prestani kazni spet prišel na oder, mu je soigralec stavil dogovorjeno vprašanje: «Kako se vam je godilo v zaporu? Gotovo ste bili zelo lačni?» — «Kaj še!» se je odrezal Nestroy. «Saj mi je hčerka kaznilniškega ravnatelja vsake dve uri porinila skozi luknjico v ključavnici ducat graških zemelj.»

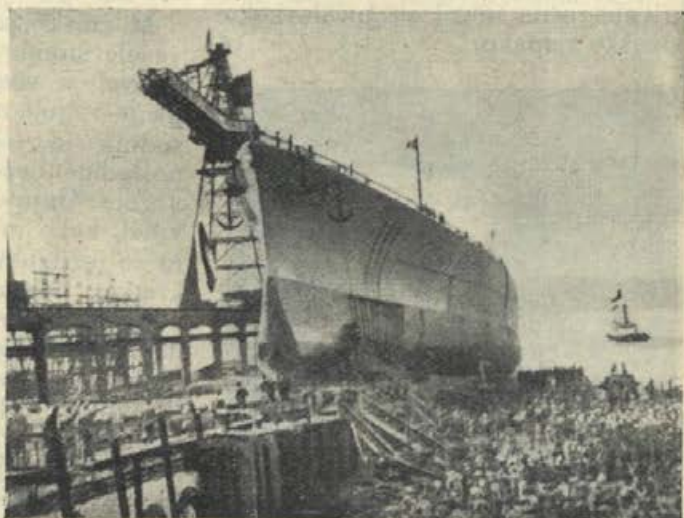
NOVI LADJI VELIKANKI

25. julija 1937. so v tržaških ladjedelnicah sv. Marka spustili v morje eno največjih vojnih ladij sveta. Imenuje se „Vittorio Veneto“ in obsega 35.000 ton. To je velikanska jeklena zgradba. Dolga je 240 m, široka pa 30 m. Delali so jo več kot dve leti, a še vedno ni čisto dovršena. Sedaj lahko plava po morju. Končana bo pa šele v začetku leta 1939. Takrat bo lahko služila svojemu namenu.

Slavnosti je prisostvoval Nj. Vel. kralj Viktor Emanuel III. s kraljico. Zraven so bili tudi zastopniki najvišjih državnih oblasti. Ladjo je blagoslovil vojaški škof Bartolomasi, za botrico pa je bila žena dolgoletnega ladjedelniškega delavca Bertuzzi-ja. Navzoč je bil tudi goriški nadškof dr. K. Margotti. Občinstva pa je bilo brez števila.

Ladjedelnice sv. Marka so bile ustanovljene l. 1857. Do konca svetovne vojne (okt. 1918.) so zgradile 664 ladij različne velikosti, med njimi 112 vojnih ladij za razne države. A tudi po vojni živahna delavnost

ni prenehala. O tem pričajo mnoge najmodernejsše križarke italijanske vojne mornarice in veliko število

„Vittorio Veneto“ gre v morje.

lepih trgovskih in potniških parnikov.

Enako mogočno vojno ladjo so spustili v morje 22. avgusta v Genovi. Imenuje se „Littorio“. Zgradili so jo v ladjedelnici v Sestri Ponente. Spuščanje v morje je trajalo eno minuto 28 sekund, kar je nekakšno prvenstvo v naglosti pri takih delih. Tudi to pot je bila za botrico žena nekega delavca, in sicer Terezija Ballerino Cabella.

NAJPOTREBNEJŠE KNJIGE.

Uredništvo nekega lista je letos za veliko noč razposlalo raznim na duhovnem polju vodilnim možem vsega sveta vprašanje, katera knjiga se jim zdi najprimernejša za dvig iz velike moralne bede današnjega človeštva. Pisatelji, pesniki in znanstveniki so nasvetovali različna dela. Zanimiv je odgovor nekega francoskega umetnika, ki pravi: „Laže bi povedal, kaj naj se ne bere.

Zdi pa se mi, da bi zadostovalo, ako bi vsi ljudje brali in pustili brati mali katekizem.“ — Slavni učenjak Foerster meni takole: „Eno samo knjigo poznam, ki človeštvo lahko reši, to je sveto pismo.“ Znani češki pisatelj Karel Čapek je pa zapisal, da bo vse „le malo pomagalo, dokler bo vsakdanja laž hrana tolikim ljudem.“ Tehtne besede, vredne premisleka!

FRAN MILČINSKI

Milčinskega pozna vsak bralec Mohorjevega koledarja, saj se je lahko večkrat nasmejal njegovi hudomušni besedi, ki je pa mnogokrat skrivala resno misel ali bičala kako človeško napako.

Fran Milčinski.

Doma je bil Milčinski iz Loža, kjer je zagledal beli dan 3. decembra 1867. Družina se je kmalu preselila v Ljubljano, kjer je Milčinski dovršil ljudsko in srednjo šolo. Visoke šole je obiskoval na Dunaju; pripravljal se je na sodniško službo, v katero je vstopil 1890. V poznejših letih (1895. do 1897.) je bil nekaj časa prideljen idrijski sodniji. Večinoma

je pa sodnikoval v Ljubljani, zadnja leta tudi v Zagrebu. Ko je stopil v pokoj, je otvoril odvetniško pisarno. Umrl pa je 24. oktobra 1932.

Milčinski je gledal življenje z vesele strani. Tudi resne dogodke je odeval v veselo besedo. Zanimala ga je vzgoja mladine. Kot mladinski sodnik je imel priliko opazovati posledice napačne ali zanemarjene vzgoje. Gotovo ga je bolelo, ko je videl, kako mlade duše propadajo, a ni se jezil, temveč je z resno-šaljivo kretnjo pokazal na nevarnost. Za otroke in mladino je napisal svoje najlepše knjige, namreč tri zvezke prelepih pravljic in pripovedk (Pravljice, Tolovaj Mataj in Zgodbe kraljeviča Marka), nekaj iger (Mogočni prstan, Kjer ljubezen, tam Bog itd.) in več drobnejših stvari. Odraslim pa je namenil zlasti „Ptičke brez gnezda“ (1917), ki so izvrstna vzgojnostna povest. Ptički brez gnezda so otroci brez pravega doma in prave vzgoje. Milčinski nam opisuje tri take fantiče in njih dobro in slabo početje. Kaže nam bogastvo, ki je v dušah otrok, katero pa slaba vzgoja uničuje. Nazadnje Bog vse prav obrne in mladostni poredneži in malopridneži se spokorijo in poboljšajo. Napisal je Milčinski tudi precej drugih knjig in mnogo strokovnih razprav o skrbi za zanemarjeno mladino.

Iz vseh njegovih spisov veje vedro naziranje o življenju, odkritost, poštenost in sočutje do trpečih. Milčinski je zelo prikupna osebnost novejšega slovenskega slovstva.

Francoski kralj Ludovik XIV. je zložil pesem. — Pokazal jo je slavnemu kritiku Boileau—ju in ga prosil, naj mu odkrito pove svoje mnenje. Boileau je poznal kraljevo nečimrnost in je rekel: „Veličanstvo, napraviti ste hoteli slabo pesem in reči

moram, da se vam je to v obilni meri posrečilo.“

★

Nadut brezverec je srečal duhovnika na ozki poti in je zagodrnjal:

„Jaz se nobenemu oslu ne umaknem.“

„Jaz pa vsakemu,“ je mirno odvrnil duhovnik in stopil v stran.

POVEST O IZGUBLJENEM KONJU

Fran Milčinski

Lončar Matevž je kupil konja. Ker mu je manjkalo poklajje, ga je dal vaškemu konjskemu pastirju, naj ga z drugimi konji žene na pašo.

Drugi dan opoldne prižene konjar konje domov. Lisca, novega konja, ni bilo nikjer. Matevž je šel po vsej vasi od hleva do hleva, a konja ni bilo. Vprašal je konjarja: «Ali nisi videl mojega novega konja?» — «Danes zjutraj je še bil z drugimi.» Konja torej ni bilo.

Matevž je šel k bratu: «Andreje, pojdi, greva iskat mojega konja!» Šla sta pa je Matevž dejal: «Andreje, skupaj ne smeva hoditi. Ti pojdi na levo po gozdu čez vrh do križpota in od tam do debele češnje ob potoku, jaz pa grem na pravo za poljem Jakljevega Martina na Goli hrib. Pri češnji se zopet najdeva.»

Šla sta, kakor sta se zmenila, Matevž

je kmalu zaslišal zvonec svojega konja. Dejal je sam pri sebi: «To je zvonec mojega konja, ki je v tej dolini. Da bo bolj gotovo, grem pogledati še v drugo dolino.» Tam ga seveda ni bilo. Šel je nazaj v prvo dolino in je koj našel izgubljenega lisca. Peljal ga je proti domu. Od daleč je zagledal Andrejca in mu je zaklical: «Ali si našel konja?»

Andreje je kar z glavo odmajal.

Matevž ga počaka, da pride, in mu reče: «Zakaj nisi povedal, ali si našel konja?»

«Saj sem z glavo odmajal.»

«Šema, kdo te bo videl tako daleč!»

«Preteto ne bodi, še večja šema si ti, ki konja pelješ pa vprašuješ, ali sem ga našel.»

«Imel je prav Andreje», je pozneje povedal Matevž. «Ni neumen; pozna se mu, da je moj brat.»

KAKO ZAŠIJEŠ POČEN LONEC

Lončar Matevž je prišel v vas s krošnjo. Neko dekle, ki je bilo po Matevževih besedah po letih godno za moža, po pameti za šibo, mu je prineslo počen lonec in mu reklo: «Oče, ali so res Ribničani tako nasukani, da slišijo travo rasti in vidijo, kako planke žvižgajo. Dajte, če imate kaj pod kloubkom in zašijte lonec. Ne bom stiskala pri plačilu. Latvico mleka dobite zvrhom prazno in zraven še tri sladke besede.»

Matevž pa ni ostal nobene besede na dolgu. Dejal je: «Ej, mleka si samo bolj potrebno kot jaz, sladke reči so pa tudi za otroke, ne za moža. Veš kaj, punče, lonec ti zašijem zastonj. Toda pri nas šivamo hlače narobe, lonce pa tudi. Obrni lonec, punče, tako da bo zunaj, kaj je zdaj znotraj, pa ti ga zašijem, da se ne bo poznal šiv in bo držal lonec vso večnost in še tri dni. Vajste, pa je bilu tihu.»

Popotnik je izstopil na majhni postaji.

Takoj je opazil dve veliki uri, ki sta kazali različen čas. Začuden je vprašal postajnega uradnika: «Čemu imate dve uri, ki ne kažeta enako?»

Sedaj pa se je čudil uradnik: «Če bi kazali isti čas, čemu bi nam bili dve?»

* * *

France: Ali si že slišal o Janezu in njegovih cigarah?

Jože: Ne. Kako je bilo?

France: Janez je naročil 100 cigar iz inozemstva. Pošiljatev je zavaroval proti ognju. Nato je cigare pokadil, od zavarovalnice pa je zahteval zavarovalnino.

Jože: Brihtna glava! Ali so mu plačali?

France: Kaj še! Zavarovalnica ga je tožila kot požigalca.

KAKO SE JE OŽENIL GOSPOD IVAN KALISTER

Po naše povedal S. Stanič

Kar vam mislim povedati, se je pripetilo pred šestdesetimi leti. Zato vam to zgodbo brez skrbi povem. Njega so klicali za Ivana, njo pa za Ivanko. Če bi pa kljub temu kdo dvomil o resničnosti, naj se gre prepričati v poročne knjige, katere hrani župni urad v Cerknici. Njegov priimek je bil Kalister in je bil kanclist na tamkajšnjem okrajnem sodišču. Ona pa je bila najstarejša hči trškega urarja Jerneja Kopitarja. Gospod Jernej Kopitar je bil vdovec s šestimi otroki; Ivanka je bila gospodinja in očetova pomočnica v urarski delavnici.

Gospod Ivan Kalister, sodni kanclist, je bil samskega stanu; čeprav je dosegel že štirideseto leto, je bil radi svojega nadvse rednega življenja prav sveže ohranjen in mladeniško prožen. Tudi gospodično Ivanko Kopitarjevo ni več begala dekliska norčavost in vendar bi pri svojih pet in tridesetih letih vsakemu prav lahko utajila eno desetletje svojega življenja. Gospod kanclist je bil pri svojih predstojnikih v visokih časteh. Točnost uradovanja, vestnost registriranja, uradni slog in jezik, vse to mu je prešlo v meso in kri, in sicer tako globoko, da je bil v zasebnem življenju tako neokreten kakor riba v mreži. Njegove misli so bile uradne in njegovih izrazi tako kancelijski, da so bili bolj vajeni papirja kakor živega človeka. To bo najbrž tudi povod, da se nikdar ni drznil globlje prodreti v človeško družbo, kaj še le v deklisko dušo.

Česar pa ni zmožgel on, to je končno storila njegova stara ura. Ker je bil mož v svojem uradovanju neznanosko točen, je imel dve uri: stensko na stanovanju in žepno pri sebi. Prva je bila tako točna, da je, kakor je gospod kanclist ugotovil, zastajala samo eno tridesetinko minute na mesec, druga, žepna pa kar samo eno tridesetinko sekunde. Tiste dni

se je pripetilo, da je stenska ura obolela na revmatizmu. Zaostajati je začela kar po deset minut na dan. Razkačen nad to nemarnostjo jo je kanclist takoj nesel urarju Jerneju Kopitarju v pregled. Ta pa je ugotovil poleg revmatizma še drugo bolezen v osrčju ure same in jo obsodil na dvatedensko skrbno zdravljenje pod svojim osebnim nadzorstvom. V svoji veliki skrbi in natančnosti je gospod kanclist dvakrat dnevno obiskal svojo uro in opazoval njeno zdravljenje. Bilo je to opoldne in zvečer, ko se je vračal iz urada. Tako je spoznal gospodično Ivanko, urarjevo hčerko, katera mu je vedno bolj ugajala, tako ugajala da je njegovo štiridesetletno srce zaplamtelo v mladostnem ljubezenskem ognju. Pa kako bi tudi ne, saj je ugotovil, da mu še govoriti ni treba. On je izrekel pet besed, ona pa pet sto.

Gospod Ivan Kalister pa je opazil, da mu nekaj manjka, šele po štirinajstih dneh, ko je bila ura popravljena in ni več imel nikakega povoda za obisk pri urarju. Pa si je iznajdljivi mož kaj kmalu pomagal. Oddal je urarju v pregled še svojo žepno uro. Toda ta je bila popravljena že po treh dneh. In če je prej v štirinajstih dneh mož izgubil srce, je v teh treh dneh izgubil glavo. Kupil je od svoje gospodinje staro polomljeno budilko, od znanca staro uro s kukavico, pri starinarju polomljeno uro na uteži; pri sosedu je v podstrešju iztaknil zarjavelo kolesje predpotopne ure, pri sodnem slugi pol kilograma težko žepno uro iz železa in eno na zvonec. Vse te ure je v presledkih prinašal urarju v popravilo.

Gospod urar Jernej Kopitar je počasi uganil, da bo treba kaj kmalu tudi glavo gospoda Kalistra poslati v popravilo; svoji hčerki Ivanki pa je povedal, da gospod Ivan Kalister boleha na maniji zbiranja starih ur.

Ko pa je gospod kancelist prišel zopet s staro uro v delavnico, je naletel na gospodično Ivanko samo. Debelo ga je pogledala in rekla smeje se:

«Za božjo voljo, gospod Kalister, ali imate doma zalogo starih ur? Kako ste vendar prišli do tolikšne zbirke ur?»

«Z urami imam posebno veselje,» je odgovoril in korajžno dodal: «Zanima me pa sploh vse, kar je z urami v zvezi.»

In prepričan je bil, da je s tem razodel Ivanki svojo ljubezen; ta ga pa še od daleka ni razumela.

«Kaj naj bi bilo z urami v zvezi, morda verižica?»

«Ne, ne, bogvari,» je zajeceljal, «za verižice se ne zanimam.»

«Torej zbirate starine?»

«Ne, rajši imam one srednje starosti ali pa mlade.»

Te poslednje besede naj bi po mnenju gospoda Kalistra pomenile za gospodično razodetje. Skrbno jo je pogledal in ji skušal na obrazu prebrati odgovor. Toda opazil je samo zaskrbljen pogled gospodične, ki je zadvomila nad njegovo pametjo.

Naslednje dni je gospod Ivan Kalister ugotovil, da z urami ne dospe do cilja; morda se celo denarno ugonobi. In tedaj se je odločil za velik korak. Zvečer je ostal po uri v uradu. Vzel je polo uradnega papirja, jo upognil čez polovico in napisal sledečo prošnjo:

N. 1. Cerknica, dne 6. rožnika 1876

Vaše blagorodje
velečenjeni gospod Jernej Kopitar,
urarski mojster
v Cerknici!

Niže podpisani si dovoljuje tem potom nasloviti na Vaše blagorodje vljudno in ponižno prošnjo. Po dolgem in zrelem premisleku se je podpisani odločil poročiti se. Zato prosi podpisani tako zaupno kakor nadvse resno, da bi mu Vaše blagorodje blagovolilo izročiti polnopravno v zakon veleugledno hčerko gđc. Ivanko. Svojo prošnjo podpira s sledečimi razlogi:

a) Prosilec je dosegel starost, ki ga usposablja spoznati pogoje zakonskega stanu pa mu istočasno tudi ne dovoljuje s poroko še dalje odlašati.

b) Njegova mesečna plača dosega 70 fl. (v besedah: sedemdeset florintov) in prosilec poseduje poleg tega še dedni delež po svojem očetu v višini 5000 fl., kar vsak trenutek lahko uradno dokaže. Spričo teh dohodkov oziroma tega svojega premoženjskega stanja se podpisani tudi smatra zmožnega vzdrževati družino.

c) Ne samo telesne, temveč tudi uravne in gospodinske lastnosti gospodične Ivanke Kopitarjeve so na prosilca tako globoko vplivale, da druge ne more poročiti in bi odklonilni odgovor prosilca obsodil na dosmrtni samski stan.

d) Kot poslednji vzrok navaja podpisani s popolnim prepričanjem, da je enakost krstnih imen obeh zakonskih kandidatov — Ivan in Ivanka — ugoden predpomen bodoče zakonske sreče.

S priključkom na to si dovoljuje prosilec izraziti svoje osebno, četudi nemerodajno mnenje, da je Vašemu blagorodju prosilec toliko poznan, da mu verjamete, če tem potom potrjuje, da bo Vaši hčerki zvest in vdan soprog, Vam pa ljubeč zet.

Z ozirom na gornje navedbe in spriča svoje častne izjave pričakuje podpisani skorajšnje ugodne rešitve te svoje prošnje in ostaja

v posebnem spoštovanju

v dani sluga IVAN KALISTER
kanclist.

Urar Jernej Kopitar je bil pamenten mož in velik šaljivec. Ko mu je prišlo po pošti to pismo, se je široko zasmeljal in si dejal: «Da bi te kura brenila, temu bomo pa uradno odgovorili!» Sedel je za mizo in takoj napisal sledeči odgovor:

N. 1. Cerknica, dne 7. rožnika 1876.

Vaše blagorodje
velečenjeni gospod kanclist
Ivan Kalister

v Cerknici!

Vaši cenjeni vlogi št. 1. z dne 6. t. m. vročeni mi dne 7. t. m. kljub v njej

nasproti meni izražencemu zaupanju ne morem tuvradno ugoditi, kajti tamvradno naređenih razlogov ne morem upoštevati,

a) ker niste upoštevali starosti moje hčere, ko so vendar njena leta skoroda previsoka za morebitno poroko,

b) ker ima podpisani v oskrbi šest otrok, nima njegova hčerka nobene ali skoraj nobene dote, kar ne stoji v nikakem razmerju s krasnim premoženjem njenega snubca,

c) ker ste Vi premalo ali vsaj prepooršno znani z mojo hčerko, da bi mogli točno presoditi njene telesne, uravne in gospodinske lastnosti,

d) ker v enakosti krstnih imen zakonskih kandidatov ne vidim nobenega poroštva njune bodoče sreče, saj so vendar prvega Ivana (Krstnika) ob glavo djali, zadnjo Ivanko (Devico Orleansko) pa na gmadi sežgali.

Pa četudi ne vzamemo vseh teh protirazlogov v pretres, je podpisanemu srčno razpoloženje hčerino do Vaše snubitve popolnoma neznano; končno pa podpisani tudi ni pristojen za to, da bi posegal v življenjske načrte svoje hčere, in mora Vašo prošnjo zavrniti kot neuslišano.

Proti tej odločitvi je Vašemu blagorodju na razpolago rekurz na drugo inštanco, ki je v tem slučaju moja hči Ivanka. Vendar pa je treba rekurirati le ustno in to v dobi štirih tednov, vsterši današnji dan. S to rešitvijo Vaše cenjene vloge se Vašemu blagorodju s posebnim spoštovanjem klanja

JERNEJ KOPITAR. urar.

* * *

Ta odgovor na uradno prošnjo je v snubiteljevem srcu obudil različne občutke? Najprej se je ustrašil, potem je obupal, končno pa je vendar zmagalo upanje. Rekurze delati, to je bila od nekđaj vendar njegova moč in veselje. Na stotine rekurzov s protirazlogi je že spisal, pa bi ga zdaj ne zmoget? Nerodnost obstoji v tem slučaju le v toliko, v kolikor se zahteva ustni rekurz. Toda dolgo ga tudi to ni mudilo. Pojutrišnjem bo

državni praznik. Frak in cilinder sta za ta slučaj predpisana že za predpoldne; kaj če bi ju gospod Kalister še popoldne porabil za priliko ustnega rekurza? Se enkrat je premislil vse možne razloge in protirazloge. Okoli dveh popoldne, ko se je urar vdajal popoldanskemu počitku, je gospod Kalister korajžno prestopil prag urarne. In res je naletel na gospodično Ivanko samo. Cilinder prožno ob boku držeč se je globoko priklonil. Gospodična se je zasmejala: «Ampak, gospod Kalister, v tej svoji paradni obleki greste gotovo na kako veselico?»

«Da in ne, gospodična, kakor hočete!»

«Vsekakor ste se danes za deset let pomladili.»

«In vi gospodična Kopitarjeva ste za dvajsetinko stoletja mlajši od mene, stojite torej v cvetu mladosti.»

«Nisem vedela, da se zna gospod Kalister tako dobrikati; stara se pa še res ne čutim», je odgovorila Ivanka.

«Oh, to me veseli!» se je oddahnil kanclist Ivan in prišel ob nadaljno besedo. Nehote mu je pomagala iz zadrege Ivanka, rekoč:

«Smatrali me boste za samoljubno puhloglavko!»

«Ne, ne, nikdar,» je hitel kanclist, «smatram vas za najidealnejšo ženo.»

«Če tako o meni mislite, vam moram biti hvaležna.»

In drugič gospod kanclist ni vedel naprej. Popraskal se je za ušesi, popravił jopič, do besede pa ni mogel. In zopet ga je rešila Ivanka iz zadrege:

«Prišli ste najbrž za svojo zlato uro; žal, da ni še v redu!»

«Ah kaj, moja ura je lahko še pol leta pri vas», je zagotavljal gospod Kalister, «danes naznanjam svoj rekurz.»

«Kaj, svoj konkurz naznanjate?» je preplašeno vprašala Ivanka.

«Ne, ne, gospodična, niste me prav razumeli, ne gre za konkurz, ampak za rekurz, za ugovor gre, za utok!»

«Za ugovor, za utok, kaj naj to pomeni, gospod Kalister?»

«Gospodična, pred dnevi sem naslovil na vašega očeta neko vlogo, ki pa je bila zavržena. Gotovo vam je oče o tem kaj povedal.»

«Nič mi ni povedal niti besedice ne!» je odkritosrečno odgovorila Ivanka.

«Kaj, kaj, kaj? Nič povedal? To bi vam bil moral povedati!» je jecjal kanclist v obupu, «jej, jej, jej, sem pa res v zadregi.»

Gospodična Ivanka, kateri je še vedno šumel po ušesih konkurz, je bila zdaj prepričana, da je gospod kanclist radi svoje ljubezni do starih ur prišel v denarne stiske in išče pri očetu posojila. Zasmilil se ji je njegov klavni obraz in ga je začela učiti:

«Gospod Kalister, ne zamerite, vi morate svojo strast po starih urah omejiti. Ne smete več za take beda-toče zametavati denarja.»

«Da, da, gospodična, vedno se bom ravnal po vaših željah, le povejte, pa bom ubogal.»

«Glavna stvar, gospod kanclist, bi zdaj bila pomagati vam iz zadrege. Govoriti hočem z očetom!»

«Ne, oče me je že zavrnil, preostaja mi samo še en izhod, potrkati na vaše srce.»

«Moj Bog, jaz sem ubogo deklet šest nas je v družini - vse moje premoženje znaša dve sto florintov do te po materi.»

«Gospodična, to mi popolnoma zadostuje. Dve sto florintov je lep denar. In pa sploh vi ne potrebujete denarja.»

«Nikoli ne ve, kaj človek potrebuje. In vi bi mi denar morda vrnil še le čez dolgo časa.....»

«Vrnili? Vrnili? se je začudil, «kadar hočete - čez mesec - za štiri najst dni - jutri, danes, kadar hočete. Vam ni treba niti vinarja. Jaz vendar ne stavim nobenih zahtev po doti.»

Gospodična Ivanka je obledela, zagorela od ust do ušes. Odprla je oči in usta:

«Gospod Kalister, prosim vas stotisočkrat odpuščenja. Nisem vas prav razumela. Pa tega ste sami krivi, ko takole po okoliščinah govorite, da mora človek misliti, da iščete posojila.»

«Ne, ne, moje premoženje mi zadostuje, da si lahko ustvarim družino.»

In gospodična Ivanka je zopet zardela; take sile pa ni bilo več kakor prvič. Mirno ga je zdaj vprašala:

«Kaj torej želite od mene, gospod Kalister?»

«Jaz bi vas, gospodična, ljubeznivo prosil, da bi prepričali očeta, da dva človeka, četudi sta krščena za Ivana in Ivanko, moreta v zakonu srečna postati.»

«Vi, vi,» je jecljaje zavpila gospodična Ivanka, «vi pa le niste tako neumni kakor... pardon, vi ste lisjak, prefriganec....»

«Gospodična Kopitarjeva, ali morete ugoditi moji prošnji?»

«Da, da,.... zelo rada, če sem vam zadosti dobra. Le naravnost bi bili povedali, pa bi se bila že kdaj pobotala.»

Ponudila mu je roko, katero je vriskaje stisnil.

«Gospodična Kopitarjeva, srčna hvala. Zdaj me življenje zopet veseli in ni mi več treba kupovati starih ur.»

* * *

Štiri tedne pozneje je bila poroka. V enem letu je gospa Ivanka Kalistrova odvadila svojega Ivana uradnega sloga in molčečnosti, da mu je tekel jezik kot konjskemu mešetarju.

Da je bil njun zakon srečen, priča kopica otrok, ki še danes žive.

Sodnik: Tožitelj je pripravljen tožbo umakniti, ako ga prosite, naj vam zausnico odpusti.

Obsojenec: Da sem to vedel, bi mu jih bil še par priložil.

★

«Ali ima ta zdravnik rad otroke.»

«Pa še kako! Preden svojega sinčka našeška, ga vedno kloroformira.»

BORBA RUSKEGA NARODA

KAKO ŽIVIJO RUSKI DELAVCI.

Večkrat se sliši, da mi, ki živimo izven Rusije, ne moremo soditi, kakšne so resnične razmere v sovjetski državi. To ni več res. Saj so komunisti tam na vladi že *dvajset let!* V tej dolgi dobi se je nabralo na tisoče nepristranskih poročil in dokazov, kako živi ljudstvo pod komunizmom. Iz sovjetskih listov, iz sovjetskih postav, iz dela komunistične Rusije se že lahko in jasno razvidi, kakšno je življenje pod sovjeti.

Voditelj angleških delavcev Valter Citrin je lani izdal knjigo z naslovom *«Iskal sem resnico v Rusiji.»* Pisatelj je socialist, odločen nasprotnik kapitalizma. Angleški delavci so ga izbrali za voditelja svoji Delavski strokovni zvezi, ki ima skoro dva milijona članov. Mož je torej prava, nepristranska priča. Sovjetska vlada ga je sama povabila, naj si ogleda razmere v Rusiji. Preden je odšel tja, si je izgovoril pravico, da se bo smel svobodno gibati in si ogledati, kar bo hotel. Poldrugi mesec je potoval po Rusiji in si ogledal tvornice, delavska stanovanja, rudnike, elektrarne po najvažnejših središčih sovjetske industrije. Nabral je podatke, kakšne so plače delavcev, kakšne so cene živil, po čem so stanovanja, kako poveljniki tovarn ravnaajo z delavci i. t. d.

Iz njegovih podatkov je razvidno, da imajo ruski delavci najnižje plače v vsej Evropi. Povprečna plača ruskega delavca znaša 189 rubljev na mesec, to je 151 lir; (100 rubljev velja okoli 80 lir.) V orožarnah Kaganovič prejema delavci na mesec sledeče plače: najnižja plača 105.87 rubljev (85 lir), najvišja 420 rubljev (256 lir). Ravnatelj tvornice pa prejema mesečno 2000 rubljev (1600 lir), glavni inženir 2000 rubljev. - V čevljarski tvornici v Sokorohodu pri Moskvi so plače še nižje. Velika večina delavcev dobiva mesečno po 152 rubljev (91.60 lir), najvišje plačani pa po 250 rubljev (200 lir).

Važno je, koliko more ruski delavec z rublji kupiti. Pisatelj je primerjal cene blaga na Francoskem s cenami v Rusiji. Cene obleki, obutvi in vsem industrijskim izdelkom so v Rusiji zelo visoke, mnogo višje kot v Franciji ali Italiji. Za par moških čevljev mora dati ruski delavec v prosti trgovini do 100 rubljev (80 lir), to je polovico svoje mesečne plače, za zimsko suknjo 225-350 rubljev (180-280 lir), za kar mora služiti 38-58 dni! Obleke iz slabega blaga stanejo 180-550 rubljev. *«Kamorkoli sem šel,»* - pravi socialistični voditelj - *«povsod sem videl same slabo oblečene ljudi, ki se jim je na obrazu poznalo, da imajo premalo hrane.»*

Za nekatera živila, - kruh, sladkor, riž, meso - so cene take ko pri nas, druga pa so dvakrat, trikrat dražja, posebno mleko, maslo, sir, kolonialno blago, slanina.

Končna sodba je ta: *Ruski delavec ima najbolj revno plačo, draginja pa je večja kot v drugih evropskih državah.* Zasluži manj kot delavec drugod, plačati pa mora za blago več!

Toda najhujše je, da je ruski delavec izgubil vsako prostost. Tovarne stražijo vojaški oddelki. Med delavci vohunijo komunistične celice. Kdor izreče le besedico proti komunistom, ga ovadijo in gre v ječo, pregnanstvo ali pa pred puške.

Delavec ne sme svobodno izbirati dela, ne sme se brez dovoljenja seliti iz kraja v kraj.

Delavska stanovanja so po veliki večini zelo slaba. Zakaj v mestih je l. 1920. živelo 21 milijonov ljudi, leta 1936, pa 42 in pol milijona. Vse hiše so postale družabna last, zasebniki hiš ne smejo več zidati, država pa jih je postavila zelo malo, ker je porabljala velikanske svote za oboroževanje, za stranko in propagando. V Moskvi stanujejo povprečno v *treh* sobah *štiri* družine. Družinsko življenje se v tej tesnobi razkaja. Po mnogih sobah je tako: po sredi sobe je s kredo zarisana črta, na desni so slam-

nata ležišča za družino s petimi osebnimi, na levi za družino z osmimi. V teh zatohlih, natrpanih luknjah razsaja jetika; življenje je neznosno. Kuhajo si navadno na samovarju ali pa jedo v ljudskih kuhinjah. Res je, kar je dejal neki naš goriški rojak, ki so je letos vrnil iz Rusije (imena ne povemo, ker je ženo in otroke začasno moral pustiti tam): «Krave in voli imajo v naših hlevih lepša stanovanja kot delavci v sovjetskih mestih!»

Delavci morajo biti zavarovani. Dobijo podporo v boleznih, ob smrti, po nezgodah. Toda vse prispevke morajo sami plačevati, podjetje ne plača zanje nič.

Kako je z brezposelnostjo? Komunisti trdijo, da v sovjetski državi ni brezposelnih. Brezposelnih delavcev je na stotisoče, a komunistična država zanje od l. 1935. dalje sploh ne skrbi. Brezposelni ne dobijo nobene podpore. Če se pa brezposelni oglasijo za delo, jih delavni urad prisili, — če niso strokovno izobraženi — da morajo odpotovati na težka, nevarna dela v pokrajinah od Ledenej morju ali v Sibiriji, kjer delavci v mrazu, ob slabi hrani in brez tople obleke v velikih množinah umirajo.

Človek ni nič; država je vse. «Imel sem občutek», — pravi socialistični vodja, — «da so delavci samo kolesa velikanskega stroja. Navidez je delavec gospodar, a v resnici sme delati samo to, kar mu ukažejo.»

Komunizem, je obljubljal ruskemu delavcu svobodo in kruh, a ga je pahnil v nezaslišano sužnost in bedo, kakršne ne pozna delavstvo v drugih evropskih državah. To je uspeh dvajsetih let komunizma v Rusiji! Pri tem pa treba pomisliti, da se delavcem godi še najbolje, zakaj oni so po komunističnem nauku vodilni sloj komunistične države. Kako pa živijo kmetje, ki še vedno tvorijo pretežno večino sovjetskega prebivalstva?

KAKO SE GODI KMETOM.

Komunisti so v oktobru 1917 pogladi kmečke množice v revolucijo s klicem: «Ljudstvu zemljo, kruh in mir!» Ruski kmet, ki je stoletja hrepnel, da bi postal samostojen na zemlji, ki je bila dotodaj državna in plemiška, si je dejal: «Zdaj je prilika, da pridem do svoje zemlje!» Kmetje so si zemljo sami razdelili, tako da je l. 1919. bilo 97% rodovitne zemlje v zasebni lasti, le 3 odstotki so ostali državi. Kmetje so si začeli celo razdeljevati zemljišča vaškega «mira», t. j. sososke, ki je bila lastnik občinskega zemljišča («gmajne»). Na tej zdravi podlagi samostojnih malih in srednjih kmetij bi se bila mogla pomlajena ruska država krasno razvijati. Kmečkemu stanu se je obetala doba procvita in gospodarskega blagostanja.

Toda komunistom ni bilo všeč, da je nastalo na milijone samostojnih posestev, ki so zasebna last kmetov. Saj oni so nasprotniki zasebne lastnine, saj zahtevajo, da mora vsa zemlja postati državna last. Po komunističnem programu morajo samostojni kmetje izginiti in se spremeniti v kmečke hlapce pod vodstvom komunističnih uradnikov. Zato se je komunizem pripravljal, da začne boj proti kmetom in jim odvzame zemljo.

V letih 1919 - 21 so sovjeti prvič poskusili uničiti samostojnega kmeta. Vojaške čete so kmetom pobirale pridelke. Toda kmetje so se uprli — niso hoteli delati le za državo. Puntali so se proti nasilnim zaplembam žita in drugih pridelkov; po mnogih pokrajinah so kmetje pomladi 1921 posejali le za svojo družino. Ko je istega leta pritisnila suša, je izbruhnila lakota, kakršne svet še ni videl. Nad 35 milijonov ljudi je bilo radi lakote v nevarnosti za življenje. Računajo, da je radi lakote in njo spremljajočih kužnih boleznih v letih 1920 - 22 pomrlo nad 10 milijonov ljudi. Razpoloženje kmečkega ljudstva proti sovjetom je jasno izrazil star kmečki možak na III. sovjetskem kongresu, ko je komunističnim ministrom zaklical: «Zemlja je naša, kruh pa je vaš, vode

so naše, ribe pa vaše; gozdovi so naši, a les je vaš!»

Komunistični voditelji so se prestrašili, da jih obupano kmečko ljudstvo vrže ob tla. Zato je Lenin v aprilu 1921 oznanil «novo gospodarsko politiko». Javno je obljubil, da sovjetska država prizna malim kmetom gospodarsko samostojnost. Dovolil je zasebno trgovino z žitom in drugimi kmečkimi pridelki. Namesto nasilnih rekvizicij so uvedli dohodninski davek v pridelkih.

Kmečki stan je torej zazdal *zmagal*. Začel se je lepo razvijati. Leta 1923. je bilo v sovjetski državi 23 milijonov samostojnih kmetijskih posestev. Ker so sovjeti pustili te svobodne kmete na miru, se je v kmetih spet zbudilo veselje do dela. Kmalu se je izkazala stara resnica, da nasplošno kmetijstvo največ prinaša, če obdeluje zemljo samostojni kmetovalec, ki se zaveda, da mu pridno in umno delo prinaša koristi.

Toda komunisti so izvedbo svojega načrta, da uničijo samostojnega kmeta, opustili samo začasno. Vedno so mislili na to, da zasebne kmetije kmetom vzamejo in ustanovijo iz njih skupna (kolektivna) komunistična gospodarstva. Čim je lakota prenehala in je v par letih mlado zasebno kmetijstvo pridelalo dovolj živeža za kmečko in za mestno prebivalstvo, so sovjeti začeli izvrševati širokopotezen načrt za združabljenje vse zemlje. Pri tem so iskali prilik in razlogov, da kmečki stan razcepijo in potegnejo na svojo stran najbolj revne kmete, bajtarje, kočarje, bednjake. Ta razkol se jim je deloma posrečil.

KOMUNISTI PROTI KMETOM.

V letih nove gospodarske politike, ko je država dovolila zasebne kmetije, se je ruska vas polagoma izpremenila. Pridni, umni gospodarji so si kaj prihranili in si dokupili nekaj več zemlje, leni, pijanci, nemarneži pa so svojo zemljo zapravili in so obubožali. V kmečkem stanu so se pojavili bedni bajtarji (bednjaki), srednji kmetje (srednjaki) in veliki kmetje (kulaki).

Kdor je zemljo obdeloval s tujimi močmi, s hlapcem, dekle ali dninarjem, so mu pravili kulak. Komunisti so začeli hujskati bednjake proti kulakom, češ da ti bogatejši kmetje izkoriščajo reveže. Komunistična stranka je ukazala, da se smejo v vaše sovjetke voliti samo bednjaki; ti so na povečanje komunistov začeli bogatejše kmete pritiskati in preganjati. Leta 1926. so že začeli kulakom nalagati zelo težke davke, zahtevali so od njih za davke skoro ves pridelek. Dostikrat se je zgodilo, da so vaški sovjeti kar sklenili, naj se zemlja na novo razdeli, in pri tem so pridnim gospodarjem porabali najboljše zemljišča. Toda to se takrat ni še zgodilo povsod. Šele leta 1930. je Stalin izdal odlok za vso državo, ki določa, naj se kulakom zapleni sploh vse premoženje. S tem odlokom je komunizem drugič stopil v odprt boj proti zasebnim kmečkim posestvom.

Groza pretrese človeka, ko v sovjetskih časopisih in knjigah bere, s kakšnimi sredstvi so komunisti iztrebili imovite kmete, druge pa prisilili, da so se odpovedali vsemu premoženju in stopili v kolektivna gospodarstva. V par letih so uničili nad 900.000 najlepših in najbolj donosnih kmečkih posestev. Kulake so močno obdavčili, jim vzeli pravico kupovati v državnih konsumih, jim odvzeli vse politične pravice. Po Stalinovem odloku pa so jih z družinami vred nage in bose izgnali iz hiš in posestev ter poslali v pregnanstvo. Na tisoče kulakov so kar pobili. Več kot pol milijona kulakov in srednjakov so poslali za kazen v severne gozdove, kjer jih je velika večina v ledenem mrazu, ob slabi hrani in trdem delu pomrla. Ti reveži so bili brez vsake krivde. Po podatkih, ki jih je zbrala ruska socialistična stranka in jih je priobčil list «*Courrier Socialiste*» v Parizu, je bilo l. 1935. v sovjetskih ječah, taboriščih in v izgnanstvu nad 7 milijonov oseb. Od teh je v ječah sovjetske policije 500.000 ljudi, nad 1 milijon in pol jih je zaprtih v taboriščih, okoli 5 milijonov pa je izgnancev, ki morajo v daljnih, pustih pokrajinah opra-

vljati prisilna dela. Med temi je velika večina kmetov. Res, komunisti so krasno osvobodili kmeta in delavca!

Isti socialistični list je priobčil 29. novembra 1935 pismo mladega komunista, ki je bil pregnan v sibirsko taborišče, ker je pristaš Trockega. Delam v vodi do pasu, radi skorbuta so mi izpadli vsi zobje. Pomagajte mi! Okoli mene ljudje pomirajo kot muhe. Rešite me! Tako se je godilo komunističnemu pregnancu — zdaj si lahko mislimo, kaj morajo pretrpeti krščanski kmetje in njih družine! Večino je že rešila smrt.

Istčasno pa so komunisti z vso silo pritiskali na bednjake in srednjake, naj se odrečejo zasebnim posestvom in naj se pridružijo kolektivom (skupnim gospodarstvom). Da si rešijo golo življenje, so se kmetje po veliki večini vdali. Preden pa so pustili svoja posestva, so skušali poprodati, kar so mogli. V času prisilnega združabljenja zemlje so ruski kmetje poklali več ko polovico goveje živine! Medtem ko so v Rusiji l. 1928. našli 70.5 milijonov glav goveje živine, je l. 1932. bilo le še 29.2 milijonov goved.

Gospodarske posledice uničenja samostojnih kmečkih posestev so se brž pokazale. Proizvodnja žita, krompirja in drugih glavnih pridelkov je takoj padla. Spet se je izkazala stara resnica: Če kmet ni več na svojem, če je tlačan, izgubi veselje do dela.

KOLEKTIVNA GOSPODARSTVA.

Kako so ustrojena kolektivna gospodarstva? V Rusiji imajo dve glavni vrsti teh gospodarstev: *sovhoze* in *kolhoze*. Sovhozi so državna kmetijska podjetja. Navadno obsegajo 30.000 do 60.000 hektarjev. Glavni namen teh posestev je, da so vzorne kmetije, ki naj pospešujejo napredek umnega kmetijstva. Voditelje imenuje država, na posestvu delajo kmečki hlapci, ki dobivajo plačo, nekaj v denarju, nekaj v živilih. Skupna vrednost te plače znaša od 120 do 200 rubljev letno (72 do 160 lir). Državna posestva so se deloma obnesla, ker so

obdelala zelo velike površine (9 milijonov ha) prej puste zemlje. Tudi je res, da sovhozi radi bednih plač in strojnega obratovanja donajajo državni blagajni znatne dohodke. Toda kmečki hlapci pri tem stradajo.

Nekaj drugega pa je *kolhoz*. To je skupno kmečko gospodarstvo, v katerem so združena nekdanja samostojna posestva. Kolhozov je dvoje vrst: artel in komuna. «Artel» se imenuje takšno skupno gospodarstvo, v katerem je postalo vse nekdanje zasebno imetje (zemlja, orodje, živina i. t. d.) skupno; članom ostane le hiša, vrtič in živina za domačo potrebo. «Komuna» pa je gospodarstvo, v katerem je vse imetje skupno. Več ko 90% kolhozov ima sedaj obliko artela. To pomeni: kjer so le mogli, so nekdanji samostojni kmetje skušali ohraniti vsaj svoje stanovanje, vrtič in kravo za svojo zasebno porabo. Člani kolhoza morajo delati po ukazih vodstva, ki ga dejansko imenuje komunistična stranka. Dnevno delo teh kmečkih dinarjev, ki morajo delati po ukazih poglavarja artela, opisuje Citrine, ki si je ogledal kolhoz v Posterševu. Kmečki delavci so razdeljeni na tri kolone. Na vsako kolono gleda z vzvišenega mesta paznik, ki si zapisuje, koliko je vsak dinar izvršil v enem dnevu.

Ruski kmet pa še vedno hrepeni, da bi spet postal na svoji zemlji svoj gospod. Nasilno ponižan v hlapca se natiho, a zagrizeno upira podružabljenju. Donos kolhozov je zelo majhen. Stalin je ob zaključku prve petletke l. 1933. moral javno priznati, da od 210.000 kmetijskih kolektivov komaj par tisoč dela z dobičkom, vsi drugi pa z zgubo! Dan za dnem čitamo v sovjetskih listih samih, da so se kmečki hlapci uprli oddaji žita, da so porezali sadna drevesa, pokvarili stroje v kolhozih.

Tihi, a vztrajni odpor kmečkega življa, ki je bil oropan samostojnosti, je komuniste prisilil, da so v februarju 1935 izdali novo postavo o artelih. V tej so dovolili kmetom nekaj malega (omejene) zasebne lastnine. Stalin je bil že v januarju 1934 prisiljen, da

spričo odpora kmetov prizna popoln polom čisto komunistične komune in da obča kmetom delno zasebno lastnino.

Po novi postavi ima kmet v artelu pravico do osebne uporabe kmečke hiše in do vrta v izmeri četrtnine do polovice hektarja, ki pa se ponekod sme povišati na 1 ha. Za osebno uporabo dobi iz združne reje eno kravo, dve teleti, 1 ali 2 svinji, do 10 ovac, perutnino in do 20 panjev. Od čistega dohodka artela dobi eno tretjino država za davke, eno tretjino porabi artel za lastno obratovanje, ena dvanajstina gre v razne fonde, a člani si razdelijo ostalo, približno eno četrtno. Izračunali so, da član artela letno za služi približno 100 rubljev (80 lir)! S tem se mora preživljati vse leto. Polovico mu artel izplača naprej. Ni čuda, če vlada med kmečkimi dninarji silna revščina! Vendar pomeni ta zakon neki napredek, ker je komunizem priznal kmetu vsaj nekaj malega zasebne lastnine.

Opomniti moramo še, da je ostalo še nekaj samostojnih kmetij, ki jih kolektivna gospodarstva niso še požrla. Teh je bilo l. 1936. še okoli 2¹/₂ milijona. Toda sovjeti jih skušajo zlepa ali zgrda spraviti v kolektive.

ZA SVOBODO VERE.

Znano je, da komunizem smrtno sovraži vsako vero, posebno pa še krščansko. Še nikoli ni Kristusova Cerkev imela bolj srditega in mogočnega sovražnika, kot je zdaj komunizem. Dolgoletno preganjanje kristjanov v Rusiji je najbolj krvavo in nečloveško, kar jih je človeštvo v svoji zgodovini doživelo. Komunizem se v Rusiji trudi, da bi izbrisal iz src vsako sled verskega življenja. Po načrtu za »brezbožniško petletko« bi se morale do konca l. 1937. vse cerkve — itak jih ni več mnogo ostalo! — podreti ali spremeniti v dvorane ali skladišča.

Krščanska Cerkev v Rusiji je v teh dvajsetih letih prestala nezaslišano trpljenje. Komunisti so predvsem hoteli iztrebiti duhovnike. Po podatkih ruskega lista »Voskresnoje Čtenje«

(Varšava, 1936, št. 7) so boljševiki pobili ali zaprli v ječe in kazenska taborišča nad 40.000 duhovnikov. Samostane so prav vse razgnali in menihe večinoma pobili. To krvavo preganjanje duhovnikov traja še vedno. Jeseni 1935 se je duhovniku Medvedevu posrečilo zbežati iz zloglasnega taborišča Bamlag v Vzhodni Sibiriji. Povedal je, da v tem taboru živi nad 500 duhovnikov. Ker nimajo dovolj hrane, ker morajo v strašnem mrazu lahko oblečeni delati 12 - 15 ur, naglo umirajo. Pri gradbi železnice Bajkal-Amur dela več sto duhovnikov, med njimi 25 škofov, ki so bili pregnani sem. Komunistični pazniki ravnaajo z jetniki zverinsko, jih mučijo in pretepajo. Lakota, mraz, kužne bolezni razsajajo med njim. Toda v tej grozni stiski pošilja Bog ruskim mučencem, duhovnikom in laikom, posebno milost, da junaško vztrajajo v veri in da voljno in vedro prenašajo trpljenje ter veselo umirajo.

Poleg duhovnikov je v pregnanstvu in v ječah na stotine vernih kristjanov, kmetov, delavcev, žensk, otrok, ki so jih boljševiki zaprli radi vere. Zalotili so mater, da je učila moliti očenaš svojega otroka — pa so pognali celo družino v sibirsko taborišče. Zadržuje, da kdo pokaže javno, da je veren — in konča v barakah taborišča, ki je ograjeno z bodečo žico in zastraženo.

Jeseni 1935 so komunisti raztrosili po svetu novico, da bodo dovolili versko svobodo. Obljubili so, da bodo izpustili zaprte duhovnike in škofo iz ječ in taborišč, čim bo nova ustava potrjena. Po evropskih listih, ki so komunizmu prijazni, je zašumelo: »Sovjetska država bo priznala svobodo vere! Vse obtožbe, da komunisti preganjajo kristjane, so prazne!« Toda ali se je v resnici kaj izpremenilo?

Res je, da se je lani način protiverske borbe izpremenil. Sovjetska vlada je začutila, da velika večina ljudstva noče o protiverskem boju nič slišati. Komunističen list »Pravda« je l. 1936, večkrat tožil, da so komunisti v borbi proti veri preveč leni in zaspani, medtem ko so kristjani goreči in delavni.

Da ljudstva še bolj ne razkači, je Stalin letos ukazal, naj se boj proti veri vrši bolj tiho, tajno, *brez hrupa*; a vendar morajo komunisti odločno delati naprej, dokler se vera popolnoma ne iztrebi.

Ta Stalinov ukaz ima še en tihoten vzrok. Sovjetska vlada je zadnja leta stopila v tesne zveze z nekaterimi zapadnimi državami. Leta 1935. je sklenila zavezniško pogodbo s Francija in s

Češkoslovaško.

V mednarodni politiki sovjetska vlada večkrat išče pomoč Anglije. Sovjetski diplomati so pri svojem delu bridko občutili, da zapadni kulturni narodi preganjanje kristjanov v Rusiji obsojajo. Sporočili so zatorej Stalinu, da to ugledu Rusije zelo škoduje. Tudi komunistična stranka v Franciji se je pri-

tožila, da ne more naprej, ker jo vse napada radi preganjanja ruskih kristjanov. Tudi zato je Stalin ukazal, naj delajo proti veri bolj tiho, bolj previdno.

Ali se je položaj duhovnikov in vernikov res kaj zboljšal? Da, a le navidez. Prej so zapirali duhovnike, ker so bili duhovniki; zdaj one redke, ki so še v svetu, zapirajo pod obtožbo protisovjetske propagande ali vohunstva.

Nova ruska ustava navidez obljublja versko svobodo. Ta osnovni zakon sovjetske države pravi: «Da se delavcem zagotovi svoboda vesti, se cerkev loči od države in šola od cerkve in se vsem državljanom zagotovi svoboda veroizpovedi in protiverske propagande.» Kako lepo se to bere! Kako spretno je

v tej postavi resnica pokrita s tenčico svobode!

Cerkev se loči od države! Država hoče cerkev uničiti! Šola je protiverska, šolske knjige so polne bogokletij in smešenja vere. Svoboda veroizpovedi je pa razvidna iz drugih sovjetskih postav. Kdor poučuje brez dovoljenja oblasti otroka pod 18. letom verske resnice, se kaznuje z ječo ali

Mara Kralj: Mati božja.

pregnanstvom. Temu pravijo komunisti «svoboda vere!» Dovoljena in z milijoni rubljev podpirana je protiverska propaganda. Ni pa dovoljena verska propaganda, niso dovoljeni verski listi, verske knjige! Duhovniki še vedno ne smejo javno razlagati evangelija in pridigati. Brez propagande, brez dušnega pastirstva pa Cerkev ne more svobodno živeti. Za navidez lepimi besedami sovjetske ustave o «svobodi vesti» se skriva odločni, peklenski namen, uničiti vsako versko življenje!

Toda Cerkev božja bo prej ali slej prišla iz katakomb. Po ruskih izbah, po barakah taborišč, po podstrešjih, v ječah se vsak dan skrivoma darujejo svete maše. Jetniki sede okoli mize, med njimi je duhovnik v obleki de-

lavca ali rdečega miličnika. Na mizi je zemlja in čaša vina. Duhovnik moli, spregovori posvetilno molitev in obhaja svoje sotrpine. Iz teh čistih žrtev bo vstala krščanska Rusija.

POGLED V BODOČNOST.

Komunizem vlada v Rusiji že dvajset let. Veliko je porušil, malo zgradil. Objubljal je svobodo delavcu in kmetu in je oba spravil v sužnost. Delavec živi pod vojaško disciplino, v nenavadni revščini, je slabo plačan, slabo stanuje, bedno je in se slabo oblači. Kmet je postal državni hlapec. tlačan: kakor so pri nas graščinski valpti gonili tlačane na delo, tako gonijo sovjetski pazniki kolone kmetov na državne njive. Razlika je le ta, da so ruski tlačani večinoma raztrgani in lačni.

Odpor ruskih kmečkih množic je važno znamenje za bodočnost. Kmet hrepeni po lastni zemlji, noče biti hlapec. Sam hoče biti gospodar v domači hiši, na domačem posestvu, ki je zdrava podlaga družini. Veliko število otrok v kmečkih družinah kaže, da je ruski kmečki stan v jedru tudi moralno zdrav. Ob teh milijonskih mno-

žicah kmečkega ljudstva, ki molče trpi, a se trpeč upira komunizmu, se bo komunizem ali spremenil ali pa zmajal in razbil.

Hrepenenje po lastni zemlji, po lastnem domu je združeno tudi s hrepenenjem po osebni svobodi. Ruski človek, tako strahovito stiskan od komunizma, koprni po svobodi. Velik del tega naroda hrepeni posebno še po verski svobodi. Tisoči in tisoči ruskih kristjanov - duhovniki, kmetje, delavci, žene, škofje - so dali svoje življenje za Kristusa. Milijoni še skrivoma molijo in v solzah prosijo Boga, naj jih reši tega silnega preganjanja. Kri krščanskih mučnikov bo osvobodila Rusijo. O tem ni dvoma. Kdaj se bo to zgodilo in kako, ne vemo. Vsakdo pa, kdor se resnično in pravično bori proti komunizmu in njegovim znotam, pripomore k odrešenju Rusije. Čimprej se komunizem zruši, temprej bo nesrečni ruski narod rešen. Pa tudi ves svet bo rešen nevarnosti, ki preti človeški svobodi, družini, narodom, Cerkvi, miru in napredku sveta od rdeče kuge. V tem je globoki smisel molitve, v kateri se vsak dan združuje vesoljna Cerkev: «Rešenik sveta, reši Rusijo!»

ODKRITJE ZLATIH POLJAN

L. 1834. je plul iz Francije proti Ameriki parnik, poln izseljencev. Med obupanci, ki so zapuščali staro domovino, je bil tudi neki enaintridesetletni Janez Avgust Suter, doma iz Švice, kateremu se je iz Evrope zelo mudilo, kajti razna sodišča so ga iskala zaradi tatvine, ponarejanja menic in gospodarskega poloma. Otroke in ženo je bil pustil kar doma. V Parizu si je prisleparil denar za vožnjo v novi svet.

Izkrca se je v New-Yorku. Dve leti se je ubijal z različnimi poklici. Bil je zaporedoma težak, zobni zdravnik, lekarnar, krčmar. Krčma mu je nesla in lahko bi živel mirno in brez skrbi. A življenje ga še ni bilo utrudilo. Vleklo ga je naprej. Prodal je gostilno,

šel proti jugu in kupil kmetijo. Tudi to se mu je obneslo. Ni mu pa bilo dano, da bi užival sadove svojega dela. Videl je, kako so mimo njegove hiše romali proti divjemu zapadu številni trgovci s kožuhovino, lovci, vojaki, iskalec zlata in pustolovci. Zapad! Ta beseda je takrat vplivala s pravljlično močjo. Tiste čase je bilo velikansko ozemlje Združenih držav Severne Amerike med Atlantskim in Tihim oceanom še precej nepreiskano in skoraj nič naseljeno. Vedeli so pač, da so v začetku nepregledne ravnine, porasle s travo. Edini prebivalci teh step so bili nemirni indijanski rodovi. Ob koncu obširnih planjav pa se dvigajo visoke gore, za katerimi da je Kalifornija, bajna dežela, katere nih-

če prav ne pozna, ki pa menda skriva neznanske zaklade. O Kaliforniji so se tiste čase širile najčudovitejše vesti.

Kdo pameten se bo čudil, da je dvignilo tudi Suterja, ki je imel v sebi nekaj pustolovske krvi. L. 1837. je prodal vse, kar je imel, in opremil odpravo z vozovi, konji in bivoli. S sabo je vzel deset ljudi (pet misijonarjev, dva častnika in tri ženske). Napotil se je proti zapadu v neznane kraje.

Pot je bila dolga in utrudljiva. Ženske so radi naporev kmalu umrle, častnika sta potnike zapustila, samo Suter in misijonarji so koncem oktobra 1838. dospeli do obrežja Tihega oceana. Misijonarji so ostali v trdnjavi Van Couver in tudi Suterja so svarili pred nadaljnjim potovanjem. Ponujali so mu celo službo. A Suter ni odnehal. Najel je majhno jadrnico in odjadral. Veter ga je dolgo nosil po morju. Končno je le pristal v Kaliforniji ob zapuščeni ribiški vasi, ki se je po neki frančiškanski misijonski postaji imenovala San Francisco. Pred sto leti klaverna vas, danes večmilijonsko mesto. Takrat so ti krajci spadali k mehikanski državi. Pa tudi Rusi so si lastili pravice do njih. Bile so to najrodovitnejše, najbujnejše ameriške pokrajine, a zelo zanemarjene. Manjkalo je ljudi, reda, vsega.

Suter je koj spoznal, kaj bi se dalo tu napraviti. Naslednji dan je šel do guvernerja v mesto Monte Rey in ga prosil, naj mu dovolj ustanoviti obširno naselbino z imenom Nova Helvecija (Helvecija = Švica). Guverner mu je takoj dal dovoljenje za deset let.

Nekaj mesecev za tem se je vila dolga vrsta voz ob reki Sacramento. Spredaj je jahal Suter. Spremljalo ga je nekaj belih ljudi in 150 domačinov. S sabo so imeli vozove, govejo živino, osle, semena, poljedelsko orodje, skratka vse, kar so potrebovali. Pred njimi so se razprostirali velikanski pragozdi. Te so zažgali in pod pepelom se je pokazala rodovitna zemlja. Takoj so začeli z delom. Niti orati ni bilo treba. Zemljo so kar posejali. Nato so jeli graditi skladišča, ograde za ži-

vino, hiše za ljudi; izkopali so tudi potrebne vodnjake. Iz bližnjih naselbin pa so jeli prihajati novi delavci.

Uspeh je bil nepričakovan, velikanski. Setev je že prvo leto bogato obrodila. Žitnice so postajale premajhne, črede so se namnožile na tisoče. Naselbina je vedno bolj cvetela. Suter je dal izkopati dovodne in odvodne jarke, graditi mline in poslopja. Vse mu je tako uspelo, da je z žitom lahko trgoval na debelo in ga izvažal daleč naokoli. Nasadil je tudi mnogo sadnega drevja in tudi vinska trta se mu je obnesla. Bil je na vrhuncu svoje moči, eden najbogatejših ljudi na svetu in v svoji deželi kakor knez.

Tedaj se je spomnil, da je v Evropi zapustil ženo in tri otroke. Pisal jim je in jih povabil k sebi.

V januarju l. 1848. se je zgodilo nekaj zelo usodnega. Suter je poslal tesarja Marshalla daleč proč na eno svojih kmetij. Naročil mu je, naj tam zgradi novo žago. Marshall pa se je koj drugi dan vrnil ves razburjen. Šel je k Suterju, ga vlekel v sobo, zaklenil vrata in tresoč se potegnil iz žepa prgišče peska, v katerem se je lesketalo nekaj svetlih zrn. Povedal je, da je to našel pri kopanju. Morda je zlato. Suter je postal pozoren. Preizkusil je svetlo kovino. Izkazalo se je, da je res zlato.

Naslednji dan je Suter jahal tja, kjer je Marshall našel zlato. Preiskal je tla in vodo. Našel je velike množine zlata. Tudi pridobivanje je bilo zelo lahko. Treba je bilo vzeti primereno sito, pesek malo presejati in kmalu so se pokazala zlata zrna.

Suter je bil vesel. Zlata je bilo mnogo. Suter je vedel, da je sedaj najbogatejši človek na svetu.

Nekaj časa je bil res. A kmalu se je novica o zlatu razvedela. Neka žena je kakemu mimoidočemu vse izklepetala in mu pokazala tudi nekaj zlatih zrn. Neverjetno naglo se je širil pohlep po zlatu. Suterjevi delavci, katerih je bilo na stotine, so vsi pustili svoje delo in drli k novi žagi, da bi tam hitro obogateli. Čez noč je bila vsa prej živahna in dobro ure-

jena velikanska naselbina zapuščena. Mesto vzornega reda je nastopil nered in brezpravje. Obširno gospodarstvo je propadlo, živina poginila ali podivjala, gospodarska poslopja so se podrla.

Glas o zlatu pa je v par mesecih preletel ves svet. Posledice so bile strašne. Ljudje so popuščali delo, uradniki službe, mornarji so uhajali z ladij. Neskončne vrste so drle proti zlati deželi. V Suterjevi deželi je začela prevladovati pravica pesti in revolverja. Ti iskaleci zlata so poklali Suterjevo živino, kolikor je je še ostalo; zasedli so njegove hiše, pojedli zaloge hrane in pokradli njegove stroje. Suter se ni mogel braniti, kajti čete, katere je sam sestavil za brambo svoje dežele, so ga tudi zapustile. Postal je berač.

Tok ljudi pa ni prenehal. Samo iz New-Yorka je l. 1848. odplulo 100 ladij, polnih zlata lačnih ljudi. Tudi iz Evrope so privrele velikanske množice. Na kraju, kjer je bila prej majhna ribiška vas San Francisco, je hipoma zraslo mesto barak in šotorov.

Suter se pa še ni vdal v usodo. Ko je bil najbolj reven, je prispela k njemu žena s tremi že odraslimi sinovi. Suter se je z njimi umaknil daleč proč od zlati poljan na eno svojih najbolj samotnih kmetij. Tam se je znova lotil poljedelstva in živinoreje, vse seveda v manjšem obsegu, a z nič manjšim uspehom.

Na zlate poljane pa ni pozabil. Čakal je samo ugodnega trenutka, da nastopi s svojimi zahtevami. Najstarejšega sina je kmalu poslal v Washington na visoko šolo, da se je tam izučil za pravnega doktorja.

Pravi trenutek je prišel l. 1850. Kalifornija je bila tedaj sprejeta v državno zvezo Združenih držav Severne Amerike. Nova državna uprava je napravila red in je pripomogla pravici in zakonitosti zopet do veljave.

Tedaj je Suter začel svojo pravdo, ki spada gotovo med največje, kar jih pozna zgodovina. Tožil je 17.221 farmerjev (kmetov), da so se nezakonito

naselili na njegovi zemlji; zahteval je, naj ukradena posestva zapustijo. Zahteval je, naj mu država Kalifornija izplača odškodnino 25 milijonov dolarjev, ker si je ceste, mostove, nasipe itd., katere je zgradil on, kar prisvojila. Od Združenih držav je zahteval tudi 25 milijonov dolarjev kot odškodnino za uničeno premoženje. Poleg tega je hotel imeti tudi delež na izkopanem zlatu. Mesto San Francisco je trdil, da je zgrajeno na njegovi zemlji. Vse te zahteve je podprl z lastninsko listino, katero mu je bil pred leti izstavil guverner tistih krajev.

Pravda je trajala štiri leta in je šla skozi vse instance, 15. marca 1855. so izrekli razsodbo. Nepodkunjivi sodnik Thompson, najvišji uradnik Kalifornije, je priznal Suterju popolno in nedotakljivo pravico do zemlje, katero je hotel imeti.

Suter je mislil, da je na cilju. Ali zopet se je motil. Sedaj pa ga je zadel udarec, od katerega si ni več opomogel.

Ko se je razsodba razvedela, je v San Franciscu in v vsej državi izbruhnili vihar sovraštva proti Suterju. Tisoči in tisoči so se zbrali, napadli sodno hišo in jo zažgali. Iskali so sodnika, da bi ga ubili. Med razgrajaci so bili posestniki, katerim je pretila izguba premoženja, še več pa je bilo cestne sodrge, ki je povsod iskala prilike za ropanje. Tolpe teh ljudi so se razlile po vsej deželi. Uničile so Suterju še tisto, kar mu je ostalo. Hoteli so umoriti tudi njega, a se je rešil. Pač pa je izgubil svoje tri sinove: eden se je ustrelil, preden ga je razdivjana množica zajela, drugega so ubili, tretji je na begu utonil.

Suter je ostal sam in um se mu je omračil. Odnehati pa ni hotel. Sedaj mu ni bilo več za denar in premoženje, sedaj mu je šlo za pravico. Začel je pravdo znova, a dokončal je ni. Živel je pač še 25 let z edino mislijo, da se mora storjena krivica popraviti. Zadoščenja ni dočakal. Umrli je kot berač l. 1880. Pravda za San Franciscu pa še danes ni končana.

PRED STO LETI = Rado Bednarik

Nemara ga ni med bralci, ki se mu ne bi bila porajala misel, kako je bilo tod pred sto leti. Še otroci smo čuli iz starejših ust hvalo nekdanjih lepih časov; pa je dedek jel pripovedovati: to je bilo otorej, ko sta se z rajno vzela in je bilo vina toliko, da so ga v škafe nalivali, nato pa taka huda zima, da ni bilo moč spati v suhoti in so se ljudje in živina vkupe tiščali zavolj zmrzline; navrh pa še lakota, da so ljudje lub z dreves obirali. - To smo zijali pri takem bajanju in zastrmeli v sivo davnino.

Daleč, daleč se nam je zazdela in vendar sto let ni taka doba, posebno ne, če meriš rast narodov in držav. Je pa vendar tolikšna, da se v sto letih začuda marsikaj spremeni. Šege in govor, noša in jelo, zidava pa občila, cele vasi zginejo in druge zra-stejo, iz novih potreb, novih razmer.

Za Francozi pride Metternich.

Pa poslušajte torej, da vam zdajle malce povem o takih davnih in bližnjih zgodbah.

Francoske puške so l. 1813. pri Lipskem umolknile. Korziški orel Napoleon je uklenjen moral na Sv. Heleno. Nad temi kraji je zavladal zopet Dunaj. Toda svobodoumna načela francoske revolucije in pametni način vladanja francoskih guvernerjev so pustili v ljudeh dober spomin. Načelo svobode narodov in osebnih pravic posameznikov se ni dalo zatreti. Dolgih trideset let je tlelo. Avstrijski državni kancler Klement Metternich je bil zoper človeške pravice; čemu svoboda in enakost, se je rotil še na ljubljanskem kongresu; čemu udeležba ljudstva pri vladanju; zakaj izenačenje družbe; niso narodi vir državne oblasti, marveč le kralji, grofje in baroni. Narode, ki terjajo svobodo, je treba tiščati ob tla. Zato so Rusi, Prusi in Avstrijci l. 1815. sklenili »sveto zvezo«, da se Metternichova načela izvedejo. Toda l. 1848. je dotlelo in švignilo izpod pepela. Ita-

lijanski narod se je jel zedinjevati v močno državo. Tako so tudi drugi narodi terjali pravice v javnosti, kmetu so se odpele spone podložništva, na svojem gruntu je postal kralj.

Taka je v obrisih zunanja politična slika vrenja in trenja tudi v Ilirskem kraljestvu. Avstrijci so namreč l. 1816. združili naše kraje, Koroško in Kranjsko v ilirsko kraljestvo. Ime »Ilirija« je bilo pri ljudstvu v dobrem sluhu izza Francozov in ga zato avstrijski računarji, ki so deloma ohranili tudi staro upravo, niso hoteli odstraniti. Po vseh večjih trgih so bile okrajne sodnije, v glavnem mestu pa civilna in kriminalna deželna sodnija. Za vse te dežele je bila prizivna sodna gosposka v Celovcu. Poleg okrajnega sodnika, ki je bil običajno tudi politični komisar, je bil poglaviti mož v trgu c. kr. davkar.

Davki pa denar in drugo.

Blagostanje je tedaj jelo pojemati. Kmet je bil revež ob strašnih davkih in rekvizicijah. Kar je bilo zastankov pod Francozi, so zdaj neusmiljeno terjali. Najhujši je bil zemljiški davek; spočetka precej samovoljno nalagan, ker so šele okoli l. 1847. naredili zemljiške mape. Hud je bil tudi osebni davek, ki ga je plačevala nad 15 let stara oseba. Ljudstvo se je upiralo tlaki in desetini zlasti l. 1833. po Vipavski dolini in ni hotelo odrajtovati drugega razen zemljiškega davka. Grad pa je trdo zahteval tudi tlako in desetino. Zlasti pri krompirju je burilo kmetu kri, da je bil vsak deseti gomoljček graščakov. Upiranje ni nič pomagalo; daj! ali pa pride »sukacijon«, to se pravi eksekucija, vojaki v hiši, kar te bo več stalo kot desetina. Ljudstvo je tudi preklinjalo stotere dacarje po deželi, ki so pobirali vse mogoče cestnine, mitnine, mostnine, razne užitnine. Denar pa je bil redek, posebno srebrni. Takrat so ljudje zdihovali: »Ga ni križa pod streho.« Tedaj so namreč tekli do l. 1859. ba-

kreni «krajcarji» (= Kreutzer, iz Kreutz = križ). Rožljali so v žepu (— kjer pač so —) kovanci po četrť krajcarja, pol krajcarja in po tri krajcarje, to je bil že groš in velik denar. Šestdeset krajcarjev je bil goldinar ali florint. Ti so se pa kmalu umaknili bankovcem; poznali so jih sicer pri nas že izza l. 1763., a v l. 1811. so jih na Dunaju natiskali kar za 200 milijonov. Od devetindesetega naprej so računali po soldih. Po l. 1893.

Noša v gorah pred 100 leti.

so pa prišli v veljavo vinarji in krone.

Pomanjkanje denarja in pa razne uime so cene pridelkom tiščale navzgor. Pa naših krajih so sadili že pred sto leti največ krompirja, koruze in trte. Baš takrat se je pojavila pri krompirju močna gniloba. Oblastva so delila posebne letake za pouk ljudstvu. L. 1840. je bilo pri nas važno za vinogradnike. Dotlej trti sploh niso gnojili; šele šentvidski župnik prezasluzni gospod Matija Vrtovec jih je to učil v svojih spisih. In to je bilo važno, ker je že tedaj bilo pri nas nasajenih okoli 32.200 juter zemlje s trto, kar je dalo do 644.000 veder vina (po 40 bokalov vedro). Trtna bolezen se je pa tudi pravkar jela pojavljati; v večjem obsegu — kot berem v kroniki kanalske fare¹⁾ l. 1851. Ce-

sarsko namestništvo je moralo kar z odloki siliti ljudi, naj trte žveplajo (l. 1864.)

Po čem so jedli in pili?

Kajneda, prijatelj, ki to bereš, tedanje cene te bodo zanimale? Takole je kot vedno od Abrahama sem: slaba letina, visoke cene in narobe. L. 1816. je kronist zapisal: annus caritatis et miseriae, to se pravi: leto draginje in revščine. Ljudje so se tedaj navadili na kavo, ki so jo po morju prav po ceai vozili. Odtlej je pri našem kmetu v navadi zajtrk s kavo in ne več z močnikom. Saj je stal takrat mernik koruze 8 goldinarjev in 12 krajcarjev (1); pšenice mernik je bil celo do 12 gold. 20 kr. Kdo bi si bil lahko moke kupil? Ljudje so bili živi okostnjaki, ob cestah si srčal za lakoto umirajočega. Za stradajoče so kuhali po farovžih in graščinah tako zvano «rumfordsko juho» iz zmletih kosti, krompirja, lubada i. t. d. Za veliko noč na mizi ni bilo potice. Bog da so bili olupki od repe; še danes vedo po cerkljanskih hribih za te «aleluje», ko za žalosten spomin na to strašno lakoto pred potico zaužijejo repne olupke, nazvane «aleluja». L. 1882. je bila zgodnja trgatev, kapljica izvrstna. Takrat je šlo vedro vina²⁾ po 5 goldinarjev, črno po 5 gold. 16 kr. Že prej enkrat je bila taka dobrota v soldih l. 1811.; točno pred sto leti je pa trta obrodila najslastnejše vince po naših krajih.

Polagoma je vinska cena šla navzgor, ker so bile letine neugodne, zlasti l. 1872. in 1873. in pa denar je zgubljal veljavo. Na našem trgu je bil l. 1864. mernik žita po 5 gold. 42 kr.; l. 1824. po 2 gl. 42 kr.; l. 1864. mernik koruze po 3 gold. 94 kr., l. 1824. 0.98 kr.; l. 1864. mernik ovsas po 2 gold. 73 kr.; l. 1824. 1 gl. 16 kr.; ječmena po 4 gl., fižola po 4 gold.; vedro vina po 6 gl., l. 1824. 3 gl. 50

1) Rokopisna kronika „Liber memorabilium parochiae Canalis“.

2) Eno vedro je držalo po 40 bokalov, nekako 0.566 h.

kr.: 100 funtov¹⁾ sena po 1 gl. 51 kr.

V splošnem pa draginja ni bila prevelika. Računajte, da je pred sto leti rokodelc (zidar, tesar) zaslužil po 36 krajcarjev dnevno, funt svinjine si je pa privoščil lahko že za 3 krajcarje. Kar pa je že zgoraj rečeno, je naslednja leta draginja stalno rastla. Zanimiva pri tedanjih cenah je pa velika razlika med enim ali drugim letom.

Obrt in trgovina.

Obrtnik je tedaj bolje živel nego kmet. Cene je lahko po mili volji višal. Srednjeveško cehovstvo je takrat že okostenelo, odpravile so ga že francoske postave. Svobodno obrtništvo si je utiralo pot. Prav pred sto leti se je osnovalo «Društvo za pospeševanje in podpiranje industrije». V posameznih krajih je že takrat zacvela svojska domača obrt: furlansko svilarstvo, sežanski klobuki in kučme ter sežanski loden, lokovski gobni klobuki in fovči, idrijske in trnovske čipke, (en vatel najfinejših po 1 gold. 20 kr.), mirenski čevlji; kože so kar doma strojili in jih barvali z rojem²⁾; šturško-fužinski kotli i. t. d.

Trgovina ni bila toliko razvita radi slabih zvez. Cest je bilo malo; po njih so vozatarili posebno bovški «štongrajtarji» na težkih parizarjih. Ljudi z bovškega kota je že tedaj narava silila ali k vozu ali pa s krošnjo po svetu. Vozniki so bridko občutili mostnine in cestnine. Čez novi kanalski most so pobirali n. pr. od dva do 8 krajcarjev mostnine. Na cesarski cesti je pa bilo treba mitničarju odrajtati za vsako vprežno žival po en krajcar cestnine za vsako miljo (poldrugi kilometer). Kako je bilo s cestami, vam pa pove poročilo o vizitaciji nadškofa Edlinga v kanalski fari l. 1770. Izpred njegovega dvorca do tja so konji pekotali

od pol treh popoldne do pol sedmih zvečer. Bolje je bilo, ko so trobili po cestah poštni postiljoni, ki so na poštnih postajah menjavali konje. «Kadar postiljon v rog zatuli», pravi postava iz l. 1837., se mora vsakdo proti globi dveh goldinarjev umakniti. Letos je tudi sto let tega, kar je državni knjigovodja Lovrenc Košir iz Selc na Gorenjskem doma, dal pobudo za uvedbo poštnih znamk. No, pa je bilo starih pošt, cest in voz kmalu kraj,

Noša v dolini pred 100 leti

ker so že točno pred 100 leti naredili načrt, kako bodo Dunaj zvezali z morjem.

Obleka in navade.

Konec je bilo tudi starih noš in šeg (... ki se pa danes spet ponavljajo). Stari pisatelji¹⁾ pišejo, kakšne frizure so nosile tržaške dame. Spredaj so bile močno nakodrane, na temenu pa se je dvigal že pravcati zvonik v šop zvezanih las; mlajše dame so se česale z gladko pričesko po sredi; nad uhlji so pa bingljali zvitki las kot pri kakem poljskem židu. V navadi so bili do lakt nabrani rokavi (kakor danes!)

1) Velezaslužni tržaški domoljub G. Caprin v knjigi „Tempi andati“. Trieste, 1926.

1) 1 funt je 56 dkg.

2) Roj je pritiklav grm z lipovim perjem po kraških goličavah, ki v jeseni kar žari v prelestni barvi. Zdaj ga zopet nabirajo in prodajajo nalomljene in posušene vejice v Monfalcone tudi po 60 lir kvintal.

in v pašu stisnjeni stezniki; na glavi široki klobuki zavihani navzgor; krila so bila široka in do petà. Od sile imenitna je bila bledica v obrazu, zato so si dame celo lase močno namokale. Gospodje so se pa pokrivali z visokimi cilindri. Hlače, po navadi bele ali sive križaste so se nogam tesno prilegale; tesen je bil telovnik in vrhnja temna suknja, izrezana malo manj kot natakarski frak, nekak «salon»; kravate so bile kar se da široke. V navadi so bili zalisci do pol obraza. Tudi tobačnica za njuhanje ni smela manjkati; celo pri mladih gospeh ne!

Zanimalo vas bo, da pred sto leti niso otrok oblačili v posebne za otroke prikrojene kroje, marveč v enake kroje kot za velike. Na kmetih je bilo kajpak drugače. Ženske so se oblačile v kočmajke z nabranimi rokavi, v široko nagubano, temno, krilo do pet in se prepasovale s širokim temnim predpasnikom. Glavo so pokrivalo s pečo, ki je visela prosto po hrbtu. Moški so nosili črne ali jehovinaste dokolenke, kratek jopič iz rjavega lodna (posebno na Krasu), pisan telovnik in na glavi nekak poltačen cilinder. V goratem svetu in po Vipavskem so se obuvali v svetle škornje. Pa so že tedaj jeli močno opuščati staro blago in staro nošo in se jeli oblačiti v «cunje», ki so marsikaterega gospodarja spravile na rob propada.

E, še marsikatera bi se dala povedati, kako je vse bilo sto let tega, pa naj za konec se eno, dve zinem o značaju ljudstva. O kraškem človeku piše rajni Kocjančič²⁾: «je lepe postave, terden kakor kamnje, na katerem je luč sveta zagledal, ima bistro glavo, pa je tudi zvit, živi varčno, kar so ga neugodne okolnosti navadile, v katerih se vedno nahaja.» Nato pripoveduje o koledovanju ter o pokopih: «... kadar imajo merliča v hiši tulijo in plakajo grozno, posebno kadar se ima merlič v trugi zabiti: tu naštevajo brez prenehanja vse lepe lastnosti in kreposti,

ki jih je rajni imel in se ne dajo vtolačiti.» Po goratih krajih so imeli tedaj spet svoje, lepe šege. «Pri ženitnih se tisti dan pred poroko nevestina bala prepelje v ženinovo hišo, fantje vasi iz ktere je nevesta, se zoperstavljajo in ne pustijo bale vun iz vasi; mora se jim tadaj kaj plačati, da dajo svoje dovoljenje k temu. Kadar napoči dan poroke, se snidejo svatje na ženinovem domu, kjer zajterkovajo; potem gredo po nevesto in v cerkev. Po dva in dva gredo v lepem re-

Ženske lasulje
pred sto leti.

du v cerkev in spremljajo ženina in nevesto, namreč starašina (tudi kloča) in balarca, tovariši (ali drugi) in družice, in pa drugi svatje. Kadar po poroki iz cerkve pridejo, se ustavijo vsi na placu pred krčmo, in pijejo tako zvano števanko. Kadar z nevesto domu pridejo, najdejo hišo zaperto, in morajo skazati, kdo so, prejden jih v hišo sprejmejo. Tu marsikake burke vganjajo; svatje kažejo domačim kako pismo, ali uni se s tem pismom ne zadovoljijo; med tem pa iščejo svatje, če je li mogoče, v hišo priti od zadaj. So enkrat v hiši, je vse veselo. Starašina poskrbi za obed in za to, da so svatje vedno dobre volje, in v ta cilj se marsiktera smešna pove. Po obedu navadno plešejo. Naberejo se tudi nepovabljeni gostje mnogokrat, in tem pravijo «šeškarji».

Tako se bere v starih zapiskih o časih, šegah in običajih, veselih pa črnih, pred sto leti.

2) Štefan Kocjančič „Zgodovinske drobtinice po Goriškem nabrane v l. 1853.“, rokopisna zapuščina.

DR. IVAN PRIJATELJ

23. maja 1937. je umrl profesor dr. Ivan Prijatelj. Širšim ljudskim množicam ni bil znan, ker je bil predvsem znanstvenik, a reči moramo, da je za našo kulturo zelo pomemben.

Izšel je iz preproste kmečke hiše na Vinicah v sodraški fari na Dolenskem. Rodil se je 23. decembra 1875. Kot deček je pasel krave in pomagal pri domači obrti suhe robe. V ljudsko šolo je začel hoditi, ko mu je bilo devet let. Oče ga je potem namenil kupčiji, toda nanoslo je tako, da je šel v ljubljanske šole. Nekaj gimnazijskih let je prebil v ljubljanskem dijaškem zavodu Alojzijevišču. Po maturi je šel na Dunaj, da bi študiral za zdravnika. Zdravilstvo pa ga ni mnogo dolgo zanimalo. Presedlal je na proučevanje slovanskih slovstev. Po dosežanem doktoratu (jeseni 1902.) je slovanske književnosti še bolj vneto študiral in je zato tudi potoval na Rusko in v druga velika središča slovanske kulture. Šel je tudi v Francijo in na Nemško.

Nato je vstopil v službo v dunajski dvorni knjižnici, kjer je ostal do konca vojne, ko so ga poklicali na novo ustanovljeno ljubljansko vseučilišče. Tam je predaval slovensko in slovanske književnosti.

Dr. Prijatelj je izredno veliko delal. Pisal je znanstvene razprave in knjige (n. pr. Janko Kersnik, njega delo in doba, 1910-14. str. 644; Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega rea-

lizma, 1921, str. 414; in dr.), prevajal mojstrska dela ruskega slovstva (Puškin: Jevgenij Onjegin, roman v verzih. 1909; Gogolj: Revizor. 1921. Turgenjev: Plemiško gnezdo. 1923.) in prirejal vzorne izdaje zbranih spi-

Dr. Ivan Prijatelj.

sov že umrlih slovenskih pisateljev (Kersnika, Jurčiča, Tavčarja).

Pokojnega dr. Prijatelja je odlikoval bister pogled na življenje in na razna vprašanja, ki mučijo človeštvo, in dar sijajnega jezikovnega izraza. Njegove spise prebira človek z velikim užitkom. Smrt ga je iztrgala sredi najplodovitejšega dela.

RDEČI SMEH.

Pri seji komunistične internacionale. Sergij Ivanovič, namaži si obraz s sajami, ker boš moral nastopiti kot zastopnik Afriške komunistične stranke.

Koliko Judov je v komunistični stranki?

— Prosim povejte mi, ali je v stranki veliko Judov?

— Približno 60 odstotkov.

— In kaj so ostali člani stranke?

— Judinje.

V ljudski kuhinji.

— Vaša ljudska kuhinja je vzorna, saj ni v juhi niti enega ščurka.

— Prav imaš! Pri nas poberejo kuharji vse ščurke iz juhe, ko je še v kuhinji.

V tovarniškem odboru.

— Al te ni sram? Včeraj si spet prišel pijan na delo!

— Kaj praviš? To ni nič res!

— Pa saj si včeraj sam to priznal!

— Oh, kaj človek vsega ne reče, ko je pijan!

SREČANJE S KOLERO

Vojni spomini

Zdravnik dr. A. B.

Bilo je v začetku julija 1915, ko je prisopel k meni polodrasel mladenič in me pozval, naj se kar odpravim z njim v Vrtoče.

«Kdo mi pošilja ta ukaz?» sem poizvedoval.

«Naš orožniški narednik», se je odrezal sel.

«Pojdi lepo na glavarstvo in tam sporoči, kaj ti je narednik naročil!»

«Bil sem že tankaj, a poslali so me k vam, da greste v Vrtoče.»

«Vrni se na glavarstvo in povej, naj pošljejo koga drugega s teboj, jaz moram v bolnico, kjer me čaka ne vem koliko bolnikov.»

Ko sem čez tri ure prišel domov, me je čakal isti mladenič z lističem v roki. Na tem listu je bil poziv okrajnega glavarja, naj se napotim z mladeničem pogledat v Vrtoče, ker je okrajni zdravnik odšel na dopust, in naj pridem o zadevi poročat.

Sedla sva z mladeničem na avto in združala po ovinku za Gradom.

Pred polpodrtim lesenim mostom čez Vipavo sem ustavil vozilo. Onstran mosta me je čakal orožniški narednik, vojaško pozdravil in poročal: «Gospod zdravnik! Devet mrtvih, trije umirajoči, sedem bolnih. Prosim, poglejte in odredite!»

Poročilo me je osupnilo, zakaj sel, ki je prišel pome in me spremljal na poti v Vrtoče, mi ni vedel nič povedati. Od narednika sem zvedel, da se je v zapuščeni graščini naselilo nekaj begunskih družin z obstreljevanega Vrha na Krasu. Poprej so bile v tistem kraju vojaške čete, ki so dospele z gališkega bojišča. Sinoči so mu sporočili, da je mnogo beguncev obolelo, danes je prišel pogledat in našel že nekaj mrtvih, druge umirajoče v krčih, druge z drisko in bruhanjem. Bržkone so zastrupljeni z vodo ali s kakim pokvarjenim živilom.

Mene je obšla druga hujša slutnja, in sicer misel na kolero. To bolezen sem poznal doslej samo iz knjig, ker

primerov kolere ni bilo v naših krajih v moji življenjski dobi nikoli.

Z narednikom sva odšla v razpadajočo graščino. Na dvorišču se je valjala kopa otrok, ki se je ob najinem prihodu razkadila po hlevskih zgradbah. Pogled na glavno poslopje me je bridko pretresel. Pročelje tega nekdanj lepega gosposkega dvorca z velikimi in praznimi odprtini, okni brez oknic, vrati brez vratnic se mi je zdelo kakor ogoljena mrliška lobanja, ki jo naši ljudje na kratko imenujejo — smrt.

Mrka zunanost je bila le medla slika notranjih grozot. Narednikovo poročilo se ni več ujemalo s takratnim stanjem, zakaj bilo je že več mrtvih in več bolnih. Pregledal sem bolnike, ležeče na golih tleh ali čepeče po kotih, kamor jih je naganjala potreba neutešnega izpraznjevanja navzgor in navzdol. Videl sem ljudi, ki so se po svojih izmečkih in iztrebkih zvijali v krčih in me plaho gledali iz globoko udrtih oči. Pri mrtličih, ki so ležali v velikem skednju, skrčeni v klobec, me je najbolji presunil pogled na mrtvo mlado ženo in na njej ležečega novorojenčka, ki je prišel na svet med materinim umiranjem in odšel brž za njo.

Toliko groze še nisem videl in preстал ko takrat v vrtoškem domu smrti. Tresoč se kakor v najhujšem mrazu sem zlezal na dvorišče, kjer je žgalo poletno opoldansko sonce, in se naslonil na kameniti obod globokega vodnjaka. Ko sem se opomogel, da sem si za silo uredil divje begajoče misli, sem naprosil narednika, naj skliče zdrave odrasle ljudi brez otrok. Bilo je kakih petnajst ljudi, večinoma starejših žensk in trije starci; mlajši moški so bili že pobegnili iz doma smrti. Povedal sem zbranim nesrečnikom, da jih je zalotila kolera, ki so jo zanesli bržkone vojaki z ruskega bojišča, in podrobno obrazložil, kako naj se varujejo obolenja, kako naj

ravnajo z bolniki in mrličmi. Segel sem v torbo in razdal, kar sem imel primernih zdravil v njej. Obljubil sem tudi, da jim preskrbim pomoč iz mesta. Naredniku sem še posebe naročil, naj nemudoma službeno naznani vojaškemu poveljstvu izbruh kolere.

Okrajnega glavarja je moje poročilo zbegalo. Hotel je, naj jaz prevzamem službo uradnega zdravnika za pobijanje bolezni, kar pa sem odklonil zaradi odgovorne službe v bolnici. Vrlega narednika sem toplo priporočil zaradi njegove razboritosti in požrtvovalnosti v službi.

Neverjetno naglo se je razpasla kuga med našimi okoličani, posebno strašno je razsajala po krajih, ki niso imeli za pitje žive studenčnice, ampak samo vodo iz vodnjakov. Okužena je bila vsa dolenja Vipavska dolina, kamor so me neprestano klicali na pomoč. Celó v mestu samem so se množili hudi primeri.

Spominjam se, da me je prišla klicat čvrsta dvajsetletna mladenka k svoji bolni materi na Rafut. V soparnem poletnem jutru sva hitela tja gor. Ugotovil sem kolero pri materi, hčeri sem naročil potrebno zdravljenje in še prav posebej priporočil, kako naj se sama varuje okužbe. Dekle se mi je posmihalo, češ kaj more taka bedasta bolezen mlademu zdravemu človeku! V popoldanskih urah so me klicali v isto hišo, poleg matere je ležala tudi hči, tista hči, ki se je zjutraj posmihala mojim svarilom. Zvečer je umrla po komaj petnajsturni bolezni. Mati je ozdravela.

Koliko ljudi je v goriški okolici tiste zares pasje dni 1. 1915. pomrlo zaradi kolere, ni bilo in ne bo nikdar ugotovljeno. Menim pa, da jih je kolera pobrala mnogo več kakor vse druge vojne grozote doma in v begunstvu.

Oblasti so odredile, da se mora vse prebivalstvo v okuženih in ogroženih krajih cepiti s cepivom zoper kolero. Velik del tega opravila za mesto je pripadel meni; po opravljeni notranji službi sem čepel v bolnici in cepil dan za dnevom.

V treh ali štirih tednih je bila kolera zatrta. Pojavile so se še druge vojne kuge, razni legarji in griže, ki so jih zanesli vojaki z raznih bojišč v naše kraje. (Tako je ugrabila griža tudi meni takrat najmlajšega poldrugoletnega otroka, ki se je večkrat igral s častnikom, prišedšim iz Albanije, kjer je imel hudo grižo tuje vrste. V treh dneh je bil otroček zdrav in mrtev.) Dokler je bila naša ljuba deželica vojno ozemlje, niso kuge prenehale, proti koncu vojske so se pridružile še druge.

V tistem času se je začela v naših krajih oglašati — lakota. Veliko številó vojaštva in vojnih ujetnikov je v kratkem času pobralo in uničilo celo trdnim kmetijam živežna sredstva. Tako je moj brat imel v začetku vojske nekaj dobrih molznih krav. Rep za repom je moral romati v vojaško klančnico; pustili so mu najslabšo kravico, ki jo je prostovoljno prodal, ko mu je avstrijsko vojaštvo uničilo vse travnike in odneslo zadnji šop sena s svisli. Lačni vojaki in ujetniki so brskali pod krompirjevim grmičjem že ob cvetju, turščične storže so lomili, ko se je komaj začelo delati zrnje na njih.

Takrat sem doumel v polnem obsegu znano prošnjo v litanijah, ki se mi je dotlej zdela nekoliko zastarela, če ne že prazna. «Kuge, lakote in vojske — reši nas, o Gospod!»

Zadnja želja na smrt obsojenega.

Načelnik Čeke, ki je imel nalogo, ustreliti enega Rusa, enega Žida in enega Armenca, je vsem trem obljubil: „Povej mi svojo zadnjo željo, izpolnim ti jo!“

Rus reče: „Pripelji mi duhovnika, da se spravim z Bogom.“ Zgodilo se je.

Jud pa reče: „Rad bi jedel breskve.“

„Kje pa naj jih dobim zdaj v decembru!“

„Nič zato tovariš, meni se ne mudi.“

Armenec zaprosi: „Sprejmite me v komunistično stranko!“

„To ne bo nič pomagalo, kljub temu te bomo ustrelili.“

„Bolje je, da ustrelite lumpa kot poštenjaka“, je odgovoril Armenec.

GOSPODARSKA AVTARKIJA ITALIJE.

V zadnjem času večkrat slišimo besedo avtarkija. Ta izraz je grškega izvora in pomeni toliko kot zadovoljstvo s tem, kar pridelava domača dežela. To je neodvisnost od drugih. Če govorimo o gospodarski avtarkiji Italije, pomeni to neodvisnost države od inozemstva v gospodarstvu. Avtarkična politika pa je stremljenje po tem, da bi italijanski narod kril iz lastnih moči in z lastnimi pridelki kolikor mogoče veliko gospodarskih potreb, zlasti pa potrebe, ki so za življenje države najvažnejše.

I. PLAČILNA BILANCA.

Če kmet izda za hrano, obleko, davke, tobak, knjige, zabavo itd. več kot dobi za sadje, živino in mleko, vino ter druge pridelke, bo zašel v dolgove, če nima prihrankov ali kakkega drugega denarnega vira, kakkega drugega zaslužka. Če se tak kmet hoče gospodarsko vzdržati, mora svoje gospodarstvo spraviti v ravnovesje: omejiti mora svoje potrebe ali zvišati dohodke ali oboje hkratu. Med prejemki in izdatki mora biti vsaj ravnovesje, skrbni gospodar pa bo pazil, da bo kaj prihranil za slabe letine, bolezni, rojstva, poroke in smrti ter za podobne izredne prilike.

Kot je kmečko gospodarstvo v malem, podobno je tudi gospodarstvo naroda ali države. Kot ima kmet svoje prejemke in izdatke, tako jih ima tudi narod, tudi država.

Pridobitni viri vsakega naroda, vsake države, tako tudi Italije, so sledeči:

a) **zunanja trgovina.** Če država proda v inozemstvo več blaga, kot ga tam kupi, pravimo, da je njena „trgovska bilanca“ aktivna, torej pride denar v državo. Italijanska trgovska bilanca pa ni aktivna, ker Italija uvaža več blaga, kot ga proda. V zunanji trgovini se torej pojavi primankljaj in bi moral iti denar iz Italije.

b) **nakazila izseljencev.** Ta postavka je za Italijo visoko aktivna, ker italijanski izseljenci in delavci v inozemstvu mnogo več zaslužijo in nakažejo domov kot pa tuji delavci iz Italije. Denar torej pride v Italijo.

c) **zaslužek prevoznih sredstev.** Italijanske ladje prevažajo inozemske blago v inozemske luke in zaslužijo s tem več, kot zaslužijo inozemske ladje pri prevozu blaga med italijanskimi lukami. Isto velja tudi za železnice in zračni promet. Torej mora priti denar v Italijo.

č) **tujski promet:** Ta prinaša Italiji velike dobičke, ker mnogo več inozemcev obišče Italijo in občuduje njene zanimivosti, kot gre Italijanov v inozemstvo. Ta postavka je med vsemi prejemki najvažnejša.

d) **zunanji kapitali in dolgovi:** Ta vir dohodkov ali stroškov za Italijo ni posebno važen, ker ni mnogo italijanskih kapitalov naloženih v inozemstvu in tudi ne mnogo inozemskih v Italiji. Ta postavka je približno v ravnovesju.

Pregled navedenih postavk imenujemo kratko „plačilna bilanca“. Ta je bila za Italijo v prvih povojnih letih precej pasivna, v naslednjih letih do 1.1934. v glavnem v ravnovesju, nekatera leta je dala celo presežek.

2. SANKCIJE SO POSPEŠILE AVTARKIČNO POLITIKO.

Vsak pameten gospodar skuša svoje gospodarstvo izboljšati. Izboljšati ali izločiti more one panoge, ki nosijo izgubo, še bolj razviti one, ki donosajo dobiček. Tak mora biti tudi gospodar, ki vodi in je odgovoren za gospodarstvo države.

Kot rečeno, je bila plačilna bilanca Italije do 1.1934. v ravnovesju.

Abesinska kriza pa je imela za posledico gospodarske sankcije proti Italiji od strani 52 držav. Te sank-

cije se obsegale: omejitve nakupovanja blaga, omejitve vseh kreditov, bojkot italijanskih prevoznih sredstev, bojkot italijanskih delovnih sil, omejitve obiskovanja Italije, njenih kopališč in znamenitosti itd.

Čim so se pojavile na obzorju sankcije, je Italija odgovorila s protisankcijami in začela gospodarstvo po podrobno izdelanem načrtu. Merodajni činitelji so videli, da se bo plačilna bilanca radi sankcij poslabšala. Ker pa izkazuje zunanja trgovina v plačilni bilanci edini in zelo občutljiv primankljaj, je bilo jasno, da je potrebno izločiti ali vsaj občutno zmanjšati ta primankljaj. Da se pa ta cilj doseže, je potrebno troje:

- a) omejiti potrebe na najnujnejše;
- b) razviti in dvigniti notranje gospodarstvo tako, da bo nadomestilo predmete, ki jih Italija uvaža;
- c) če pa notranje gospodarstvo kakih predmetov ne more nuditi, se isti kupijo v inozemstvu, a pri tem velja načelo: kupim od tebe, če kupiš tudi ti od mene za enako svoto. Torej izravnana izmenjava blaga.

To so osnovne misli italijanskega gospodarskega načrta in te misli so zasegle vse gospodarske panoge, ta načrt se je izvajal od početka do danes in se bo izvajal tudi v bodoče. Italija bo nadaljevala z načrtnim gospodarstvom vedno. Glavni cilj Italije pa je avtarkija, ki naj napravi Italijo neodvisno od inozemstva če le mogoče v vseh vprašanjih, če pa ne v vseh, vsaj v tistih, ki so za obstoj in razvoj naroda nujno potrebna: hrana, obleka, orožje.

Umljivo je, da avtarkija Italije in drugih držav ni po godu ameriškim državam, Angliji, Franciji, Nizozemski, sploh tistim, ki imajo dosti surovin, ker jim je italijanski trg zaprt. Vsem tem je Mussolini 15. maja 1937. odgovoril, da se Italija ne more odpovedati svojim avtarkičnim načrtom, kajti „avtarkija je jamstvo za tisti mir, ki ga mi želimo, in istočasno je ovira za morebitne napadalne načrte

bogatejših držav. Kdor je v nevarnosti, da ga zadušijo vrvi gospodarske vojne, ve, kako naj misli in dela. V tem oziru ni dovoljena omahljivost, ker bi bila škodljiva. Na tehtnici je zagotovitev življenja, bodočnosti in moči velikega italijanskega naroda.“

3. PREHRANA.

Predpogoj avtarkije je, da ima narod dovolj hrane, da iz domače zemlje pridobi dovolj živeža. Kako je s tem v Italiji?

Kmetijski pridelki: Med temi zavzema prvo mesto pšenica. Znano je, da porabi italijanski narod zelo mnogo kruha in testenin. Letno potrebo za prehrano in setev računajo na 75 do 80 milijonov kvintalov pšenice. Letina 1937. je dala 80 milijonov kvintalov, torej je domača potreba krita do nove žetve. Glede pšenice je dana za bodočnost smernica: Nazaj ne smemo, pač pa moramo zvišati srednji pridelok na ha vsaj za 1 kvintal. To velja za kmetovalca. Država pa skrbi za kruh s tem, da je monopolizirala vso trgovino s pšenico v tako imenovanih zbirališčih (ammassi), ki so edina pooblaščenata trgovati s pšenico oziroma prodajati jo mlinom. Ta zbirališča plačajo kmetovalcu že ob prevzemu zadovoljujočo ceno. Julija 1937. so plačala zbirališča za izročeno pšenico nad 6 milijard lir, po 123 lir za kv.

Pšenica je za Italijo znatno važnejša kot vse ostale žitarice skupaj. Za njo pride koruza, katere pa ni dovolj za prehrano in krmo. Isto velja za rž, oves, proso in za ostale manjpomembne žitne vrste. Dovolj za domačo potrebo pa ima Italija riža. Tega ostaja nekaj še za izvoz. Italijanski riž je znan kot najboljši na vsem svetu. Smernica za prihodnja leta je v tem oziru: italijanska zemlja mora dati še onih par milijonov kvintalov koruze, ki manjkajo za popolno kritje domačih potreb. Dvigniti pa je treba tudi proizvodnjo manjpomembnih žitaric.

Glede vina je Italija po višini proizvodnje druga država na svetu: prva je Francija. Pridetek vina iznaša v Italiji približno 100 litrov na vsako osebo, kar krije domačo potrebo in vino še ostaja za izvoz, ki pa ne presega milijona hl. Izvažata se tudi vermut in marsala. — Glede vina je gospodarski načrt sledeči: Izginiti morajo vinogradi, rastoči na zemlji, ki je sposobna za druge poljske pridelke; v Italiji je itak dovolj vinskih goric. — Glede kakovosti je napovedan neizprosni boj manjvrednim vrstam, posebno tako imenovanim proizvajalcem (produttori diretti), kot so klinton, izabela, šmarnica itd. Ostalo produkcijo je treba združiti (kakor žito) v velikih vinskih kletih, vinogradnik pa naj dobi takoj ob izročitvi vina ali grozdja določeno svoto na račun. Vino naj pomaga tudi kriti primankljaj na gorivih in zato naj se iz slabšega izdeluje gorilni špirit. Pospešiti je treba gojenje sicer maloštevilnih, a odličnih namiznih vrst grozdja in pridobiti nazaj trge predvsem v Srednji Evropi. — Ta gospodarski načrt se ne more izvesti kar čez noč, ker je vinogradništvo eden najvažnejših pridobitnih virov za državne in občinske dohodke (davki od vinogradov, užitnina na vino) ter je poleg tega prizadetih mnogo posebnih koristi.

Sadja se izvažata iz Italije letno na sto tisoč vagonov. Tu prihaja v prvi vrsti vpoštev južno sadje, breskve, hruške, črešnje, jabolka, orehi, lešniki, različne slive in marelice, smokve, kostanj (maroni), mandeljni itd. Samo mandeljnov izvažata Italija letno za čez 100 milijonov lir. V tem oziru predvideva gospodarski načrt le izpopolnitev nasadov, pravilnejšo nego dreves, razširitev (mogoče obvezno!) uničevanja zajedalcev. Poskuša se že in še bolj se bo v bodoče z zbirališči sadja. Za bergamate, ki jih rabijo pri izdelavi dišav, so že uveljavljene obvezne zadrage.

Po vsem svetu je znano italijansko oljčno olje. Pridetek ne bi kril domače potrebe, če ne bi uživali tudi zelo

mного olja iz oljnatih semen, katera pa je treba večinoma uvažati iz inozemstva. Zato je v gospodarskem načrtu: razširitev in boljše negovanje oljk, sejanje oljnatih rastlin na širši podlagi. V tem oziru se je že mnogo napravilo.

Važno za prehrano je **meso in živalski proizvodi** sploh. Te mora Italija v precejšnji meri kupovati v inozemstvu. Gospodarski načrt pravi: Živnorejec oziroma kmetovalec mora imeti zajamčeno zadovoljivo ceno, zato pa mora pokriti letni primankljaj. Ribištvu imej na razpolago dovolj kreditov za moderno opremo. Podpreti je treba podjetje „Genepesca“, ki lovi ribe v Atlantskem oceanu in jih prodaja v zmrzlem stanju na italijanskih trgih.

4. AVTARKIJA V INDUSTRIJI.

a) Rudarska industrija.

Kolikor je danes znano, Italija nima mnogo rud. Kako bo v bodoče, ne vemo. Po strogo orisanem načrtu preiskujejo posebne od države podpirane družbe podzemlje Italije, in sicer z vrtalnimi stroji, ki pokažejo, kaj zemlja vsebuje do tisoč metrov globčine in še več. Lahko bodo ti vrtalni poskusi malo uspešni, lahko pa bodo uspehi nepričakovani. Kot rečeno, je to vprašanje bodočnosti.

Danes vemo, da hranijo italijanska tla za domačo potrebo dovolj svinca in cinka, za izvoz živega srebra ter aluminija, katerega pridobivajo največ iz istrskega boksita. Enako ima Italija za izvoz mramorja.

Premalo pa je v Italiji železa, katerega se uvažata letno okoli 8 milijonov kvintalov. S pobiranjem in uporabo starega železa ter s smotreno izrabo obstoječih rudnikov (predvsem na otoku Elba) upajo uvoz železa izdatno omejiti. Italija mora letno uvažati za okoli 100 milijonov lir bakra, ki se rabi v obrti (kotli itd.), za izdelavo modre galice, predvsem pa za elektrostrojno industrijo. Uvoz bakra je danes že zelo omejen, ker rabi elektrostrojna industrija aluminij kot nadomestilo za baker.

Občutno premalo ima Italija premoga. Glavna ležišča so v Istri (raški premogokopi) ter v Sardiniji. Proizvodnja premoga raste iz dneva v dan; trenutno presega milijon kvintalov na mesec: v teku enega leta upajo prekoračiti dva milijona kv. na mesec, kar bo vseeno šele en del celotne potrebe. Predvideva se pa, da bo poraba premoga manjša, ker ga bo predvsem pri železnicah nadomestila elektrika.

b) Ladjedelska, kovinska in mehanična industrija.

Italijanska ladjedelska industrija je znana, saj krije vse civilne in vojne potrebe Italije in izvršuje še inozemska naročila. V tržiških ladjedelnicah so bile zgrajene vojne ladje za Siam, Argentino, Romunijo, Poljsko in druge države, trgovske ladje pa celo za angleške družbe. V ladjedelski industriji je avtarkija že popolnoma dosežena.

Kovinska industrije pridobiva iz surovih rud čiste uporabne kovine (iz železne rude čisto železo in jeklo itd.), te pretaplja in izdeluje iz njih različne dele strojev ter tudi že gotovo, takoj porabno blago, kot žblje, verige, različno orodje itd.

Ta industrija v Italiji ni posebno razvita, ker pač manjkajo surovine, to je večina rud. V kolikor pa je v Italiji rud, se je v zadnjih par letih zelo mnogo napravilo. Danes se ne dogaja več, da bi iz Italije izvažali boksit, to je aluminijevo rudo, ter uvažali aluminij in aluminijeve izdelke. V velikih tvornicah v Porto Marghera (del Benetk na celini) pridobivajo iz boksita aluminij, katerega potem druge tvornice predelujejo v najrazličnejše uporabne predmete. — Gotovo je, da se bo razvila tudi kovinska industrija, če bodo na razpolago rude.

Tem² bolj pa je v Italiji razvita mehanična industrija, ki iz različnih kovin, lesa in drugih snovi izdeluje različne potrebščine, stroje, aparate itd. Sicer tudi mehanična industrija še ne krije vseh domačih potreb, ker

uvaža Italija letno še vedno za okoli 300 milijonov lir najrazličnejših strojev, orodja in drugih takih priprav. Deloma pa dela italijanska mehanična industrija tudi za izvoz in danes prodaja v inozemstvo avtomobile, dvokolesa, kavne kuhalnike "Ekspres", stroje za tkalnice, aeroplane itd.

Vendar ima mehanična industrija pred seboj še zelo veliko polja za udejstvovanje. V državi nastajajo nove potrebe in če se hoče omejiti uvoz, mora mehanična industrija še mnogo napredovati in to po količini in kakovosti.

c) Kemična industrija.

Ta vrsta industrije je skoraj v celoti otrok zadnjih let, v Italiji pa se je razvila najbolj v zadnjih 10 letih. Vsako leto se izpopolnjuje, vsako leto gradijo nove tvornice, vedno bolj izpodrivajo domači kemični izdelki inozemske, mnogo izdelkov kemične industrije pa danes že izvažajo.

Zelo mnogo nudi kemična industrija poljedelstvu. Tu imamo predvsem velikanske količine umetnih gnojil.

Fosforna gnojila oziroma superfosfat (letno okoli 10 milijonov kv.) dobavljajo samo domače tvornice, surovine, to je fosforite pa dobivajo iz francoske severne Afrike. Superfosfat tudi izvažajo. Iz leucita, to je razpadajoče lave, katero so izbruhali ognjeniki, predvsem Vezuv, pridobivajo kalijeva umetna gnojila in aluminij.

Najvažnejšo uslugo pa napravi kemična industrija poljedelstvu z izdelovanjem dušičnatih umetnih gnojil. Do svetovne vojne je bilo poljedelstvo sploh navezano samo na prirodna dušičnata umetna gnojila, to je na čilski soliter. Tik pred vojno pa se je Švedom in potem Dancem posrečilo črpati dušik iz zraka in ga navezati na apnenec ter ga nuditi poljedelstvu, med vojno tudi industriji razstreliv. Danes pridobivajo dušik iz zraka v mnogih državah in Italija ho kmalu krila z lastnimi tvornicami

in deloma tudi z lastnimi patenti vse zahteve, ki jih stavi poljedelstvo in industrija razstreliv.

Italijanska kemična industrija krije popolnoma vse domače potrebe modre galice, poljedelstvo pa nudi poleg tega obilico kemičnih sredstev proti različnim živalskim in glivičnim škodljivcem. Ta sredstva vedno bolj izpopolnjujejo, mnoga italijanska sredstva so za vzor inozemstvu.

V zadnjih letih se je postavila na lastne noge italijanska kemična industrija barv in podobnih snovi, ki je do pred kratkim še sploh ni bilo. Ni več daleč čas, ko bo Italija v tem oziru popolnoma neodvisna od inozemstva in bo te predmete tudi izvažala v mnogo večji meri kot danes.

Najbolj pa bo kemična industrija pripomogla avtarkiji z dvema velikanskima tvornicama. Ena je v Bari, druga v Livornu. Gradi jih družba A. N. I. C. (Azienda Nazionale Idrogenazione Combustibili). Te dve tvornici imata nalogo dobavljati petrolej, bencin ter čistilna in mazavna olja za kritje celotne italijanske potrebe teh snovi, katere bodo pridobivale iz albanškega petroleja in iz manjvrednega premoga, tako imenovanega lignita, katerega je v Italiji, posebno na Sardiniji precej. Družba A. N. I. C. razpolaga s 500 milijoni lir deležnega kapitala.

Velik del italijanske kemične industrije je v posesti družbe "Montecatini", ki ima danes eno milijardo lir deležne glavnice. Od te družbe zavisi velika večina tvornic umetnih gnojil, vse tvornice modre galice, skoraj vsa podjetja, ki izdelujejo barve; mnoga podjetja umetnih tkanin, velika večina tvornic razstreliv, nekaj lastnih električnih central itd. „Montecatini“ ima dve veliki tvornici, v katerih izdeluje samo vreče za lastno porabo (umetna gnojila, galica itd.).

č) Industrija hranil.

Sem spadajo mlinska industrija, čistilnice riža, oljarne, ki dobivajo olje iz različnih semen in oljk,

tvornice testenin in slaščičarne, tvornice sadnih, zeliščnih in sočivnih konzerv, tvornice piva in ledu, velike sirarne in smetanarne, izdelovalnice različnih klobas, sladkorne tvornice, žganjekuhe itd.

V splošnem je ta industrija v Italiji zelo dobro razvita, saj krije v glavnem vse domače potrebe in dela tudi za izvoz. Pri slednjem igra najvažnejšo vlogo paradizična konzerva, ki donša Italiji letno nad 100 milijonov lir. — Sladkorja izdeluje Italija dovolj za lastno potrebo in to iz doma pridelane sladkorne pese. Sladkorna industrija pa dela v glavnem le za kritje domače potrebe, ker je italijanski sladkor za izvoz predrag.

d) Oblačilna industrija.

Že več stoletij je znana po svetu italijanska svila, saj prekaša italijanska proizvodnja svilodov celotno proizvodnjo ostale Evrope; na vsem svetu pa zavzema Italija v proizvodnji svilodov tretje mesto, ker jo presejata samo Japonska in Kitajska. V zadnjem desetletju se je v Italiji znatno razvila tudi proizvodnja umetne svile, ki nosi v Italiji naziv „rayon“; ime „svila“ se rabi samo za blago iz svilodov sviloprejk.

Poleg omenjenih dveh surovin industrije se v Italiji pridelava letno okoli 600.000 kvintalov konoplje, največ na svetu, če izvzamemo Rusijo, ki pridelava skoraj 2/3 celotne svetovne proizvodnje. V zadnjih letih se pridelava v Italiji tudi nekoliko lanu in bombaža, nad 10 milijonov domačih ovac pa da letno okoli 150.000 kvintalov volne, a vse te surovine ne krijejo potreb oblačilne industrije, radi česar je morala Italija v zadnjih 5 letih uvoziti povprečno več kot poldrugi milijon kvintalov bombaža in nad pol milijona kvintalov volne, poleg velikih količin jute in drugih surovin.

Proizvodi oblačilne industrije (predivo, naravna in umetna svila, gotove tkanine in oblačilno blago) tvorijo najvažnejšo postavko v italijanski trgovski bilanci in izvoz obilno prekaša uvoz. Vendar pa predvideva

gospodarski načrt avtarkije mnoge ukrepe za omejitev uvoza surovin, in sicer:

a) za proizvodnjo umetne svile so uvažali dosedaj celulozo iz inozemstva, v bodoče pa upajo pridobivati vso celulozo na domačih tleh, in sicer deloma iz mnogih ob vodah zasajenih topolov, nadalje iz koruzne in druge žitne slame, predvsem pa iz trsja ter tripolitanske detelje, tako imeuovane alfalfa.

b) da se omeji uvoz volne, hočejo bolj razviti domačo ovcerejo, predvsem pa jo razmnožiti v Abesiniji. Zato da se vsa volna racionalno uporabi, morajo vsi ovcerejci prodati volno svojih ovac v zato določena zbirališča. Na Siciliji in v južni Italiji sejejo vedno več bombaža.

č) še bolj je treba razviti proizvodnjo konoplje in lanu ter najti še kak drugi vir surovin. Poskuse delajo z mnogimi rastlinami, katerih vlakna so pripravna za prejo. Sem spada tudi iznajdba tako imenovane mlečne volne Lanital (**lan-a-ital-iana**), katero izdelujejo iz posnetega mleka. Za to iznajdbo se poteguje tudi inozemstvo in danes je že patentirana v mnogih državah. „Lanital“ pa v Italiji nima neomejenih razvojnih možnosti, ker je prvina - mleko - količinsko omejena. Če bi izdelovali mnogo mlečne volne, bi morali omejiti proizvodnjo sira, ki je važen sestavni del italijanskega izvoza.

č) treba je končno uporabo volne, bombaža in drugih inozemskih predilnih surovin omejiti ter nadomestiti iste z domačimi. Danes se izdeluje vedno več tako imenovanega mešanega blaga, v katerem umetna svila nadomestuje volno in bombaž.

Obutvena industrija je danes še navezana na uvoz kož iz inozemstva, torej izkazuje primankljaj, katerega bo krila Abesinija ter izvedba živinorejskega načrta.

Visoko aktivna je za italijansko gospodarstvo industrija klobukov, dežnikov in gumbov, katerih se letno izvozi za nad 25 milijonov lir.

e) Električna industrija.

Elektrika ali beli premog je pozvana, da omogoči vsaj delno avtarkijo glede goriva, to je premoga in lesa, katerih je v Italiji premalo.

V celoti se proizvaja v Italiji letno okoli 12 milijard kilovatov, in sicer predvsem vodne elektrike; toplotne (iz premoga, petroleja itd.) elektrike se proizvaja komaj 400 milijonov kilovatov. Za razsvetljava se porabi komaj 12. del vse elektrike, vsa ostala se porabi v industriji, obrti, prometu itd.

Danes je električna industrija v toliko avtarkična, da lahko gradi nove centrale, nove elektrovođe in električne stroje iz domačega blaga in ni treba uvažati niti najmanjšega delca.

Elektrifikacija Italije napreduje, kar vidimo po tem, da grade vedno nove električne centrale in da se železnice vedno bolj elektrificirajo. S tem se krči potreba po inozemskem premogu. Grade se vedno novi elektrovođi za razsvetljava, gretje in kuhanje in v pogonu je vedno več električnih motorjev.

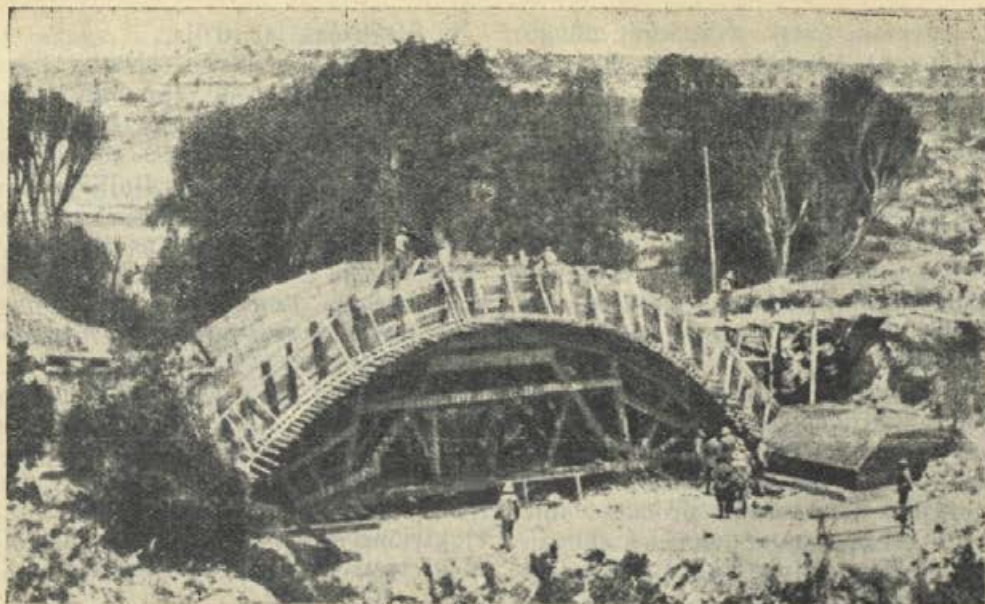
Avtarkija električne industrije pospešuje avtarkijo vsega naroda.

f) Druge industrije.

Precej razvita je v Italiji **cementna industrija**, ki proizvaja letno okoli 100 kg cementa na vsako osebo. Cement tudi izvažajo. S cementno industrijo roko v roki deluje operska, ki krije domače potrebe.

Za italijansko narodno gospodarstvo je deficitna **lesna industrija**, oziroma pomanjkanje gozdov. Letno uvažata Italija za nad 300 milijonov lir lesa (največ iz Avstrije, potem iz Jugoslavije in drugih držav). Gozdna milica zelo pridno pogozduje goličave in to hočejo še pospešiti. V tem oziru je napravljen načrt za dobo 20 let. Upajo, da bodo po nadaljnjih 20 letih (v celoti torej po 40 letih) domači gozdovi krili večji del potrebe po stavbnem in gorilnem lesu.

Papirnata industrija je bila do nedavna navezana skoraj izključno na

Nov velikanski most na cesti med Addis Abeba in Lekemti.

inozemsko celulozo, danes pa že delujejo v Foggi, Mantovi in Tolmezzu tvornice, ki izdelujejo celulozo iz žitne slame, trstja itd. Upajo, da bo v kratkih letih uvoz celuloze padel na nič, četudi je letni uvoz prekašal svoto 250 milijonov lir.

5. AVTARKIJA KAPITALA.

Italijanska finančna politika stremi za tem, da krije vse potrebe iz lastne moči ali z davki ali z mobilizacijo prihrankov.

Ker potrebuje moderno državno gospodarstvo velike kapitale, posebno če hoče doseči avtarkijo predvsem v industriji, je treba skrbeti, da se ti

kapitali tudi zberejo. Zato vlada budno pazi nad bankami in sploh zavodi, ki zbirajo prihranke delovnega ljudstva.

ZAKLJUČNA BESEDA.

Pregledali smo gospodarske pogoje za avtarkijo. Potrebna pa je tudi krepka volja, ki vse gospodarstvo enotno vodi ter ne dopušča cepljenja sil in sredstev. Nedvomno bo mnogo pomagal tudi iznajditeljski duh. Poleg tega pa lahko rečemo, da gospodarsko osamosvojitve močno podpira tudi ugodno razpoloženje ljudstva, ki je spoznalo prednosti te nove smeri. Spričo teh dejstev uspehi ne morejo izostati.

DR. JULIJ KUGY ===== TRENTAR

Dne 19. julija tega leta je nastopil dr. Julij Kugy osemdeseto leto starosti. Ta kratki spis naj bo v pristržno čestitko možu, ki je tako zelo zaslužen za spoznavanje naših prelepih gora kakor noben drug ter je zanesel njih sloves med širnj omikani svet.

Dr. Kugy - ja pozna tudi naše preprosto ljudstvo že iz poprejšnjih Mohorjevih koledarjev, izobraženci pa

tem bolj tudi iz njegovih svetovno znanih planinskih spisov in knjig.

Najprej povzamemo še enkrat na kratko nekaj črtic iz njegovega življenja.

Rodil se je dr. Kugy v goriškem mestu na Cingrofu 19. julija 1858. leta kot sin tržaškega veletrgovca. Njegova mati je bila hči slovenskega pesnika Ivana Vešela Koseskega. Rodbina nje-

govega očeta stanuje v Lipi pri Podkloštru na Koroškem in razume in govori še dandanes tudi slovensko.

Dr. Kugy je študiral na visoki šoli pravo, a je prevzel po očetu tržaško veletrgovino kolonialnega blaga. Po vojni je trgovino opustil in prodal.

Od mladega je dr. Kugy z vsem srcem ljubil gore in do l. 1927. je ponovno preplezal vse naše gorovje in vse Alpe naokoli do južne Francije. Najbolj pa je ljubil naše Julijske planine in zlasti Triglav ter njegovo pogorje. Lahko trdimo, da je on največji slovenski turist, za njim pa pok. dr. Tuma. Dr. Kugy nam je prav za prav šele odprl, odkril naše planine v vsej obsežnosti in podrobnostih ter razkazoval njihove lepote 60 let.

Zadnja leta je prehodil s svojimi sila zanimivimi predavanji o planinstvu večkrat vso Nemčijo. Najrajši se pa spominja sijajnega, prisrčnega sprejema pred nekaj leti v Ljubljani, ko je v Unionovi dvorani predaval o triglavskem pogorju.

V svojem dolgem, bogatem življenju je pisal dr. Kugy zelo mnogo v razne planinske časopise. Po vojni pa je jel izdajati obširne knjige o planinah in turistovanju, ki so vzbudile in vzbujajo pozornost vsega omikanega sveta ter se deloma prevajajo iz nemščine v druge jezike.

L. 1925. je izdal dr. Kugy debelo, zelo bogato ilustrovano knjigo: «IZ ŽIVLJENJA HRIBOLAZCA». Velik del knjige opisuje v najprisrčnejši obliki naše Julijske Alpe in doživlja z našimi slovenskimi vodniki in ljudmi.

Par let kasneje je izšla debela knjiga «DELO, GLASBA IN GORE», v kateri je čudovito lepo opisal svoje življenje.

Nato je izdal delo «JULIJSKE ALPE V SLIKAH IN BESEDI.» Krasi ga izredno veliko število zelo posrečenih celostranskih slik in vsaka slika ima na nasprotni strani priloženo kratko besedilo, polno prisrčnih pesniških odmevov.

Pred 2 letoma je popisal dr. Kugy v posebni knjigi burno življenje svojega ljubega vodnika *Antona Oitzingerja* iz Ovčje vasi pod Sv. Višarjami.

Se pred koncem tekočega leta pa

izda dr. Kugy krono svojih knjig «TRIGLAV - 5 STOLETIJ», ki bo obsegala okoli 400 strani in bo bogata ilustrovanost.

Po vojni ne more dr. Kugy več v gore, živi pa v duhu še vedno ra njih

Dr.
Julij
Kugy
(1937)

*Prisrčen pozdrav
našim ljubim
lepim goram!
Dr. Julij Kugy*

in vsako leto težko pričakuje poletja, da odhiti v Ovčjo vas, kjer preživi par mesecev v hiši pokojnega prijatelja in vodnika Oitzingerja v objemu svetovišarskih planin, drznega Viša, mogočnega Montaža (Spika nad Policami) in drugih visokih sosedov svoje najlepše dneve. Poleg tega dobiva pa dan na dan polno obiskov svojih častilcev od vseh krajev srednje Evrope.

Našemu največjemu planincu in opevatelju prirodnih lepot, možu toli mehkega, blagega srca, polnega ljubezni do stvarstva in Stvarnika pa kličemo ob osemdesetletnici, naj ga Bog ohrani še dolgo let v sedanjem krepkem zdravju in naj živi zadovoljen in vesel v bujnih planinskih spominih - z vedno zvesto pipo v ustih!

POT PO GORAH

V beneškem mravljišču sem si med kamnom, vodo in toplim morskim vetrom vedno želel hribov. Žejalo me je po njih. Toda iz mesta jih niti ne vidiš. Le iz napustov, ki tekò visoko pod pozlačenimi kupolami svetega Marka, lahko vidiš tam daleč, na kopnem, v čadu nizke gore.

Skoro vsak teden sem splezal to pomlad tja in upiral oči proti severu.

Tam so čepele gore.

Če je potegnil veter, se mi je zazde-

Narcisi (jurjevke).

lo, da so se nosnice napele v svežem gorskem vonju, če je potegnil še močnejše, sem mislil, da slišim pesem borov in smrek.

Iz tegobnega pomorskega vzdušja sem si strastno želel ven.

In v avgustu sem se odpravil s prijateljem.

*
**

Gore so me še vedno sprejele z otožnih licem dežja in megel. Tako tudi to pot.

Bori čepijo mrki po grebenih, smreke se kot raztrgana črna jadra lovijo z vetrom, ki prihaja od Prestreljenika, drobno prši in zdi se, da je jesen. Pri zadnjih samotnih hišah, ki so raztresene ob vnožju kaninskega pogorja, bojvito krikne petelin.

Čeprav dežuje, lezeva počasi po grebenih med visoko, mokro travo proti kaninski planini.

Midva sva rada v hribih, ko je dež in megla, ko so po gorah res samo pravi, pristni hribovci, ki jim je za dan popotovanja dovolj kos slanine in pest koruzne moke za polento.

Tak pristen hribovec je gorski vodnik, tršat, močan in prijazen, ki skrbi za kaninsko kočo.

Sama zaupnost in poštenje sta ga.

Za nizkim ognjiščem sedi v pastirskem stanu, ravno na pol pota proti Kaninu — zunaj še vedno dežuje, v kočē se dimi — in dopoveduje:

«Tu je ključ. Gori bosta našla vse, kar potrebujeta, od soli do cigaret. Cene so napisane na ceniku, ki višr za vrati. Ko odideta, pustita denar na mizi, ključ pa skrijta pod šopom spominčic, ki raste za kočē.»

Spet sva na rahlem dežju. Vidijo se samo bližnji grebeni, drevesa, skale. Ostalo je v megli.

Steza se vzpenja v vijugah; iz kamenitih kotanj pijevo vodo in se meniva.

*
**

Kdo ne pozna tega majhnega lepega kraljestva, kaninske kočē?

Vrata vodijo v osrednji prostor, v kuhinjo. V levem kotu stoji ognjišče — na njem pusti oskrbnik vedno že pripravljen lonec z vodo — nad ognjiščem polica z najpotrebnejšim: vžigalice, sol, sladkor in čaj. V desnem kotu miza, na mizi majolika z rododendrom. Takoj levo od vrat je omara z vsem potrebnim in shramba.

Vse je počiščeno, pometeno. V prostoru je prijeten vonj po suhem lesu in po gorskih travah.

Trudna popotnika si skuhata čaj, prižgeta cigareto in sedeta na prag. Dež je ponehal.

Daleč levo od kočē se dviga v večerno nebo vedno zasneženi Kanin, desno se pnò grebeni višje in višje do samega Prestreljenika.

Šele kjer v dolini mežikajo luči, so najbližja človeška selišča.

Gore objema tišina.

*
**

Naslednje jutro se zgodaj odpravi na Kanin. Pot po globeli se vije med skalami in snegom, ki ga sonce še ni otajalo. Po špranjah kamenitih skladov zelenijo ploščati šopi trave.

Tu ni dreves niti nizkega bornega grničevja. To je najrevnejše planinsko kraljestvo. Samo grušč in sneg.

Čez uro hoda sva ob vznožju vrhov. Pogledava planinsko karto in računava. Pred nama je troje vrhov. Kateri je Kanin?

Rdeča znamenja vodijo na levo, toda oni na desni se zdi višji.

Slednjič se odločiva za rdeča znamenja.

Steza izgine. Treba si je iskati pot od skale do skale. Še plezati morava. A ko sva na vrhu, naju mesto razgleda doli do morja zajame gosta megla, da vidiva le nekaj korakov v stran.

Kmalu prične grmeti in se bliskati. Nato dež, dež, dež.

Spomnim se, kako sem nekeje bral, da je Kanin v nevihti nevaren. Plezati po kamenitih skladih je v dežju skoro nemogoče. Spustiva se torej v žleb, ki ostro pada proti zasneženi globeli. Toda slabo sva naletela. Kmalu prične po žlebu curljati deževnica in raste v močan curek. Mokra od dežja si še čevlje napolniva z deževnico in peskom.

Komaj sva iz žleba — vsa umazana in premočena — se prične jasni.

Mokra sva do kosti. Pa sva vendar dobre volje in se smejeva.

«To je bil planinski krst,» se tolaživa.

Ko dospeva do grebenov nad kočjo, vidiva, da se iz dimnika kadi.

«Vodnik mora biti doli,» pravi tovariš. «Le hitro, morda je kaj pripravil za kosilo.»

Lačna pospešiva korak in še vsa mokra naju sprejme kaninski vodnik na pragu.

«Kje pa sta bila ob takem vremenu?» sprašuje.

«Tam gori,» mu kaževa. «Na Kaninu.»

«Kje? Kje?» se čudi.

«Tam,» mu še enkrat pokaževa.

«Pa saj to ni Kanin,» nama pove in se smeje. «Zgrešila sta. To je le poznata Urška gora.»

**

Kaj bi se jezila? Pa prihodnjo pot. Letos se ne bova vračala. Popoldne optava nahrbtnik in odideva proti Prestreljeniku. Pot je še vsa zasne-

Višarski križ o božiču.

žena, nebo nekam čemerno, na Prevalu naju zopet zajame megla, a jo veter v kosmih zanaša, da se zdaj pa zdaj vidi kameniti šotor Prestreljenika z luknjo.

Pa naj še povem, kako je ta luknja nastala.

Na Svetih Višarjeh sta se menila Mati božja in hudič za dušo človeka, ki je taisto uro umiral v Čedadu. Hudič jo je hotel zase, a Mati božja zase. Slednjič sta se pobotala, da jo dobi oni, ki pride prvi v Čedad.

Dvigneta se in hudič, ki bi si rad okrajšal pot, butne kar z glavo v Prestreljenik, ga prevrta in drvi dalje. Pa mu ni nič pomagalo. Mati božja je

že bila pri umirajočem in duša je ostala njej. Tako pripovedujejo hribovci. Morda je res.

*
**

Od Prevala do Neveje je nekaj poti sneg, potem pa se pričnò krpe gozdov, tratine, grmičevje. Nebo se znova jasni, čuje se ubito pozvanjanje zvoncev; tam spodaj v Neveji so staje, pastirji in planinska kočā.

Ko se razpršijo zadnje megle, se dvignejo pred nama ogromni skladi planinskih očakov Montaža in Viša.

Ustaviva se in gledava.

Molčiva.

Robovi so v zadnjem večernem siju.

*
**

Ko sva v dolini — kmalu bo mrak — se meniva o načrtu. Slednjič obvelja: nocej do prvih pastirskih staj pod Montažem, jutri na goro.

Do staj je še dobro uro hoda.

*
**

Stopiva v kočā, ko je že trden večer.

Veliki pastir čepi ob ognju sključen v dvoje gub in kuha polento iz koruzne moke. Pogoniči sedijo po klopeh,

dva prekuhavata mleko, otrokec z gostimi kodrastimi lasmi se cmeri.

Skuhajo nama močnik, nato sedemo okoli ognja. Velike črne sence se lovijo po kotih, groza čepi v njih in stiska srce.

*
**

Drugo jutro plezava na Montaž. Skladi kamna se dvigajo pred nama v ogromno, čudovito katedralo. Vrh je še v megli, toda upava, da jo opoldansko sonce popije.

Zašla sva. Hipoma sva v ostrem žlebu za suhim snegom. Naprej je brez cepina skoro nemogoče, nazaj nevarno. Skušava preplezati desno stran žleba. Ne gre. Slednjič se nama posreči.

Spet sva na pravi poti.

Ostro vzbete travnate brežine so skoro do sedla. Od tu je treba po vrhovih na levo. Skoro povsod je zasneženo in nevarno. Ko opoldansko sonce popije megle, sva na vrhu.

Tam spodaj je legendarna Zajzerska dolina s svojimi belimi prodi in temnimi smrekami, za njo Svete Višarje, naša romarska pot, naše upanje, na levo Viš, za Višem Mangart.

Kanin z južne strani.

Na to stran Kanin in njegov ledenik.

*Leživa na soncu in gledava.
V vetru se čuje božji dih.*

**

Še isti dan sva znova v dolini in na novi poti: proti koči pod Višem.

Tri ure hoda po travnatih grebenih, nato prehod in kmalu sva pod vrhovi.

Koča čepi zakrknjena, sama vase zaprta, čisto ob robu snega. Letos je prišlo poletje pozno do tu.

Prenočiva pod streho na skupnem ležišču. Skozi slabo izdelano okno piha mrzlo; komaj pričakujeva jutra.

Ko prične mesec bledeti, se dvigneva na pot. Najprej dolgo, navpično snežišče, nato skale. Dan je lep. Iz doline, kjer je taborišče, se čuje vojaška budnica.

Na vrhu sva sama.

Gorsko kraljestvo čuje okoli naju in nama je dobro pri srcu.

**

Zadnja pot naju vodi na Višarje. Skozi nevarni Mrzli potok na Prašnikovo sedlo in potem k Materi Mariji.

Po poti srečujeva starice, ki molijo rožni venec in odpočivajo na kamnih. Tolaživa jih, da je le še malo poti. Tam na gori pa kraljuje Mati božja.

Višarska pobočja:

Njena cerkev je hladna. Vonj nje-nega kadila prijeten. Tja prihajajo grešniki in se trkajo na prsa. Tja prihajajo mladi ljudje po moči za mladost.

Poklekniva še midva in se prekrižajva.

Dolga je še pot.

TUDI OZRAČJE JE MOJE

Rado Bednarik

Tako lahko po pravici vzklikne današnji človek spričo silnega razvoja letalstva. Kdo od nas, dragi družbeniki, še dvomi o važnosti letanja po zraku, ko pa mu je brnenje letalskih motorjev že vsakodnevno brenčanje? Abesinska vojna, kjer so drzni italijanski letalci uganjali čuda, je dokazala, da je odločilno orožje bodočih vojn - letalo. Zadnji poleti iz Evrope v Ameriko so utrli nova, hitra trgov-

ska pota med kontinenti. Da, še o poletu na luno¹⁾ sanjamo.

PRVI POČETKI.

V davnini je pomenilo letanje po zraku nekaj skrivnostnega, božanskega. Stari Grki so le bogovom pripisovali zmožnost letanja. Ptičji let je pa že tudi stare fizike zanimal. V 4. st.

1) Beri v knjigi „V tri smeri“ (Bednarik Rado), Sigma 1932.

pred Kr. je neki Arhitas izumil lese-nega goloba, ki ga je poseben stroj dvigal v zrak. Stari Kitajci so že poznali razne privezane «zmaje», kot jih otročad še današnji dan lepi iz papirja in veže na vrvice. Kitajci so prvi spoznali osnovno načelo za dvig v zrak: telo, ki je lažje ko zrak, se lahko dvigne (aerostatično načelo). Zato so

Montgolfierov balon se dviga v zrak.

ob kronanju kralja Fo-kiena l. 1306. pr. Kr. polnili posebne papirnate zmaje s segretim zrakom in jih spuščali v zrak. Stari zapiski velikega italijanskega izumitelja Leonardo da Vincija (1452-1519) kažejo, da je ta izumil posebne perotnice, v katere se je človek privezal in jih gonil z lastno močjo. To je drugo osnovno počelo letanja (aerodinamično), ki uči, da se v zrak dvigne in leta tudi težje telo, če ga goni sila, ki povzročuje nosilne zračne tokove.

Toda tedanji svet še ni bil tako izvežban in se je oklenil prvega, lažjega principa - balonov. Jezuit Gusman je l. 1709. kazal na Portugalskem nek koš, v katerem je zanelil ogenj, čez je pokrnil ponjavo; ta se je nabuhnila in se je vsa priprava res dvignila par

metrov od tal. Odločilno pa je bilo, ko je Anglež Cavendish l. 1766. odkril lahki plin vodik. Anglež Cavallo je pa prišel na misel, da bi za balon uporabljali živalske mehove. Istočasno so prodrli v svet glasovi o poskusih bratov Montgolfierov v Annonayu na Francoskem. L. 1783. sta vpricho velike množice spustila v zrak balon, napolnjen s segretim zrakom. Prvi poskus je bil storjen. Večji uspeh je imel profesor Charles, ki je prvi napolnil balon z vodikom. Dvignil se je nad oblake in je plaval tri četrt ure. Z vodikom napolnjene balone so nazivali «charlière», s toplim zrakom pa «montgolfière». Prva živa bitja (ovca, pes in raca) so se pa dvignila v zrak l. 1783. v Versaillesu. Sam kralj jih je prihitel občudovat. Škoda, da niso znala povedati, kaj je tam gori. No, pa sta se še isto leto našla dva pogumna gospoda Pilâtre de Rozier in markiz d'Arlandes, ki sta v 25 minutah preletela v «montgolfieri» 11 km. Ko sta nehala kuriti pod balonom, sta pristala. Ta dva sta balone izboljšala. V koš (gondolo) sta jemala vreče peska za balast, preko balona sta dela mrežo iz vrvi, ki so nosile tudi sidro in koš; vrhu balona sta namestila zaklopko na vrvice, da sta lahko plin poljubno spuščala, in še gumijasto prevleko preko balona. Žal, da je bil baš ta Pilâtre prva zračna žrtev, ko je hotel poleteti preko Kanala iz Francije v Anglijo.

L. 1804. so začeli balone uporabljati v znanstvene svrhe. Sloviti kemik Gay-Lussac se je dvignil že 6500 m visoko. Preiskoval je toploto in zračni pritisk. Jeli so se dvigati tudi vremenoslovci, tako Francoz Tissandier l. 1875. že 9000 m visoko. Tu pa je bil zrak že tako redek, da sta dva spremljevalca umrla. Nemci so tedaj izumili posebne priprave za vdihavanje kisika. Baloni so se dvigali vedno višje. Najvišje je do sedaj priplaval profesor Piccard l. 1932., in sicer kar 16.700 m visoko.

Kaj kmalu se je pa učenjakom posvetilo, kaj ko bi baloni plavali samostojno po zraku in ne le v vis ter gna-

ni od vetrov. Porodila se je ideja zrakoplovov z motorji in vijaki ter krmili. Francoski general Meusnier je nekaj takega že l. 1783. predlagal, a še ni imel jasne slike. Par desetletij je preteklo, predno je nemški grof Zepelin zgradil prvi uporabljiv zrakoplov. Že l. 1870. ga je zasnoval. Osnutke je predložil cesarju. Tedaj pa še niso imeli dovolj smisla za novo iznajdbo. Šele s pomočjo javnih zbirke je zgradil prvi «zepelin L. Z. 1» (= Luftschiffzeppelin 1.) Zrakoplov je imel aluminijasto ogrodje, oblečeno v katramirane in gumirane kože; dolg je bil 128 m in širok 11 in pol. V trupcu z obliko cigare so bile nameščene plinske celice. Pod trupom pa sta viseli dve gondoli z vdelanima motorjema po 15 konjskih sil, ki sta sukala veternece. Na zadnjem koncu je bila krmilna naprava, in sicer dve vodoravni in dve navpični ploskvi (okvira z razpeto jadrovinno) v obliki križa. Navpični krmili dajata smer kot pri ladji, vodoravni pa višino (če se dvigneta - kot ptičji rep - se zrakoplov dvigne in obratno.) Ta osnovna gradnja je ostala, seveda izboljšana, pri vseh zrakoplovih do danes.

Nemci so začeli uporabljati «cepe-line» predvsem za trgovske zveze, kasneje tudi za bombardiranje. Zeppelinova družba, ki se je po ustanoviteljevi smrti l. 1917., zlasti pod dr. Eckenerjem razvila do viška, je prepeljala že nad 70.000 potnikov in to celo parkrat okoli sveta. Zadnji zrakoplov (L Z 126), ki so ga Nemci prodali Ameriki kot «Los Angeles» za milijon dolarjev, je pravo čudo udobja. Na krovu so električne kuhinje, spalnice, sprehajališča, saloni. Pod trupom so pritrjeni ti saloni kot nekaki razkošni železniški vozovi. Na takem velikanu, dolgem 200 m, mora delati posadka 100 mož in inženirjev. Ti morajo streči petim kompliciranim motorjem za pogon, radijskim aparatom in neštetim drugim strojem in strojkom. Kljub ogromnosti drvi ta velikan po 123 km na uro. Pa ni še dovolj velik. Ameriška družba «Good-year Zeppelin Corporation» gradi še večjega, nad 400 m dolgega (skoro

pol kilometra!) s prostornino 185.000 m³. Polnili ga bodo z novim negorljivim dragocenim plinom helijem, ki ga ima le Amerika. Šele letos, po strahoviti nesreči, ki je zadela nemški zrakoplov «Hindenburg», ko je ob pristajanju v Lakehurstu pri New Yorku zgorel in z njim vred vsi potniki in vsa posadka, je predsednik Roosevelt dovolil, da se sme helij izvažati. S tem so dane za razvoj zrakoplovov še nevidne možnosti.

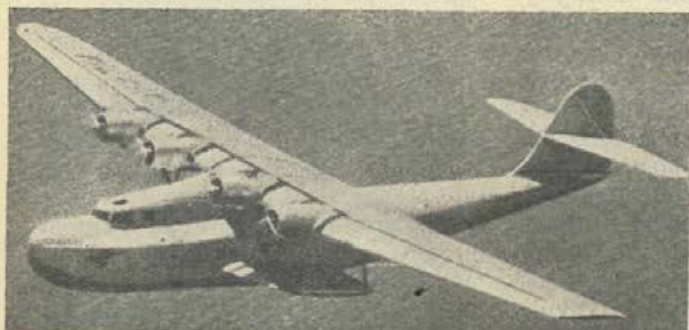
..

Bolj kot zrakoplovi so se za praktično in vojaško uporabo uveljavila letala.

Ni lahko določiti, kdo je izumil letalo. Dejal sem, da so že Kitajci poznali «zmaje», Leonardo da Vinci je že bil precej blizu izumu. Ta je tudi jasno doumel že omenjeno aerodinamično načelo. Prvi, ki je dal bolj jasno zamisel letala, je bil l. 1809. angleški inženir Sir George Cayley (Zorž Keili). Gonilni motor je opremil s krmili in je namestil krila. Ni pa še znal najti lahkega motorja. Zato se je prvi poskus žalostno končal. Po Cayleyevih osnovah je zgradil Anglež Henson prav orjaško letalo (krila so imela 300 m² - današnja moderna letala imajo običajno okoli 60 m² ploskve) s parnim strojem za pogon. Kabina za letalca je bila med kriloma, zunanja podoba je bila torej že precej slična današnji. Za Hensenom, ki tudi ni uspel s poskusi, so delali še drugi. Zanimiv poskus je bil Philipsov, ki je zgradil letalo s kar 50 krili drugo nad drugim. L. 1897. se je pa Francozu Aderju prvemu res posrečilo, da se je dvignil par metrov od tal in letel 300 m. Ta je bil to kar Montgolfiere za balone.

Vsi ti poskusi so bili morda neresni do Nemca Lilienthala in do bratov Američanov Wrightov (Rajtov). Prvi je prav temeljito jel proučevati ptičji let; izumil je tako zvano «jadralno letalo» brez motorja. Wrighta sta izumila krmilo na vzvod, iznašla sta tudi prav lahek bencinski motor. L. 1903. sta se dvignila v zrak in letela 260 metrov daleč. Nato sta zgradi-

la dvokrovnik. Seveda so ta letala vzletela v zrak (to se pravi, kaka dva metra od tal) le s pomočjo zaleta po tračnicah! Letalec je krmaril leže; šele pozneje so iznašli način za sedenje in krmilsko kólo. A osnova letala je bila tu! Vsako leto sta brata kaj izboljšala in dodala. Že l. 1904. sta letela 400 m daleč; nato sta krmila tako izboljšala, da sta letela že v krogu. Še eno leto in letela sta po zraku že 38 km daleč.

Letalo „Clipper“ za bodoče prekoceanske polete.

Zdaj sta si upala pred javnost. Za 80.000 mark sta ponudila letalo ameriški vladi. Ta je odklonila, časopisje se je pa izumiteljema posmehovalo. Francozi so ju pa upoštevali. Prav tako tudi berlinski časopisni založnik Scherl. Polagoma se je začel led tajati. Francoz Bleriot je zgradil prvo tovarno za letala in ko je l. 1909. v tridesetih minutah priletel preko Kanala iz Francije v Anglijo, se je povsod zbudilo zanimanje za letanje. Letalec Latham je l. 1910. vzletel že 155 m visoko. V Nemčiji je profesor Junkers izpopolnil letalsko tehniko do viška. Zgradil je v vojni slovita majhna letala «golobe». Par let pred vojno je že bilo letalstvo tudi v širših množicah poznano. Pri nas je letalec Rusjan na velikih Rojcah kar osupil tisočglavo množico, ko se je dvignil malo v zrak in je par minut letel proti mestu. Prav tisto leto je «oče letala» Wright umrl. Njegov brat Aville pa živi še danes v Ameriki — nepoznan in odtegnjen svetu. Kaj je moža zagrenilo, ne ve nihče.

Zagrmeli so kanoni. L. 1914. je vsa

Evropa imela komaj 2000 letal; za boj opremljenih le par. Ko so pa generalni štabi spoznali pomen letal za izvidništvo in za obstreljevanje, so inženirji letala neprenehoma izpopolnjevali. Samo med vojno so jih zgradili 170.000! Ob koncu vojne so že gradili Nemci letala vsa iz aluminija; vanje so vlagali poleg orožja in bomb tudi radijske aparate, samodelne fotografske stroje za slikanje pokrajine pod sabo i. t. d. Strojne puške so imeli tako prirejene, da so streljali skozi vrteči se propeler. Ob koncu vojne so v naši državi gradili veličanske Capronije s tremi krovi, s strojnimi v vrtečih se stolpih. Nosili so do 1400 kg. bomb. V zraku so se vršile prave zračne bitke; kdo bi bil še l. 1910 o

čem podobnem sanjal? Po vojni so iz vojaških namenov letala še bolj izpopolnili. Zato pa imajo danes države tudi po par tisoč letal! L. 1914. pa vsa Evropa skupaj komaj 2000!

Po vojni se je kar sama od sebe porodila misel, da bi letala uporabljali tudi v miru za promet. Nemci so že l. 1918. ustanovili letalsko prometno družbo (Deutsche Luft Reederei). Isto leto so tudi otvorili redno zračno zvezo med Londonom in Parizom. Ta se je do l. 1926. že tako razvila, da se je več potnikov prepeljalo po zraku nego z železnicami in parnikom na isti progi. Prva potniška letala so brzela s hitrostjo 135 km na uro. Danes pa orjejo ozračje moderna letala največje letalske družbe nemške zračne hanze (Deutsche Luft Hansa) s hitrico 210 km na uro. Vsa večja mesta so že v omrežju zračnih prog. Pri nas je najbolj znana «Ala Littoria», ki vzdržuje redno zvezo z Etiopijo, Prago in Atenami. Uvedli so tudi nočne polete, prvi so bili Američani na progi New York - San Francisco ob tihooceanski obali. Na progi kažejo pot na vsakih

50 km razdalje postavljeni vrtljivi svetilniki.

Poleti na velike razdalje so dokazali možnost daljših prometnih zvez. Prvi polet čez severni Atlantik sta podvzela Angleža Alcock in Brown že leta 1919. Isto leto so že tudi prileteli iz Londona v Port Darwin v Avstraliji, 16.528 km daleč v 29 dneh. L. 1924. so leteli, da naštejemo samo splošno, že okoli zemlje, to se pravi 45.000 km razdalje. Vsem so že znani poleti Amundsenovi in Byrdovi čez severni tečaj. Prav tako tudi sloviti polet Lindbergov iz New Yorka v Pariz. Še težjo nalogo pa je predstavljala pot od vzhoda na zapad preko Atlantika. Zmagoslavno jo je rešil maršal Italo Balbo l. 1931. *)

Ti poleti so pokazali nove možnosti daljših transoceanskih poletov z velikimi letali. Združene države in Anglija so se vrgle na to nalogo. Prve so začele graditi velika aluminijaska letala vrste «Clipper», Angleži pa vrste «Caledonia». Dolga so pa 26.40 m, široka 34.20 m, visoka 7.20 m, prostora imajo za 24 potnikov in za 5 mož posadke. Letos poleti so naredili prve poskuse. Ameriška «Panamerican Airways» (penamerikan erueis — vseameriška zračna plovba), je poslala svoje «Clipperje» iz New Yorka do Foynesa na Irskem, angleška «Imperial Airways» (impiriel erueis — cesarska zračna plovba) pa v obratni smeri. V Evropo so prileteli Američani v 12^h 6^m s povprečno hitrostjo 267 km/h, v obratni smeri pa priletijo An-

gleži zaradi močnih nasprotnih vetrov v 16^h 25^m s srednjo brzino 195 km/h. Po teh posrečenih poskusih bodo še tekom l. 1938. uredili stalno zračno zvezo med obema celinama. Angleži in Američani imajo v načrtu tudi proge preko Tihega oceana. Zato je marsikateri neznaten otoček, zgubljen sredi brezbrežnih oceanov, pridobil na imenitnosti kot zračno postajališče.

Rusija je pa zasedla severni del sveta. Njeni letalci proučujejo možnost dveh prog: iz Moskve preko Skandinavije, Islanda v New York in Washington, druga še bolj važna pa iz Moskve — severni tečaj — Seattle — San Francisco. Severni tečaj, še pred tremi leti toli zaželena točka polarnih junakov, bo prihodnje leto že samo vmesna postaja na tej prog. Zato so letos Rusi postavili na ledovje na severnem tečaju pravcato vremensko opazovalnico. Njeni letalci Gromov, Danilin, Jumahov so pa že to progo preleteli 12. julija. V 61 urah so prebrzeli 10.860 km iz Moskve preko severnega tečaja v Kalifornijo. Za njimi se je 16. avgusta dvignil letalec Levanevski, da bi progo še natančneje preiskal, a ga ni več nazaj že dva meseca... In tega tudi ne bo več! To dokazuje, da bo treba na tej svetovni zračni prog. izboljšati še marsikaj; stroje in letalo, pristajališče in zračno službo, a brez dvoma ni več daleč tisto leto, ko bo vsa zemeljska obla preprežena z zračnimi progami. Kakšen razvoj letalstva v borih 25 letih; kako mogočno je človeški um zavladal nad zračnimi razdaljami! Ali v dobro ali v slabo človeštvu bo pokazala zgodovina....

*) Glej koledar Gor. Moh. dr. za l. 1932 (R. Bednarik: „Veliki polet čez ocean“ in koledarje za l. 1927. in 1928.

L J U D S K A M O D R O S T.

Zakon je križ z medom namazan; med polizeš, ostane križ.

Bog se usmili in sv. Ambrož, kar je žena, to je mož.

Kadar mati mešuje, mora oče sveče prižigati (ne sme dajati potuhe).

Ljubezen pri vratih ven, revščina pri oknu noter.

V nebesih je še cel hlebec kruha; načel ga bo, kdor se ne bo kesal, da se je oženil.

Vsak človek prinese na svet svoj kos kruha.

Bog in kruh sta povsod.

Bog in kruh sta dobra.

Kaša po kruhu vpraša.

Bog se usmili, če ni kruha pri kosili.

Kdor ima kruh, ga tudi reže.

Dober si kot kruh, ki ga človek je.

(Zbral Milko U.)

MLADI RUDARJI

Vsako jutro hodijo skozi vas. Drobna, izžeta telesca izginjajo v starih, raztrganih cunjah. Čez ramena nosijo majhne rovače. Vsak ima tudi culico, v kateri je tako malo brašna, da se Bog usmili. Nekateri imajo privezane te culice kar na rovačah, drugim nemo bingljajo v dolgih, suhih rokah. Ta ali oni nosi s seboj kanglico za vodo.

Tako gredo skozi vas. Ko zagledajo ljudi, postanejo njih pogledi zbegani in beseda jim zastaja.

Na koncu vasi se začena dolga cesta. Tako dolga je, da jo otroci komaj s pogledom objamejo. Izprva gledajo v njen konec, potem sklonijo glave in hite z bosimi nogami po zaprašeni cesti. Nekaj težkega lega na njih šibka ramena.

Iznad gmajne vzide sonce in osvetli češnjava drevesa ob poti. Njih sadovi so kot otroški smeh. Na levo in desno zori žito in med njivami pojo ptice. Otroci ne vidijo in ne slišijo ničesar, kot da bi njih srce ne bilo ustvarjeno za lepoto in pesem.

Ko pridejo do prve vasice, zavijejo na kolovoz. Potem postane pot zopet široka in gre navkreber. Zadnja vasica pod kraško gmajno. Iz oken in vrat gledajo ljudje. Otroci čutijo na svojih ramenih njih radovedne poglede. Ko zavijejo za zadnjo hišo, se za trenotek oddahnejo in se molče spogledujejo. Mogoče bi se radi poigrali po travi ali zapeli pesem ali si vsaj rekli lepo besedo. Vse to bi radi. Ko pa jim obstane oko na kraški rebri, je ta lepa misel že daleč, daleč za obzorjem. Otroci molčijo. Potem se nekdo dvigne in se požene po kraški stezi navzgor. Ostali mu sledijo.

Pot je strma. Med belim kamenjem rdi kraška zemlja. Otroci si zaželijo, da bi imeli njih očetje v dolini veliko take rdeče zemlje, cele njive in da bi na njih rasla pšenica.

Potem bi jim ne bilo treba hoditi na gmajno. Njih matere bi spekle dišečih pogač za ves teden. Otroci mislijo na rdečo zemljo in na dišeče pogače in pozabljajo, da nosijo v culicah kos trde polente.

V visoki radi žgočega sonca porumeneli travi se začno oglašati škržati. Njih pesem postaja vedno bolj vsiljiva; šele ob večernem mraku bo njih navijanje ponehalo.

Kraški bori so vedno bližji, veter je vedno močnejši, svet se odpira in razteza v planjavo. Otroci so prispeli na cilj. Na spolzkih tleh pod bori pustijo culice, kanglice in dečki svoje kamižole; rovače pa vzamejo s seboj.

Sonce je že visoko. Vročina je tako huda, da je začel zrak že trepetati. Od juga veje gorak veter. Škržati enakomerno pojo. Vsenaokrog diši po borih, po smoli njihovih debel in vej, po brinjevih grmih, po pelinu. ki rase ob cestni ogradi ter po še mnogem grenkem zelišču.

Otroci so že dolgo na delu. Prekopavajo kraško zemljo. Ostri kamni in robida jih ovira. Kamne izkopljejo in robido posekajo. Roke in noge so jim vse opraskane, temu ali onemu polzi po rjavi koži kapljica krvi in pušča tenko rdečo sled, ki postane pod žgočim soncem kmalu suha in temna. Za kri se otroci ne zmenijo. Ko pa udari rovača ob kos rjastega železa, postanejo veseli in oči se jim zasvetijo. Železa pa je po kraški gmajni še mnogo. Svetovna vojna ga je posejala na gosto. Dobijo se še cele granate in šrapneli. Otrok, ki je neroden ali predrzen, udari lahko na užigalno mesto in zgodi se nesreča, kot se je v teh krajih v povojni dobi že tolikokrat zgodila.

To je rudnik na gmajni. Resni ljudje pravijo, da je v njem dobra šola. Ob misli na gmajno se mnogim obrazi zresnijo in matere globoko

zavzdihnejo. Zaboli te srce, ko pomisliš na otroke, ki kopljejo železo in si ž njim služijo vsakdanji kruh. Pa je še nekaj hujšega. Prepogosto se pridružuje borbi za kruh zgodnja izprijenost. Telesna stiska ni še dovolj velika, mora se ji pridružiti še duševna. Otroci na gmajni so vse križem pomešani in brez varstva. Nobeno čudo, če se izpriديو. Oči so jim motne in zamišljene ne samo od stradanja, ampak tudi od mlade hudobije.

Otroci bodo prodali železo in si kupili kruha. Jedli bodo pa bodo še lačni in mogoče ne bo nikogar, ki bi jim dajal kruha za življenje. Če pa bodo srečali usmiljenega človeka, ki bi jim dajal tudi tega kruha, bodo morda zagrenjeni in izprijeno otroci pometali ta sveti kruhek življenja v obcestni jarek.

Po kraških zvonikih zvoní poldne. Otroci prenehajo s kopanjem. Na spolzkih tleh pod bori je slaba senca. Otroci so je veseli in posedejo. Kosilo je borno: kos kruha, kos polente od snočnje večerje, mogoče malo sira in zelenega sadja, ki so si ga med potjo naklatili. Drobne roke so jim prav take kot na delu: rjave od sonca, rdeče od sveže prsti, rumenkaste od rjastege železa. Na Krasu ni vode, da bi se umili, jed pa jim mogoče še bolj tekne, ker se med njo spominjajo na delo. Ko so se napili vođe iz kanglic, poležejo in bi radi zaspali. Vse je podobno pravim in krepkim delavcem: delo, jed in opoldanski počitek.

V travi pojo škržati, med debli se podi veter, nad vsem žge sonce. Otroci leže vznak na suhih iglicah borovcev. Nekateri so zaspali, drugi gledajo pod nebo. Vse je tiho, le škržati pojo, pojo.

Vročina ponehuje. Otroci se polagoma prikazujejo iz gozdička in gredo na delo. Rztreseni po gmajni se neenakomerno sklanjajo in kopljejo po rdečji zemlji. Ko izkopljejo kos

železa, ga dolgo ogledujejo in tehtajo na dlaneh. Potem ga vržejo k izkopanemu železju in nadaljujejo kopanje z večjo slastjo.

Sonce gre proti zatonu. Furlanija je kot megleno morje. Otroci spravljajo železo v cule in računajo, koliko jim bodo pri prodaji izplačali in kaj si bodo lahko za prisluženi denar kupili.

Po navpični poti gredo otroci. Izpodrsuje se jim ne, ker so bosí. Večerno sonce meče njih dolge sence po strmi rebri.

Potem pridejo do prve vasice, ki je od vseh strani zaprta in skrita pod gmajno kot gnezdo ptice ujede. Gospodinje so zanetile ogenj za večerjo; iz dimnikov se vijejo gosti dimi. Otroci bi radi jedli.

Na veliki poti pred glavno vasjo jih srečujejo ljudje, ki se vračajo s polja. Obrazi se jim v trudnosti svetijo. Nasproti jim gre lojtrski voz s senom. Močna vola ga vlečeta težko, a vztrajno. Na vrhu sedijo otroci. Njih veliki slamniki ležijo drug vrhu drugega na senu. Otroci pojejo, kričijo, se smejejo in prerivajo. Morajo se držati žrdi, drugače bi se lahko zakotalili z mehkega sena na trdo cesto.

Otroci z gmajne spejo mimo voza. Njih pogledi se za hip ujamejo s pogledi otrok, ki so na vozu. Poznajo se, a je med njimi prepad, ki ga komaj slutijo.

Otroci na vozu so z razposajenostjo prenehali. Nemo gledajo v hrbte otrok iz gmajne. Ti gredo v bojzljivi hitrosti dalje in se ne ozirajo. Čez ramena nosijo rovače in na nje so privezali težke cule železa; večje, oprijemljive kose železa nosijo v rokah ali tudi na ramenih pri zamazani rovači.

Pred vasjo se izogonejo glavni poti in zavijejo na stranske in skrite steze. Na mostu pri mlinu srečujejo še zadnje zakasnele ljudi, ki so delali na polju. Nato utonejo s tihimi stopinjami bosih nog v prvi temi.

ZAVAROVANJE PROTI NEZGODAM PRI POLJSKEM DELU

Dne 23. 8. 1917. je izšel zakon, ki urejuje zavarovanje proti neizgodbam pri delu na polju. Ta zakon je z nekaterimi spremembami še danes v veljavi. Ker je za kmetovalce zelo važen, podajamo v naslednjih vrstah glavne določbe tega zakona.

Zavarovanja so deležni v prvi vrsti vsi delavci in delavke, ki so stalno ali začasno nameščeni pri poljedelstvu ali v gozdarstvu. Drugič kmečki posestniki, koloni in najemniki, z ženami in otroki in drugimi sorodniki, ki so zaposleni pri obdelovanju njihovih polj. In tretjič pazniki kmečkih in gozdnih opravil, a le v slučajih, ko njihova plača, skupno z dohodki v naravi ne presega na leto poprečno L. 20.— dnevno. Leto šteje v tem oziru, kakor določa ta zakon, 300 delovnih dni; torej so pazniki zavarovani le, če plača ne presega L. 6000.— na leto.

Zavarovane so vse gori omenjene osebe od 12. do 65. leta.

Zavarovanje obsega vse neizgode, ki nastanejo radi nasilnega vzroka pri kmečkem delu in ki imajo za posledico smrt oziroma popolno ali delno stalno nezmožnost za delo. Za kmečko delo se smatra vsako delo na polju, v gozdu, na vrtu in če je v zvezi s poljedelstvom tudi doma. Poleg kopanja, sekanja, setve, trgatve, žetve, vožnje itd. obsega tudi živinorejo, čebelorejo itd. Popolna stalna nezmožnost za delo je ona, radi katere je ponesrečenec popolnoma in za vse življenje nezmožen za delo. Za delno stalno nezmožnost se pa smatra ona nezmožnost, radi katere je kmetovalec dela nezmožen za vse svoje življenje za več ko 15 odstotkov. Zguba sluha enega ušesa na primer zmanjša delazmožnost za 20%, zguba palca na desni roki za 30% itd. V vseh teh slučajih bi ponesrečenec imel pravico do zavarovalnine, ker se je njegova zmožnost za delo zmanjšala za več ko 15 odstotkov. Torej ponavljamo: da ima ponesrečenec pravico do zavarovalnine, je potrebno, da se je neizgoda pripetila pri

opravljanju kakega *kmečkega* dela. Seveda to velja le, če gre za neizgodo in ne za bolezen. Naj nam to pojasni primera! Ako koga pri sekanju v gozdu podere drevo, je to brezdvomno nesreča, ki ponesrečencu daje pravico do odškodnine. Če se pa kdo prehladi pri delu na polju, dobi pljučnico in umre, še nima pravice do kake odškodnine, ker njegova smrt ni v neposredni zvezi z delom kakor v prvem slučaju.

Za osebe prve in tretje kategorije, to je za delavce in delavke ter za paznike, zavarovanje obsega poleg neizgode, ki imajo za posledico stalno popolno ali delno delanezmožnost, tudi neizgode, iz katerih izvira *začasna* popolna nezmožnost za delo. Mora pa ta *začasna* nezmožnost trajati več ko 10 dni. Odškodnina za *začasno* popolno nezmožnost ne pritiče torej kmečkim posestnikom, kolonom in najemnikom ter njihovim družinam, temveč edinole plačanim poljskim delavcem. Posestniki itd. imajo pravico do odškodnine le v slučaju, ko je radi neizgode nastopila smrt ali pa stalna nezmožnost za delo, naj si bo popolna ali le delna.

Odškodnina za *začasno* popolno nezmožnost se izplača skupno z odškodnino, ki slučajno pritiče za stalno nezmožnost. Primer: 30 leten delavec si je pri sekanju drv odsekal kazalec desne roke. Radi te poškodbe je popolnoma nezmožen dela za dobo 30 dni. Njemu pritiče odškodnina za prisilni 30 dnevni počitek, začevši z 11. dnevom (za prvih 10 dni mu ne pritiče odškodnina). A pritiče mu tudi odškodnina, ker je odslej radi izgube kazalca njegova delazmožnost zmanjšana za 20%. Prejel bi torej L. 80.— (4 L. dnevno) in L. 1950 (Poglej tarifo spodaj!).

Ako bi se ista neizgoda pripetila kmečkemu posestniku, kolonu ali najemniku oziroma kakemu članu njihovih družin, bi ponesrečenec imel pravico le do odškodnine, ker se je njegova delazmožnost zmanjšala za 20%. Prejel bi le L. 1950.—

Vse goriomenjene kategorije (de-

lavec in delavke, posestniki, koloni, najemniki in njihove družine ter pazniki) so zavarovane po zakonu. Ni treba nikakih prošenj in nikakega posebnega plačevanja zavarovalnine. Vsakdo je že po zakonu zavarovan in zavarovalnino plačuje skupaj z zemljiškim davkom.

Kaj mora kmet ukreniti, ko se mu pripeti nezgoda pri poljskem delu? Takoj naj gre k zdravniku. Vsak zdravnik je po zakonu dolžan izdati zdravniško spričevalo, kadar naleti na poškodbo, ki bi znala imeti kot posledico popolno nezmožnost za delo za več ko 5 dni. Zdravniško spričevalo nadomešča prijavo nezgode. Zdravnik je namreč pod osebno odgovornostjo dolžan, da že isti dan ali najkasneje naslednji dan odda zdravniško spričevalo na poštnem uradu. Poštni urad pa mora takoj odposlati prijavo ne-

zgode, to je zdravniško spričevalo, na zavarovalni zavod oziroma na oblast javne varnosti, ko gre za poškodbe, ki imajo za posledico smrt ali delanezmožnost za več ko 40 dni. V slučaju smrtne nesreče je zdravnik dolžan tudi brzojavno obvestiti zavarovalni zavod. Zadeva pride potem v roke okrajnega sodnika (pretorja), ki ima nalog ugotoviti, kako je nezgoda nastala. Ako bi okrajni sodnik ne dobil od zavarovalnega inštituta oziroma od oblasti javne varnosti naloge, da zadevo preišče, se oškodovana stranka lahko obrne naravnost nanj s prošnjo, da napravi preiskavo.

Zavarovalni zavod ima tudi pravico, da da ponesrečenca preiskati po svojih zdravnikih. Končno sledi izplačilo zavarovalnine. Višina odškodnine se določa na podlagi naslednje razpredelnice:

Starost ponesrečenca	Moški	Ženska
Smrtne nesreče :		
od 12. do končanega 15. leta	3000.—	2250.—
„ 15. „ „ 23. „	6000.—	3000.—
„ 23. „ „ 55. „	7500.—	3700.—
„ 55. „ „ 65. „	4500.—	2250.—
Nezgode, ki povzročijo popolno stalno nezmožnost za delo :		
od 12. do končanega 15. leta	5400.—	3600.—
„ 15. „ „ 23. „	7500.—	4500.—
„ 23. „ „ 55. „	9750.—	6000.—
„ 55. „ „ 65. „	6000.—	3000.—
Nesreče, ki povzročijo začasno nezmožnost za delo :		
od 12. do končanega 15. leta	1.50 dnevno	1.50 dnevno
„ 15. „ „ 65. „	4.— „	3.— „
Nesreče, ki zmanjšujejo delno stalno nezmožnost za več ko 15 odstotkov		
	Odškodnina se izračuna na podlagi škode, določene za popolno delanezmožnost, sorazmerno znižane na ostalo delazmožnost.	

Na primer: Kmečki posestnik, 35 let star, se ponesreči pri vožnji sena tako hudo, da izgubi desno roko. Njegova delazmožnost je zmanjšana za 85 odstotkov. Delazmožen je torej še za 15 odstotkov. Ker bi mu za popolno stalno delanezmožnost pritikalo L. 9750.— odškodnine, bo radi izgube roke prejel L. 8288.— to se pravi L. 9750.— manj 15 odstotkov. Če bi ponesrečenec ne bil posestnik, temveč

hlapec, bi poleg te svote prejel še L. 4.— dnevno, počenši z 11. dnevom, za vso dobo bolezni.

Vdove, ki so na čelu družine, so deležne istih odškodnin kakor moški. Če se na primer 40letna vdova smrtno ponesreči pri delu, bodo prejeli njeni dediči ne 3700.— lir, ki bi ji pritikale kot ženski, temveč L. 7500.—.

Gori navedenim odškodninam za slučaj smrti ali stalne delanezmožno-

sti mora zavarovalni zavod dodati eno desetino za ženo in za vsakega otroka, ki še ni dopolnil 15. leta, a le do najvišje mere 50 odstotkov. Tako na primer, če se ponesreči 50leten kmet, ki zapušča ženo in 5 otrok pod 15. letom, bodo dediči prejeli L. 7500 in še 5 desetin te svote (eno desetino za ženo, 4 desetine za otroke) to je lir 11.250.— Ravno toliko bi prejeli dediči, ako bi ponesrečenec zapustil 4 ali 6 ali sedem ali še več otrok.

Če pa je ponesrečenka ženska, se odškodnini doda ena desetina za vsakega njenega otroka pod 15. letom do gori navedene višine (5 desetin).

Zavarovalnina se izplačuje v gotovem denarju. Le takrat, ko je odškodnina tako visoka, da donša 500.— lir letne rente (obresti), se odškodnina naloži pri «Cassa Nazionale per le Assicurazioni Sociali», ki potem izplačuje prizadetim letno rento L. 500 ali tisto višjo svoto, ki bi jo kapital prinašal.

Zakon tudi določa, za koliko se zmanjšuje delazmožnost v posameznih slučajih. Tukaj navedemo le nekaj glavnih primerov:

izguba cele desne roke	85%
» cele leve roke	80%
» vseh prstov desne roke	70%
» vseh prstov leve roke	65%
» ene cele noge	75%
» sluha enega ušesa	20%
» vida enega očesa	35%

Popolno in neozdravljivo delazmožnost kakega uda smatra zakon kot popolno izgubo dotičnega uda. Ako bi si kdo tako pokvaril roko pri delu, da bi mu ne mogla nikdar več služiti pri delu, bi prejel isto odškodnino, kakor če bi bil roko popolnoma izgubil.

Če ponesrečenec smatra, da mu je bila odškodnina krivično odmerjena, ima pravico vložiti rekurz na «Commissione Compartimentale Arbitrale», ki ima sedež pri tribunalu. Proti sklepom tega razsodišča ima pravico vložiti priziv na «Commissione Arbitrale Centrale» v Rimu. A tudi če je sprejel odškodnino, ki mu je bila nakazana od zavarovalnice, ima pravico, kadar lahko dokaže pomoto pri likvidaciji

odškodnine ali kadar se je njegovo zdravstveno stanje poslabšalo, da v teku dveh let od dneva poškodbe vložijo priziv na komisijo prve stopnje.

Kaj pa storiti v slučaju, da je ponesrečenec že dobil odškodnino, potem pa je radi iste bolezni nastopila smrt? Tedaj imajo dediči pravico, da v teku dveh mesecev od dneva smrti vložijo rekurz na komisijo prve stopnje.

Za obrambo koristi ponesrečenec je vlada ustanovila posebne urade. To je dobro znani «Patronato Nazionale per l'assistenza sociale». Edino ta urad ima pravico, da zastopa stranko pred razsodniškimi komisijami. Če se torej kdo ponesreči pri kmečkem delu, naj se obrne na ta zavod.

TESTAMENT ALI OPOROKA

Italijanski zakon priznava samo pismeni testament. Ustni testament s pričami, ki ga je avstrijski zakon priznaval za veljavnega, je ničen. Zakon pozna dve vrsti testamenta: olografičnega (lastnoročnega) in pa notarskega, javnega in tajnega.

Tu povemo le glavne reči glede lastnoročnega testamenta, ki je pač najbolj v navadi. Za njegovo pravilnost in veljavnost je potrebno le, da ga oporočnik *v celoti lastnoročno napiše, datira in podpiše*. Mora torej biti *lastnoročno spisan*. Če bi ga na primer oporočnik tipkal, bi bil neveljaven. Kdor ne zna pisati, seveda lastnoročnega testamenta ne more napraviti. V takem slučaju mora k notarju.

Za lastnoročni testament ni treba kolkovanega papirja. Lahko je spisan tudi na navadnem nekolkovanem papirju in v kakršnemkoli jeziku. Datum mora vsebovati dan, mesec in leto. Datum mora biti resničen. To se pravi, da mora odgovarjati dnevu, mesecu in letu, ko je bil testament spisan. Postava zahteva datum, da se more ugotoviti, ali je bil oporočnik, ko je testament pisal, pravno sposoben (polnoleten, pri zdravi pameti itd.). Datum je lahko napisan v začetku, v sredini ali na koncu oporoške. Vseeno je, kie stoji. Važno je le, da je zapustnikov podpis na koncu oporoške. Če bi

kdo testament lastnoročno spisal in ga podpisal in šele pod podpisom dostavil datum, bi bil tak testament neveljaven. Podpis obstoji navadno iz imena in priimka. A podpis bi bil veljaven tudi, če bi ne bil popoln, če bi recimo vseboval samo priimek in začetno črko imena ali če bi bil nečitljiv, kadar se lahko dokaže, da se je oporočnik navadno tako podpisoval. A svetovati je, da se zapustnik podpiše s svojim polnim imenom in priimkom.

Vsako je sposoben napraviti lastnoročen testament, izvzemši osebe: 1) ki še niso dopolnile 18. leta; 2) ki so radi umobolnosti pod varštvom in 3) osebe, o katerih se lahko dokaže, da so bile umobolne, ko so testament sklepale. Vsaka druga oseba je sposobna napraviti lastnoročno oporoko, če zna

seveda pisati, tudi gluhonemi in slepci.

Ponavljamo: za veljavnost lastnoročne oporoke je neobhodno potrebno le: 1) da jo zapustnik v celoti lastnoročno spiše; 2) da jo zapustnik lastnoročno datira z navedbo dneva, meseca in leta; 3) da jo na koncu zapustnik lastnoročno podpiše. Če le eden teh pogojev manjka, je testament ničen in brez vsake veljave.

ZAPUŠČINSKE TAKSE

Da se dediči izognejo globi, so dolžni, da v teku 4 mesecev po zapustnikovi smrti prijavijo zapuščino registrskemu uradu. Registrski urad na podlagi prijave določi zapuščinsko takso po naslednji tarifi:

Koleno sorodstva med zapustnikom in njegovimi dediči:	Z a v s a k i h 1 0 0 l i r									
	do 10.000 lir	od 10.001 do 25.000 lir	od 25.001 do 50.000 lir	od 50.001 do 100.000 lir	od 100.001 do 250.000 lir	od 250.001 do 500.000 lir	od 500.001 do 1.000.000 lir	od 1.000.000 do 5.000.000 lir	od 5.000.000 do 10.000.000 lir	od 10 milijonov dalje
1) V korist prednikov (staršev, dedov, pradedov) ter med starši in enim samim sinom in njegovimi potomci	1.—	1.50	1.50	2.—	2.50	3.—	4.—	6.—	8.—	10.—
2) Med zakonci brez otrok ali z enim samim otrokom	1.50	2.—	3.—	4.—	6.—	8.—	10.—	13.—	15.—	18.—
3) Med brati in sestrami	4.50	5.—	6.—	7.50	9.—	11.—	13.—	16.—	18.—	21.—
4) Med strici (tetami) in nečaki	5.50	6.—	7.50	9.—	10.50	13.—	16.—	19.—	22.—	25.—
5) Med prastrici in pratetami in pravnuki, bratranci in drugimi sorodniki nad četrtim kolonom, med svaki, med tujci	12.—	15.—	18.—	22.—	26.—	30.—	35.—	40.—	45.—	50.—

Primer: Mož zapusti vdovi z enim otrokom (ali brez otrok) premoženje, ki ga registrski urad ceni na L. 30.000. Registrska zapuščinska taksa bi znašala L. 900.— to je 3%. Ako bi isto premoženje zapustil stric svojemu nečaku, bi reg. taksa znašala 7.50% to je L. 2350.—.

Proste zapuščinskih taks so zapuščine staršev v prilog dvema ali več otrokom in njihovim potomcem. Ravno tako se ne plačajo takse za zapuščino med zakonci z dvema ali več otroki. V teh slučajih plačajo dediči

registrskemu uradu le prepisno (hipotekarno) takso. Med otroke se prištevajo tudi nezakonski, ki so pravno priznani, kakor tudi že umrli sinovi, četudi nezakonski, le da pravno priznani.

Proste taks so tudi zapuščine med zakonci ali v korist sorodnikov v ravni vrsti (oče, mati, ded, praded, sin, vnuk), ako zapuščina ne znaša več ko 3000.— lir.

Iste gori omenjene takse veljajo tudi za darilne pogodbe.

PRISTOJBINE

A.) POŠTNE PRISTOJBINE.

1) PISMA, DOPISNICE I. T. D.

Pisma: navadna do 15 gr. v okrožju L.	0.25
navadna do 15 gr. "	0.50
" do 15 gr. vojakom "	0.25
" do 20 gr. iz države "	1.25
" preko 20 gr. iz države "	2.—

(Pisma ne smejo pr segati teže 2 kg in obsega 45×45 cm ali v zavitku dolžine 75 cm in premera 10 cm).

Dopisnice: navadne vojakom ali v okrožju L.	0.15
navadne "	0.30
" iz države "	0.75

(obseg 14×9 cm).

Razglednice: samo s podpisom in dnevko "	0.10
samo s podpisom in dnevko iz države "	0.25
s petimi besedami (voščili) "	0.20
običajno pisane "	0.30
" " iz države "	0.75
" " vojakom "	0.15

Posetnice: s petimi besedami (voščila itd.) "	0.20
s petimi besedami iz države "	0.25

Tiskana obvestila: (o smrti, poroki) "	0.15
iz države "	0.25

Trgovski računi: (en sam list do 15 gr. brez kakega dopisa) "	0.25
iz države do 250 gr. "	1.25
" " vsakih 50 gr. več še "	0.25

Rokopisi: za prvih 200 gr. "	0.60
za vsakih 50 gr. več še "	0.20
iz države do 250 gr. "	1.25
za vsakih 50 gr. več še "	0.25

Vzorci brez vrednosti do 100 gr. "	0.35
za vsakih 50 gr. več še "	0.15
iz države do 100 gr. "	0.50
za vsakih 50 gr. več še "	0.25

Ekspresi: poleg običajne poštne še "	1.25
za inozemstvo poleg običajne pošte. še "	2.50

Prporočeno: za odprte pošiljke poleg običajne poštne še "	0.60
iz države, poleg običajne poštne "	1.50
za zaprte pošiljke "	1.25
" " iz države "	1.50

Pošiljke s potrdilom prejemnika: poleg običajne poštne še "	0.50
iz države še "	1.25

Poštno ležaje: poleg obi. pošt. š. "	0.15
---	------

2.) ZRAČNA POŠTA (v državi)

Pisma, dopisnice, razglednice, trgovski računi, obvestila i. t. d. (do 15 gr.) poleg poštne še "	0.50
Ekspresno (do 15 gr.) poleg poštne še "	0.25
Rokopisi, vsorci brez vrednosti, tiskovine do 50 gr. poleg običajne poštne še "	0.80

3.) ZAVOJI.

Običajni z navadno pošto s hitro poteš		
do 1 kg. L.	2.—	L. 6.—
do 1—3 kg. L.	4.—	L. 12.—
do 3—5 kg. L.	6.—	L. 18.—
do 5—10 L.	10.—	
do 15 kg. L.	13.—	
do 20 kg. L.	15.—	

Z naznačeno vrednostjo: do L.	
200.— poleg običajne poštne še "	1.—
za vsakih L. 100.— poleg običajne poštne več še "	0.50

Če zavoj lži na pošti več ko tri dni, se plača za vsak dan pristojbina "

Za vsak izgubljen zavoj se prejme odškodnina "

4.) NAKAZNICE

Nakaznica sama stane L.	0.10
Navadna: do L. 25.— je pristojb. "	0.40
do L. 50.— " " " " "	0.80
do L. 100.— " " " " "	1.20
do L. 200.— " " " " "	2.—
za vsakih L. 100.— ali ulomek od L. 100.— preko L. 200.— "	0.50
do L. 25.— vojakom "	0.20
najmanj se pošlje lahko 1 lira, največ L. 1000.—	

Brzojavne: poleg običajne nakazniške in brzojavne pristojbine L. 3.— še "	0.50
za vsako pridejano besedo še po "	0.25
Mednarodna: pristojbina za nakaznico samo je "	1.—
za vsakih L. 100.— ali ulomek "	0.50

5.) BRZOJAVKE

Navadne: do 10 besed "	2.—
za vsako besedo več "	0.25
Nujne: trikratna pristojbina navadnih	
V vlakih: pristojbina za 14 besed "	4.—
Po radiu: (na ladjah izven Sredozemskega morja) za vsako besedo "	6.50

B.) KOLKOVNE PRISTOJBINE

1.) Na račune, pobotnice, potrdila, odpise (scont) in podobno:	
od Lir 1 — 100 "	0.20
" " 100 — 3000 "	1.—
" " 3000 — 300.000 za vsakih L. 1000 ali ulomek od L. 1000.— "	0.30
Moraš pa stotinke vedno zaokrožiti navzgor na lico!	
preko L. 300.000 }	90.—
za nedoločene svote }	
za potrdilo prejšnjih pobotnic }	
2.) Na računke izvlečke, prepise računov, priznalna ali obremenilna pisma "	0.50

C.) PROMETNE PRISTOJBINE

(tassa scambio)

Do L. 100.—: za vsakih L. 20.— ali ulomek L.	0.60
Do L. 1000.— za vsakih L. 50.— ali ulomek "	1.50
nad L. 1000.—: za vsakih L. 100.— ali ulomek "	3.—

TABELA MENIČNIH PRISTOJBIN

Znesek		Izstavljene in plačljive v Italiji				Izst. in plačl. v inozem.		
od	od	za mesec	za 4 mes.	4-6 mesec.	nad 6 ali in bianco	za 4 mesece	4-6 mesec.	nad 6 ali in bianco
—	200	0.30	0.30	0.50	0.90	0.20	0.30	0.50
200	400	0.50	0.50	0.90	1.70	0.30	0.50	0.90
400	600	0.60	0.70	1.30	2.50	0.40	0.70	1.30
600	800	0.60	0.90	1.70	3.30	0.50	0.90	1.70
800	1000	0.60	1.10	2.10	4.10	0.60	1.10	2.10
1000	2000	1.10	2.10	4.10	8.10	1.10	2.10	4.10
2000	3000	1.60	3.10	6.10	12.10	1.60	3.10	6.10
3000	4000	2.10	4.10	8.10	16.10	2.10	4.10	8.10
4000	5000	2.60	5.10	10.10	20.10	2.60	5.10	10.10
5000	6000	3.10	6.10	12.10	24.10	3.10	6.10	12.10
6000	7000	3.60	7.10	14.10	28.10	3.60	7.10	14.10
7000	8000	4.10	8.10	16.10	32.10	4.10	8.10	16.10
8000	9000	4.60	9.10	18.10	36.10	4.60	9.10	18.10
9000	10000	5.90	10.10	20.10	40.10	5.10	10.10	20.10
za vsakih 1000 lir več ali ulomek od 1000		0.60	1.10	2.10	4.10	0.60	1.10	2.10

Čevlji „ALPINA“ GORIZIA Corso Verdi N. 32

Družbena listnica

Moh. družba je letos izdala sledeče knjige:

1. **KOLENDAR** za leto 1938.

2. **BESEDE.** Kmečka povest, v kateri Narte Velikonja opisuje, kako se včasih ljudje za prazen nič ali pa za puhlo čast sprejo, da težko pridejo zopet k pameti. Na koncu pa pokaže, kako lepo je, če vlada v človeški družbi mir in sprava.

3. **ZVEZDA.** Življenjepis moderne spreobrnjenke. Eva Lavallière je bila svetovnoznana gledališka igralka. Sredi največje slave pa jo je poklical Bog in zapustila je posvetno grešno življenje ter se spokorila. Lep zgled milosti božje v naših časih.

4. **NESREČE GOSPODA KOZAMURNIKA.** Smešna povest s slikami.

Kot izredna knjiga je nanovo izšel že znani molitvenik „**MOLIMO!**“, ki je trdo vezan in rdeče obrezan. Molitvenik vsebuje svete maše, cerkvene molitve o praznikih, obširno pripravo za svete zakramente in svete pesmice. Dobi ga, kdor doplača **TRI** lire.

Prihodnje leto izidejo sledeče redne knjige:

1. **KOLENDAR** za leto 1939.

2. **ČRTICE IZ CERKVE NE ZGODOVINE.**

3. **SLIKE IZ NARAVE.**

4. **IZVIRNA LJUDSKA POVEST.**

Družba si pridržuje pravico, da ta načrt po potrebi spremeni.

Udje, ki se zglasijo pri poverjenikih, plačajo za redne knjige **PET LIR.** Ob prejemu knjig morajo poverjenikom povrniti prevozne stroške za knjige.

Posamezne ude sprejema uprava. Če želijo, da se jim knjige pošljejo po pošti, morajo doplačati L. 1.50 za poštnino; za priporočeno pošiljko plačajo L. 2.50.

Naš naslov: **Sodalizio S. Ermacora, Gorizia, Via Orzoni 38.**

Čevlji „ALPINA“

Lastnik: Ivan Krpan in drug

*Domača mirenska delavnica za trpežne, hri-
bolazne, športne, smučarske pa tudi lahke in
finejše čevlje.*

Trgovina: GORIZIA - Corso Verdi, 32

(tik Hribarja)

Bogata zaloga najmodernejših in drugih trpežnih
čevljev. Tudi čevlji na mero in poprave.

Podjetje za gradbo električnih peči
ter vodnih in zdravstvenih naprav.
RADIOFONIJA — RADIO PHONOLA

Giov. Mizzon

GORIZIA

Corso Verdi 33-35, telef. 126

GORIZIA, via Garibaldi, 6

Nasproti
Hotela „Alla Posta“

ANGELO ZOTTAR
javni ceneni, razkošni
in turistični avtomobili

Telefon 500

Nasl. ANDR. MAURI

Gorizia

Via Carducci, 3

Velika izbira volnenega in svilnatega blaga in perila.
Izdelane moške obleke. ————— Kožuhovina.
Lastna krojačnica.

T V R D K A

TEOD. HRIBAR - GORIZIA

CORSO G. VERDI ŠT. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero črnega sukna za čast. duhovščino in platno znanih Regenhart & Raymann za cerkvene prte. Perilo za neveste od najnavadnejših do najfnejših vrst in vse potrebno za njihovo popolno opremo.

BLAGO SOLIDNO.**CENE ZMERNE.****I. SOKOL**

Dnevni avtomobilni prevoz blaga na črti Gorizia - Trieste in nazaj. Podjetje sprejema tudi vsak prevoz blaga v katerikoli kraj. Podjetje je specializirano v prevozu pohištva.

S E D E Ž:

GORIZIA, Via Contavalle, 2 - Tel. 153

TRIESTE, Via Milano, 7 - Tel. 84-90

Jajca za valjenje

selekcijoniranih čistokrvnih kokoši lenghornske pasme, ki so znane kot najboljše jajčarice, ima vedno na faz-polago

A. R. VUK - Merna 65

Jajca se prodajajo po L. 1.

Jamči se za 95% oplojenost.

Mehanična pekarna**GIOVANNI LEGHISSA**

GORIZIA, via Arcivescovado

(nasproti škofije in tik gostilne pri „Jelenu“)

Piškoti, izbrane slaščice, pince, šarkelj (panettone), goriške gubarnice, navaden in fin kruh, kruhki.

Posebnost: kruh «alla veneziana», grisini.

Dr. K. RUTAR

Z D R A V N I K

G O R I Z I A

CORSO G. VERDI N. 32

10 - 12

2 - 4

Salon**PETEANI**

Najpopolnejši trajni kodri (permanente) od L. 15.— naprej.

GORIZIA

via Mameli N. 6
(prej via Scuole)

Tovarna vsakovrstnega pohištva

GOMIŠČEK STEFANO

(SALCANO 280) Via Montesanto 132.

VELIKA IZBIRA V ZALOGI

Sprejema se delo tudi po naročilu

POSOJILNICA - Cassa Agraria

S. PIETRO DI GORIZIA

— registrovana zadruga z neomejeno zavezo —

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Svoje prostore ima v novi hiši, zidani iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna hiša, **J A M Č I** pri Posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom, **ZA VLOGE NAD 700 ČLANOV S SVOJIM PREMOŽENJEM.**

— ki presega večkratno vrednost vseh vlog. —

Hranilne vloge presegajo L. 1.500.000.

Ustanovljena I. 1896. — Čekovni račun: št. II/5282.

ZDRAVNIK

Dr. ZORISLAV DIETZ

SPREJEMA

vsak dan od 9 - 12 in od 3 - 5

GORIZIA, via Arcivescovado 7-I

(nasproti škofije)

Med lovci.

Lani ste šli na lov na tigre v Indijo. Ali ste imeli srečo?

Zelo veliko! Niti enega tigra nisem srečal.

★

V trgovino s čevlji pride človek. Dolgo izbira in poskuša, a nazadnje odide nezadovoljen, ne da bi kaj kupil.

„Zakaj ni bil zadovoljen?“ vpraša gospodar prodajalca.

„To je kapelnik mestne godbe. Hotel je imeti par čevljev, ki bi škripala na isti glas.“

Ali hočete biti dobro postreženi!

KUPUJTE V DROGERIJI

Antonio Podgornik

GORIZIA, Piazza Ed. De Amicis 12

(prej: Piazza Corno)

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

sprejema

GORIZIA

Piazza Vittoria št. 5-I

**Največja manufakturna
trgovina v mestu GORIZIA
RUGGERO VENUTI**

Corso Verdi, 19 — Telefon štev. 95
NOVE VOLNENE IN SVILNATE TKANINE! Cene zelo ugodne!

Elija Čuk
GORIZIA
Piazza Cavour, 9

Glavno zastopstvo
šivalnih strojev NECCHI

Dvokolesa Legnano, Wander, Taurus itd.
Radiosaparati
Allocchio - Bacchini - Superla - Pope itd.
Motorna kolesa Taurus.
Lastna mehanična delavnica
VIA DUOMO N. 13

Ženini in neveste!
Obiščite tovarno pohišta

Guglielmo Gomišček
SALCANO - Via Montesanto

V zalogi dobite
vsakovrstnega pohišta
Sprejemajo se tudi naročila
Solidno delo! Cene zmerne!

FAGANELJ STANKO

avt. stavbeni podjetnik in
sodno zapriseženi cenilec

GORIZIA

VIA BAIAMONTI 33 (Via Vogel)

*Izvršuje vsa dela, spadajoča v stavbeno
stroko, ter sprejema vodstvo in odgo-
vornost dela, izdeluje vsakovrstne načrte,
proračune - cenitve stavb in zemljišč za
amortizacijska posojila.*

Ali ste zadovoljni z novo mišnico?
Zelo. Davi sta ležali pred njo dve miši-
ki sta se vaši iznajdbi tako smejali, da sta
počili.

Učitelj: Kaj nam koristi sonce?
Učenec: Nič! Ponoči ne sije, podnevi je
pa že itak svetlo.

Zdravnik Dr. G. Gregorig in zdravnica Dr. Vilma Dominco-Gregorig

SPREJEMATA ZA NOTRANJE IN ŽENSKÉ BOLEZNI

GORIZIA, Corso G. Verdi št. 23

vsak dan od 9. — 12. in od 3. — 5.

pritičje levo (nasproti Ljudskemu vrtu)

KAVARNA Bertossi

GORIZIA - VIA MAMELI N. 4

ČEVLJE

vsake vrste

po ugodnih cenah

dobite v trgovini:

And. COTAR

GORIZIA, Via Rastello, 34

Dr. Igor Franco

ZOBOZDRAVNIK

Sprejema: VIA CARDUCCI 7

GORIZIA

E. AVANZINI

GORIZIA, Via Garibaldi 20

Pletenine • Perilo

Konkurenčne cene

Največja izbira pletenin, srajc, perila, nogavic, čipk, rokavic, športnih in krojaških stvari. Volna Borgosesia.

L. MONCARO

GORIZIA

Via Carducci, 6

DROGERIJA

ANTONIO GEROMET

GORIZIA - Corso Verdi, 11

nasproti zelenjavnega trga in glavne pošte
(vogal via Oberdan)

Zaloga dišav (drog), barv, emajlov, kemičnih proizvodov za poljedelstvo in industrijo.

CENE ZMERNE

2
CORSO
VITT. EM. III

G O R I Z I A

2
CORSO
VITT. EM. IIIZdružite svoj interes z zadovoljstvom in kupujte v znani
manifakturni, modni in blagovni trgovini

Il Blocchista

Nudi veliko izbiro blaga za vse letne čase

Volneno blago, svilen, bombaževina, platno, moško blago,
nogavice za moške in ženske, srajce, bale za neveste, tkanine
po KONKURENČNIH CENAH

GORIZIA - CORSO VITT. EM. III N. 2

3
CORSO
VITT. EM. III3
CORSO
VITT. EM. III

DOBRA URA.

Ali gre vaša nova ura prav?

Prav, samo poznati jo je treba. Kadar kaže dve in pol ter bi je sedem, takrat je tričetrt na tri.

*

Župnik obišče Matevža, ki je pred kratkim postal vdovec. Našel ga je pri steklenici žganja.

„Ali je to vaša edina tolažba v osamelosti?“ ga je vprašal sočutno.

„Ne, gospod župnik, imam še eno polno v omari.“

Z D R A V N I K

dr. Fr. Jakončič

za notranje bolezni

S P R E J E M A

GORIZIA, Via Carducci 6

Giorgio Bencz Sinovi

Odlik. tvornica orgel

□ in harmonijev □

G O R I Z I A

Novost!Dobi se samo pri nas!**Armon 900****GRADI** orgle pnevmatičnega in električnega sistema.**DOBAVLJA** posamezne dele orgel.**IZDELUJE** kovinske cevi kateregakoli glasu iz kositra, cinka in bakra.**POPRAVLJA** orgle vsakega sistema; dodaja jim nove registre; orgle tudi prenavlja.

Vsa dela in dobave se izvršujejo kar najbolj skrbno in popolno po zmernih cenah.

„ARMON 900“

Diploma 18. novembra
zvzorčnega velesejma
treh Benečij v Padovi

„ARMON 900“ je zlasti primeren za sole, cerkve in organiste za spremljevanje petja.

BREZPLAČNInasveti, pojasnila in
proračuni.

MODEL: klaviatura na štiri oktave z eno vrsto jezičkov C — c.

Omara v vsakovrstni barvi.

Velikost: dolžina m 0.82; višina m 0.90; širina m 0.45; teža kg 34.

Posebna konstrukcija za prekomorje. 5-letno jamstvo za popolno funkcioniranje instrumenta.

KNJIGOVEZNICA (BEDNARIK)

GORIZIA
Riva Piazzutta N. 18

Veže: **misale** v moderni
obliki po **nizkih** cenah!

Matične knjige

Brevirje

Knjižnice

Škatle

Brošure

Šolske knjige še isti dan!

NAROČILA SPREJEMA TUDI

Libreria Cattolica, Piazza Vittoria 11

Nemec: Pri nas so izvrstni zdravniki. Pred leti je nekdo po nesreči odsekal mački rep. Nesel je žival k zdravniku, ki je namazal rano z mazilom. Takoj je zrasel nov rep.

Amerikanec: To ni nič. Mojemu sosedu se je zgodila podobna nesreča. Tekel je k zdravniku z repom. Zdravnik je odsekano mesto namazal in koj je zrastle nova mačka.

★

Oče pride domov in vidi, da se dva starejša paglavca pretepata. Vpraša ju, kako se je začelo.

„Začelo se je tako, da mi je Janez vrnil zaušnico“, pojasni močnejši.

★

Ravnatelj kaznilnice kaznjencu: Ali vas ni sram, ker se tako slabo obnašate?

Kaznjavec: Če vam ni prav, me pa kar ven vrzite.

BRUSAR IN NOŽAR

G. TEMIL

GORIZIA - VIA CARDUCCI N. 4

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbiro in zalogo nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, **BERGAMSKIH OSEL** ter sploh vseh rezil. — Brusi britve in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. — Za izvršena dela jamči.

Omenjena dela kakor tudi popravila vseh operacijskih premetov izvršuje lastnik sam.

Prodaja tudi toaletne predmete.

Popolnoma na novo opremljena brusarna z novimi modernimi nemškimi stroji in na električen pogon.

**Mašne
knjižice**
v veliki izberi

**Največja trgovina
papirja**
knjig in tiskovin

**Zaloga
sveč**
vseh vrst

Razglednice

**Katoliška knjigarna:
Libreria Cattolica**

Trgovske knjige

GORIZIA - Piazza della Vittoria, 11

**Slike svete in
druge
okviri**

Šolske potrebščine
za vse šole

Kipi
veliki in mali
Podobice

**Sprejemajo se naročila za tiskanje
trgovskih pisem, računov, vizitk in
drugih tiskovin kakor tudi za
vezanje knjig.**

